

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ: КОНКУРЕНТНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

**Матеріали II всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
01 квітня 2019 року**

**Львів
«Галицька видавнича спілка»
2019**

**УДК 351/354 (477) «20»
П 351/354 (477) «20» М-341**

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ: КОНКУРЕНТНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ: Матеріали II всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції – Львів: ТзОВ «Галицька видавнича спілка», 2019. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM)

ISBN 978-617-7809-02-8

Науково-практична інтернет-конференція проводилася з метою обміну досвідом між науковцями й практиками у сфері публічного управління та адміністрування, покращення навчального процесу в вищих навчальних закладах освіти за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», розширення тематики міждисциплінарних досліджень, підвищення якості виконання наукових розробок, координації наукової співпраці між науковими інституціями та бізнес-середовищем. На конференції обговорювались теоретичні та методологічні аспекти публічного управління та адміністрування; практичні проблеми в публічному управлінні та адмініструванні; конкурентний підхід в управлінні людськими ресурсами; вплив публічного управління та адміністрування на сталий розвиток економіки.

За зміст та мовно-стилістичне редагування відповідальність несуть автори

УДК 351/354 (477) «20»

ISBN 978-617-7809-02-8

© Національний університет „Львівська політехніка”, 2019

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ!

Всеукраїнська науково-практична конференція „Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності» вдруге проведена кафедрою теоретичної та прикладної економіки, що у складі Інституту адміністрування та післядипломної освіти Національного університету «Львівська політехніка».

Участь в конференції взяли представники ВУЗів, науково-дослідних установ, інститутів, практиків з таких міст, як Київ, Кам'янець-Подільський, Дніпро, Львів, Краматорськ, Суми, Харків, Одеса, Рівне, Ірпінь, Сєверодонецьк, Кропивницький тощо. Також взяли участь учасники з Росії. Такий широкий інтерес до питань публічного управління та адміністрування підтвердив всеукраїнську зацікавленість у проблематиці взаємодії з публічною сферою та актуальністю вирішення існуючих в публічному управлінні та адмініструванні проблем. До участі в конференції залучено молоде покоління майбутніх науковців – студентів, які проявили інтерес до проблем публічного управління та адміністрування.

Тематичне наповнення матеріалів конференції охоплює проблеми державного та публічного управління з врахуванням систем публічних органів, особливості формування політичних мереж, політичної квазіконкуренції. Серед сфер господарювання найбільше уваги привернуто до проблем публічного управління та адміністрування в медичній сфері, страхуванні, освіті, тваринництві, в сфері ритуальних послуг, ЖКГ, поводженні з відходами, сільському господарстві, зокрема, фермерстві тощо. Учасниками досліджено проблеми інвестиційного розвитку, сталого розвитку економіки та інклюзивного розвитку, регулювання регіональних ринків, кібернетичної безпеки, управління людськими ресурсами, зокрема, міграційними процесами тощо.

Матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції „Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності» дадуть можливість ознайомитись з актуальними проблемами публічного управління та адміністрування не лише учасникам конференції, але й широкому колу зацікавлених читачів.

Директор Інституту адміністрування та
післядипломної освіти Національного
університету „Львівська політехніка”

В.В. Яськов

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова комітету:

- Яськов Віктор Васильович – директор Інституту адміністрування та післядипломної освіти Національного університету “Львівська політехніка”, к.т.н., доцент.

Заступник голови комітету:

- Поплавська Жанна Василівна - завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного університету «Львівська політехніка», д.е.н., професор.

Члени організаційного комітету:

- Данилович-Кропивницька М.Л. – доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного університету “Львівська політехніка”, к.е.н., доц.;
- Михальчишин Н.Л. – доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного університету “Львівська політехніка”, к.е.н., доц.;
- Гуменюк В.В. – старший викладач кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного університету “Львівська політехніка”, к.е.н., ст. викладач.

ЗМІСТ

<u>БАСВА О.В.</u>	ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯМ ОБОВ'ЯЗКОВОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	9
<u>БАЛАШОВ Д.В.</u>	БРЕНД МІСТА У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО БРЕНДИНГУ: ПОГЛЯД КРИЗЬ ПРИЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	11
<u>БАЧИНСЬКА М.В.</u>	МІГРАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ:ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	12
<u>БЕЗЗУБКО Л.В.</u>	ДЕРЖАВНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ЖКГ..	14
<u>БІЛАН А.О.</u>	ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ РИТУАЛЬНИХ ПОСЛУГ В МЕЖАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	15
<u>ВАСИЛІВ Л.Р., РИСІН М.В.</u>	РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК СКЛАДОВОЇ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	17
<u>ВЕДМІДЬ П. В.</u>	ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	19
<u>ГАНЖУРОВ Ю.С.</u>	ДЕЛЕГУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ: ПИТАННЯ КОМУНІКАЦІЇ.....	21
<u>ГУМЕНЮК В.В., ШПИРКО Н.В.</u>	САНКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ.....	22
<u>ДАНИЛОВИЧ- КРОПИВНИЦЬКА М.Л.</u>	ПОЛІТИЧНІ МЕРЕЖІ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	24
<u>ДАНИЛОВИЧ- КРОПИВНИЦЬКА М.Л., КОВАЛИК В.П.</u>	УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ.....	27
<u>ДАНИЛОВИЧ- КРОПИВНИЦЬКА М.Л., КРАЙНИК Я.В.</u>	ДЕРЖАВНЕ АГЕНТСТВО РЕЗЕРВУ УКРАЇНИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ СУБ'ЄКТ ЕКОНОМІКИ.....	25
<u>ДЗЮРАХ Ю.М.</u>	НЕОБХІДНІСТЬ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ.....	28
<u>ДОБРЯНСЬКА О.М.</u>	ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....	29
<u>ЄМЕЦЬ Н.О., МАРЦЕВА К.С., СТРЕЛЬНИК В.В.</u>	ПИТАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	31
<u>ЗОЗУЛЯ І.В.</u>	ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВКАЗІВКИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ.....	33
<u>КАНЦІР І.А.</u>	АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ: СУЧАСНА ПАРАДИГМА...	34

<u>КАСПЕРЕВИЧ М. В., ПОПЛАВСЬКА Ж.В.</u>	ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ.....	36
<u>КЛІШКОВА О. І.</u>	ФОРМУВАННЯ ТА РОЗРОБКА БІЗНЕС-ПЛАНУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ.....	38
<u>КОЛЕСНИК А. В., КРУГЛОВ В. В.</u>	ОТОТОЖНЕННЯ ПОНЯТЬ «ДЕРЖАВНЕ» ТА «ПУБЛІЧНЕ» УПРАВЛІННЯ ЯК ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КРАЇНОЮ.....	40
<u>КОМАРИНЕЦЬ С.О., НАНІВСЬКИЙ С.Л.</u>	КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ.....	42
<u>КОНЄВА І.В.</u>	ФОРМУВАННЯ НАГЛЯДОВИХ РАД ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД.....	44
<u>ЛАВРУК О.В.</u>	МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА.....	45
<u>ЛИСЮК В.С.</u>	МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ.....	47
<u>ЛИТВИН І. І.</u>	АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ГАРАНТІЙ.....	49
<u>МАЙДАНЕНКО С. В.</u>	АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНЕ ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ.....	51
<u>МАКЕДОН В.В.</u>	ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ЗАСАДАХ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ.....	52
<u>МИСЛИВЕЦЬ К. В., КРУГЛОВ В. В.</u>	УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ ЯК КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА ПІДПРИЄМСТВА.....	54
<u>МИХАЛЕНИЧ Х.Р., ПУШАК Г.І.</u>	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ.....	56
<u>МИХАЛЬЧИШИН Н.Л.</u>	ПОЛІТИЧНА КВАЗІКОНКУРЕНЦІЯ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ ГРОМАДЯН.....	57
<u>МУРЗА В.М., ГЛИЧОК Б.І.</u>	РЕЗУЛЬТАТИ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ЛЬВІВЩИНІ.....	59
<u>МУСІЙОВСЬКИЙ Р.Ю., КОМАРИНЕЦЬ С.О.</u>	ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	61
<u>НОВЦЬКА Ю.І., МИХАЛЬЧИШИН Н.Л.</u>	ПАРТНЕРСТВО ДЕРЖАВИ, УНІВЕРСИТЕТІВ ТА БІЗНЕСУ..	62
<u>ОЛЕСЬКО Н.А., ГЛИЧОК Б.І.</u>	ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ТА ДИНАМІКИ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ОТГ.....	63
<u>ОСТРОВИЙ О.В.</u>	КІБЕРНЕТИЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВНИЙ ВИМІР.....	64
<u>ОСТРОВСЬКА К.О.</u>	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....	66
<u>ПАСЕМКО Г.П.</u>	НЕСПРОМОЖНОСТІ ЗЕМЕЛЬНОГО РИНКУ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНИХ ВІДНОСИН.....	68

<u>ПЕЛЕХ О.Б.</u>	СУКУПНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ ЯК ОЦІНКА ВАРТОСТІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ	70
<u>ПЕЛЕХ М.Б., МИХАЛЬЧИШИН Н.Л.</u>	ОСББ: РИЗИКИ ТА НЕДОЛІКИ ПУБЛІЧНОЇ РЕФОРМИ.....	72
<u>ПЕТРОВСЬКИЙ П. М.</u>	ІННОВАЦІЙНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ.....	73
<u>ПІДДУБНА А. В.</u>	ПЕРСПЕКТИВИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	75
<u>ПОГИБА В.Ю.</u>	ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕНЕДЖМЕНТУ	77
<u>ПРІДЬМА Т.В.</u>	ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРОБКИ І ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	79
<u>РИСІН М.В.</u>	ТЕОРІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ ДИСБАЛАНСІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ.....	81
<u>САДОВА У.Я., ЛЕВОЧКО М.В., АНДРУСИШИН Н.І.</u>	РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ У ВИМІРАХ ПОТЕНЦІЙНОЇ ДЕМОГРАФІЇ...	83
<u>СЕЛЮЧЕНКО Н. Є., ДАНИЛОВИЧ Т. Б.</u>	ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ПЕРШОЧЕРГОВИХ ЗАВДАНЬ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....	86
<u>СЕНІВ Л.А., СЕНІВ Р.П.</u>	ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЕЙ ДЕРЖАВНОЇ ТА МУНІЦИПАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ.....	88
<u>СЕРДЮКОВА О.Є.</u>	ПАРТИЦИПАТОРНИЙ БЮДЖЕТ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ.....	89
<u>СКОРИК Г.І., КОГУС Р.В.</u>	СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАХИСТУ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ.....	91
<u>СКОРИК Г.І., ХАРІЙ М.Ю.</u>	СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ.....	93
<u>СТЕПУРА Т. М.</u>	РОЗБУДОВА МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНОСПРОМОЖНОСТІ.....	95
<u>ТАНКЕВИЧ А.-А.В., ПУШАК Г.І.</u>	КОНКУРЕНТНИЙ ПІДХІД ДО ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ.....	97
<u>ТИМОФЄЄВА О. А., КРУГЛОВ В.В.</u>	РОЛЬ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.....	98
<u>ТОМІНА В.Ю., БАРАБАШ Х.І.</u>	ПОНЯТТЯ ІНСАЙДЕРСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	99
<u>ТРЕВОГО О.І., КУЗОВКІН А.І.</u>	МЕЖІ СЕРЕДНЬОГО ДОХОДУ У ФОРМУВАННІ ДІЄВОГО СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ.....	101
<u>ФУРДИГА А.І., МИХАЛЬЧИШИН Н.Л.</u>	СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....	103
<u>ЦЕПУХ А.В., СТРЕЛЬНИК В.В.</u>	СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР СТУПЕНЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	104

<u>ШВЕЦОВА М.Б.</u>	СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ.....	105
<u>ЯВОРСЬКА О.М., ГОРОВА С.В., КАЛИТА Т.А.</u>	ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ.....	106
<u>МАКСУРОВ А.А.</u>	COORDINATION AS A BASIC METHOD OF STATE CONTROL IN “ROUGH” STATES OF EUROPE (ON THE EXAMPLE OF GERNSI).....	108
<u>MASHTALIR S., TREVOHO O.</u>	THE PROBLEMS OF LABOUR EMIGRATION IN UKRAINE: CAUSES AND SOLUTIONS.....	110
<u>МІЄДВІЄДІЄВА А., ТРЕВОХО О.</u>	AN ESSENTIAL IMPACT OF PUBLIC ADMINISTRATION AND GOVERNANCE ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ECONOMY.....	112
<u>МУКІЄВІЧ О., ТРЕВОХО О.</u>	IMPLEMENTATION OF UKRAINIAN NATIONAL WASTE MANAGEMENT STRATEGY WITHIN LVIV REGION.....	113
<u>ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....</u>		115

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯМ ОBOB'ЯЗКОВОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

У 2017 р. розпочався перехід на страхову модель системи охорони здоров'я в Україні. На підготовчому етапі публічне управління реформування фінансування системи охорони здоров'я передбачає впровадження таких заходів: визначення обсягу та структури Державного гарантованого пакету медичних послуг; перехід постачальників медичних послуг на постачання послуг за контрактами; створення інституційних та правових умов для запровадження нових методів оплати медичних послуг постачальникам; практичне використання нових методів фінансування первинної допомоги з використанням нормативу на одного жителя; створення інструментів електронної охорони здоров'я для збору й обробки медичних, фінансових та управлінських даних; оновлення програмної класифікації видатків бюджету на охорону здоров'я.

Для впровадження обов'язкового медичного страхування необхідне запровадження нової моделі фінансування системи охорони здоров'я, яка має передбачати гарантування державою надання медичної допомоги громадянам.

Впровадженню в Україні бюджетно-страхової моделі фінансування охорони здоров'я та загальнообов'язкового медичного страхування передують прийняття низки програмних, законодавчих та нормативно-правових документів:

- Закон України від 19.10.2017 №2168-VIII «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення»;
- Закон України від 14.11.2017 № 2206-VIII «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості»;
- Постанова КМУ від 27.12.2017 р. №1101 «Про утворення Національної служби здоров'я України»;
- Постанова КМУ від 28.03.2018 р. № 391 «Про затвердження вимог до надавача послуг з медичного обслуговування населення, з яким головними розпорядниками бюджетних коштів укладаються договори про медичне обслуговування населення»;
- Постанова КМУ від 25 квітня 2018 р. № 407 «Про затвердження Порядку реалізації державних гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій для первинної медичної допомоги на 2018 рік»;
- Постанова КМУ від 25 квітня 2018 р. № 410 «Деякі питання щодо договорів про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій»;
- Розпорядження КМУ від 30.11.2016 р. № 1013-р «Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я»;
- Постанова КМУ від 25 квітня 2018 р. № 411 «Деякі питання електронної системи охорони здоров'я»;
- Наказ МОЗ України від 06.02.2018 р. № 178/24 «Про затвердження Порядку формування спроможних мереж надання первинної медичної допомоги»;
- Наказ МОЗ України від 07.09.2017 № 1060 «Про тестування компонентів електронної системи обміну медичною інформацією, необхідних для запуску нової моделі фінансування на первинному рівні надання медичної допомоги»;
- Наказ МОЗ України від 19.03.2018 № 504 «Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги».

В Україні запроваджується багатоканальна бюджетно- страхова модель фінансування охорони здоров'я, яка включає: державне медичне забезпечення; загальнообов'язкове медичне

страхування; добровільне страхування; інші форми фінансування охорони здоров'я, не заборонені законодавством України.

Джерелами фінансування охорони здоров'я України мають стати: бюджетні кошти за рахунок яких здійснюється фінансування Базової програми; кошти загальнообов'язкового медичного страхування за рахунок яких здійснюється фінансування Програми страхування; кошти добровільного страхування, за рахунок яких здійснюється фінансування програм добровільного медичного страхування понад Програму державних гарантій; кошти юридичних та фізичних осіб, за рахунок яких надаються медичні послуги на рівні Додаткового попиту; інші кошти не заборонені законодавством (благодійництво, меценатство тощо).

Правові та економічні принципи, організаційні та фінансові механізми фінансування системи охорони здоров'я та здійснення загальнообов'язкового медичного страхування визначено в проекті Закону про фінансування охорони здоров'я та загальнообов'язкове медичне страхування в Україні за № 9163 від 04.10.2018 р..

Загальнообов'язкове медичне страхування є видом обов'язкового страхування, спрямований на забезпечення конституційних прав громадян на охорону здоров'я та реалізацію державних гарантій на одержання безоплатної медичної допомоги та медичне страхування.

Загальнообов'язкове медичне страхування є формою фінансового забезпечення витрат населення України, що можуть бути понесені на лікування, діагностику, профілактику, реабілітацію, забезпечення ліками та засобами медичного призначення тощо у разі хвороби, нещасного випадку, в межах, визначених Програмою страхування.

Метою загальнообов'язкового медичного страхування є: встановлення гарантій для захисту прав громадян на отримання безоплатної медичної допомоги на засадах соціальної рівності і доступності незалежно від віку, статі, стану здоров'я за рахунок коштів загальнообов'язкового медичного страхування; забезпечення рівних прав громадян на одержання безоплатної медичної допомоги належного обсягу та якості; підвищення якості надання медичної допомоги, сприяння ефективному розвитку системи охорони здоров'я та створення умов для її належного використання; створення умов для розвитку ринкових відносин в системі охорони здоров'я.

Законопроектом про фінансування охорони здоров'я та загальнообов'язкове медичне страхування в Україні за № 9163 від 04.10.2018 р.. пропонується розділити надання послуг у сфері охорони здоров'я на три рівні. Запровадження програми державних гарантій медичного обслуговування населення передбачає встановлення переліку видів, форм та умов надання медичних послуг; переліку захворювань та станів; базової програми надання медичної допомоги та програми страхування; розрахункових фінансових показників забезпечення в розрізі Базової програми та Програми страхування, які базуються на принципі стійкості фінансового забезпечення на основі еквівалентності забезпечення медичними послугами ресурсному забезпеченню.

Базова програма розробляється на основі розрахунків потреби в медичних послугах та вартості медичних послуг, реалізується за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, з обсягом фінансування не нижче 3,5% від запланованого загального показника ВВП на поточний рік та має встановлювати: перелік медичних послуг, що гарантовано надаються населенню на життєзабезпечуючому рівні та, частково, на здоров'язберігаючому рівні; медичні стандарти надання медичної допомоги, правила отримання медичних послуг, принципи та методи фінансування наданих за Базовою програмою медичних послуг.

Таким чином, основною задачею публічного управління при впровадженні загальнообов'язкового медичного страхування виступає розробка заходів та контроль дотримання системи державних гарантій на безоплатні медичні послуги, як основним елементом державних заходів і методів бюджетного та позабюджетного фінансування, спрямованих на реалізацію конституційних прав громадян на отримання безоплатної медичної допомоги, забезпечення ліками та засобами медичного призначення.

БРЕНД МІСТА У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО БРЕНДИНГУ: ПОГЛЯД КРИЗЬ ПРИЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Інтенсифікація міжнародної конкуренції внаслідок глобалізації світової економіки, розбудови соціальної інфраструктури та розвитку інновацій вимагає від держав прискорення соціально-економічного та соціально-культурного розвитку. Україна також не є виключенням, особливо враховуючи затвердження курсу на євроінтеграцію та прагнення досягти високого рівня стандартів життя.

Одним із інструментів для покращення іміджу держави (в тому числі зовнішньополітичного), підвищення рівня її конкурентоспроможності та посилення її політичного впливу на міжнародній арені може бути національний брендинг. На думку автора, національний брендинг доцільно розглядати як систему, яка складається з декількох рівнів: регіонального брендингу та міського брендингу (брендингу міст). Враховуючи те, що загальна конкурентоспроможність держави залежить від рівня розвитку регіонів та міст, буде доцільно розглядати їх як складову національного бренду.

В умовах децентралізації та прагнення регіонів та населених пунктів отримати часткову економічну автономію та можливість приймати більш самостійні управлінські рішення, міста, яких за даними Геопорталу адміністративно-територіального устрою України налічується 460, доцільно розглядати як окремі одиниці для соціально-економічного розвитку держави. Наявність конкурентоспроможних міст-брендів в межах одного регіону підвищує його загальну конкурентоспроможність. Якісно побудований бренд міста дає можливість підвищити його конкурентоспроможність як серед інших міст в Україні, так у глобальній соціально-економічній системі.

Для регулювання процесів формування та управління брендами міст, а також закріплення їх місця у системі національного бренду, необхідно відповідне нормативно-правове забезпечення. Аналіз законодавчої бази та підзаконних нормативно-правових актів, в тому числі нормативних актів органів місцевого самоврядування, показав, що проблематиці бренду міста приділяється недостатньо уваги. Незважаючи на прийняття та регулярне оновлення міських стратегій розвитку, важливість розглядати місто як бренд та необхідність створення комплексного бренду міста в них не зазначається.

Одним з небагатьох нормативно-правових актів в Україні, у якому вказана пріоритетність створення брендів міст є «Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» (Розпорядження Кабінету Міністрів України №168-р від 16.03.2017 року). Дуже важливим є те, що чи не вперше у документах подібного рівня вказується необхідність у створенні національної мережі туристичних брендів України, до яких входять в тому числі й міста. В даному випадку створення подібної мережі розглядається як інструмент забезпечення конкурентоспроможності міста та спосіб збільшення надходжень до місцевого бюджету.

Окрім наявності нормативно-правового забезпечення варто згадати ще один важливий нюанс, неврахування якого практично унеможливило розгляд брендингу міст як складової системи національного брендингу. Для забезпечення взаємозв'язку національного брендингу та брендингу міст необхідна наявність чіткого взаємозв'язку виконавчих комітетів міських рад з центральним органом виконавчої влади. Реалізація стратегії побудови та розвитку національного бренду має включати в себе заходи щодо контролю над реалізацією стратегій розвитку міст. Для цього доцільно створити окремий підрозділ, який буде контролювати виконання поставлених завдань щодо формування та управління брендом міста у площині національного бренду. В Україні вже прийнята Постанова Кабінету Міністрів України №258 від

11.02.2016 року «Про затвердження Типового положення про агенцію регіонального розвитку», яку можна взяти за основу для вирішення вищевказаного питання, проте із внесенням змін відповідно до специфіки брендингу міст та національного брендингу. Також не варто забувати про чинну Постанову Кабінету Міністрів України №385 від 06.08.2014 року «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року». Для виконання стратегій та програм розвитку міст, а також регулювання процесів формування та управління брендом міста, органам місцевого самоврядування доцільно створювати спеціальні структурні підрозділи (наприклад, профільний департамент або відділ у складі департаменту).

Отже, на сьогоднішній день, в українських реаліях, варто приділяти увагу взаємозв'язку національного брендингу та брендингу міст, адже комплекс стратегій розвитку міст та мережі брендів міст може бути підґрунтям для впровадження державної політики, направленої на подальшу економічну трансформацію, соціальну інтеграцію та взаємодію з органами місцевої влади, а також покращення іміджу України, що і є деякими завданнями національного брендингу.

БАЧИНСЬКА М.В.

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього НАН України»

МІГРАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Міграції населення є складним суспільним феноменом, що вивчається багатьма науками, зокрема історією, правознавством, економікою, демографією, географією, соціологією тощо. У трактуваннях поняття «міграція» немає однотайності. Існує дуже багато поглядів на сутність цього явища, що знайшло відображення у розмаїтті визначень цього феномену.

Вперше поняття «міграція» вводить у науковий вжиток у кінці XIX століття англійський учений Е. Равенштейн (1834—1913) у роботі «Закони міграції».

Автор розглядає міграцію як безперервний процес, обумовлений взаємодією чотирьох основних груп чинників, що діють: у початковому місці проживання мігранта, на стадії його переміщення, в місці в'їзду, а також чинники особистого характеру [1, с. 36].

Взагалі, термін «міграція» походить від латинського слова *migratio*, що означає переміщення, переселення.

Соціологічний словник визначає міграцію як «географічний рух індивідів або груп індивідів, тобто мобільність людей у вузькому або ширшому географічному просторі» [2, с. 224]. Схоже тлумачення міститься і в економічній енциклопедії: «Міграція населення — переміщення людей, етносів, їхніх частин або окремих представників, пов'язане із зміною постійного місця проживання або з поверненням до нього» [3, с. 385]. А. Хомра під міграцією населення розуміє «територіальні переміщення населення, пов'язані зі зміною місця проживання». Проте «місце проживання» повинно розглядатися не як те місце, де людина прописана, а як зона його функціонування. Крім того, даний український дослідник пропонує класифікацію форм міграції, розробляє головні принципи міграційної політики [4, с. 7]. Досі в науковій літературі зроблено кілька спроб розбиття загального масиву визначень міграції на групи, прихильники яких розрізняють міграцію, як поняття переселення. Міграції населення у глибшому розумінні, окрім переселень, охоплюють ще низку інших видів територіальних переміщень. Словник з соціології пропонує таке визначення міграції: «це соціально-економічний і демографічний процес, який представляє собою сукупність переміщень, що здійснюються людьми між країнами, районами, поселеннями». Ю. Римаренко міграцією населення вважає «переміщення людей (мігрантів) через кордони тих або інших територій зі

зміною місця проживання назавжди або на тривалий час. Оскільки міграція населення складається з міграційних потоків, поняття міграції застосовують і в множині — міграції».

В. Шелюк пропонує дещо ширше визначення міграції: «Міграція — це поняття, яке відображає соціально-економічні і демографічні процеси, сукупність переміщень, які здійснюються людьми між країнами, регіонами однієї країни, різного виду поселеннями та інші види переміщень». У свою чергу, М. Околюк твердить, що термін «міграція» використовується тоді, коли увага звертається на мотив остаточного переселення. Автор пропонує розглядати міграцію у контексті ширшого поняття «рух», що включає розмаїтість типів і форм людської мобільності, які взаємно переплітаються й трансформуються одні в інші.

За визначенням А. Сиви: «Стосовно населення термін «міграція» відповідає будь-якому переміщенню досить великої кількості людей, за винятком пересування військових частин». З іншого погляду, міграція — це перетин адміністративного кордону, добровільний чи примусовий просторовий рух осіб чи груп осіб від місця (країни) виїзду до місця (країни) в'їзду за наявності або без неї законних підстав на певний період часу або назавжди, що може вести за собою зміну постійного місця проживання; цей рух включає в себе еміграцію та імміграцію.

Потрібно підкреслити, що в приведених визначеннях не береться до уваги критерії класифікації мігрантів, тобто правовий статус, територіальна ознака, спосіб реалізації, відношення до країни, кількість мігрантів, відстань, тривалість, добровільність і мета міграції.

Міграційну активність населення можна розглядати в «широкому» сенсі слова як сукупність будь-яких переміщень людей у просторі і в більш «вузькому» значенні слова як сукупність переселень людей, пов'язаних зі зміною ними місця проживання на відносно тривалий термін. Міграція населення у «вузькому» сенсі слова — це безповоротна форма руху населення (переселення) між поселеннями, а в широкому — переселення, маятникова та сезонна міграція.

Існує науковий підхід, що розглядає три можливих підходи зарахування до міграційної активності різних видів територіального руху населення. По-перше, під міграційною активністю розуміється все різноманіття просторового руху населення, незалежно від його характеру і цілей. Сюди відносять переїзди з одних населених пунктів в інші, щоденні поїздки на роботу або навчання за межі населених місць, прибуття в той чи інший район на тимчасові, в тому числі і сезонні, роботи, поїздки у відрядження, відпустку та інші переміщення. Більшість дослідників усувають з міграції ті просторові переміщення, які здійснюються в межах одного і того ж населеного пункту. По-друге, до міграційної активності зараховують такі просторові переміщення, які здійснюються між населеними пунктами, які ведуть до постійної або тимчасової зміни місця проживання, а також є регулярним двостороннім рухом між місцем проживання і сферою праці або навчання. Не враховуються епізодичні ділові та рекреаційні поїздки з одних населених місць в інші. Нарешті, до міграційної активності відносять такий процес просторового руху населення, який насамкінець веде до його територіального перерозподілу. У цьому випадку віднесення просторового переміщення до міграції визначається фактичним переселенням з однієї місцевості в іншу і в окремих країнах формальною реєстрацією у новому місці проживання. Залежно від одного з трьох підходів або їх комбінації можна до міграції віднести будь-який набір видів територіального переміщення населення. Не випадково у фаховій літературі можна зустріти протилежні точки зору. До міграції відносять зміну місць проживання і маятникову міграцію, у той час, як маятникову міграцію потрібно вилучити, позаяк вона є лише особливою формою розселення. Міграційні процеси у світі неможливо повністю спинити тому, що в країнах з розвинутою економікою існують роботи, які згодні виконувати іноземні мігранти за значно нижчою зарплатою, ніж місцеве населення. Тому одним з основних завдань, яке стоїть перед переважною більшістю країн світу, зокрема і Україною, — це вивчення міграційних процесів та їх контроль як на регіональному, так і на державному рівнях.

1. Ніколаєвський В.М., Прохоренко Н.С. Теоретико-методологічні засади вивчення міграції населення / В.М. Ніколаєвський, Н.С. Прохоренко // Вісник міжнародного слов'янського університету. — 2009. — Т. 12. — №1. — С. 34—39. 2. Geist B. Sociologicky slovník. — 1992. —

580 р. 3. *Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Видавничий центр «Академія», 2001. — 848 с*.
Хомра А.У. *Міграція населення: вопросы теории, методики исследования. — К.: Наукова думка, 1979. — 148 с.*

БЕЗЗУБКО Л.В.

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

ДЕРЖАВНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ЖКГ

Реформування житлово-комунального комплексу країни неможливо здійснювати без наявності кваліфікованих кадрів, насамперед це стосується підготовки професійних менеджерів (управителів) житлового будинку (групи будинків).

Система підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для ЖКГ тільки створюється. Це вимагає розробки Національної стратегії і державної програми щодо організації навчання, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації, атестації фахівців у сфері житлово-комунального господарства. Серед заходів такої програми слід передбачити наступні:

1) створення системи часткового державного фінансування підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для ЖКГ на основі цільового замовлення. Це вимагає здійснення визначення потреби у кваліфікованих фахівцях у сфері ЖКГ, виділення цільового фінансування і т.п.

Слід зазначити, що державне (регіональне, місцеве) замовлення на підготовку фахівців, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів для сфери ЖКГ виступає ефективним засобом регулювання процесом задоволення потреб у кваліфікованих кадрах. Сьогодні державне замовлення формується Мінекономрозвитку за поданням Міністерства освіти і науки та інших державних замовників з урахуванням середньострокового прогнозу потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці та обсягів видатків державного бюджету на зазначені цілі;

2) розробка освітніх стандартів, типових навчальних програм для даної сфери підготовки кадрів. Це буде сприяти створенню єдиного підходу до кваліфікаційних вимог та професійно-освітніх характеристик фахівців та керівників у сфері ЖКГ;

3) регламентація і контроль діяльності організацій, що здійснюють освітні послуги (ліцензування, атестація, акредитація);

4) подальше вдосконалення порядку проведення атестації фахівців у сфері ЖКГ на основі впровадження Постанови Кабінету Міністрів України «Про деякі питання професійної атестації за професією «менеджер» (управитель) житлового будинку (групи будинків) від 28.11.2018 р., №1010;

5) розробку системи заходів для фінансування діяльності навчальних установ, які були визначені базовими спеціальним наказом Міністерства ЖКГ та регіональної політики для підготовки кадрів.

6) фінансування підготовки та видання навчальних посібників та підручників для системи підготовки кадрів для сфери ЖКГ. Слід навести приклади посібника, який підготовлено у Донбаській національній академії будівництва і архітектури [1;2], але вони потребують вже доповнення у сучасних умовах реформування.

Створення нормативно-методичних матеріалів слід проводити диференційовано:

1) для підготовки (первісній підготовки) управителів (рівень «бакалавр», «магістр»);

2) для перепідготовки управителів для осіб, що мають іншу освіту (у даному випадку мова йдеться про створення системи цільової перепідготовки для осіб, що мають не менше двох років досвіду роботи в сфері управління житлом);

3) для підвищення кваліфікації фахівців в системі ЖКГ.

В систему підготовки кадрів слід включити створення курсів підвищення класифікації для голів об'єднань співвласників багатоквартирних будинків. Таким чином, здійснення реформування житлово-комунальної сфери потребує створення ефективної системи підготовки кадрів.

1. Реформування житлово-комунального господарства : навч. посіб. / Л. В. Беззубко, Д. В. Кольцова та інші. - Макіївка : Цифрова типографія, 2013. - 238 с. 2. Реформирование жилищно-коммунального хозяйства: опыт и перспективы деятельности: монография / Л. В. Беззубко, та інші. - Донецк : Норд-компьютер, 2008. - 200 с.

БІЛАН А.О.

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ РИТУАЛЬНИХ ПОСЛУГ В МЕЖАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Розвиток електронного урядування є одним із пріоритетних напрямів реформування системи державного управління в Україні в межах реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» та Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 рр. Сфера ритуальних послуг одна із перших потребує реформування, оскільки відсутність значних змін може призвести до того, що вже найближчим часом люди не матимуть безпечної питної води, чистого повітря і можливості використовувати багаті властивості родючих ґрунтів. Реалізуючи державну політику, держава має сприяти формуванню свідомості громадян для збереження природних ресурсів і навколишнього середовища, заохочувати пріоритети їх власного здоров'я перед звичними способами поховання померлих.

Відповідно до статті 26 Закону України «Про поховання та похоронну справу» поховання померлих в Україні може здійснюватися шляхом: закопування в могилі труни з тілом померлого; спалювання в крематорії труни з тілом померлого та закопування в могилі чи розміщення в колумбарній ніші урни з прахом померлого; розвіювання праху померлого[1]. Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 08.08.2013 № 373 затверджено «Правила користування крематоріями»[2]. В Україні на сьогоднішній день діють три крематорії: у Києві, Харкові та Одесі.

Однією з головних проблем сьогодення у сфері ритуальних послуг в Україні є переповненість кладовищ, в результаті чого виникає нестача вільних місць для майбутніх поховань. Дане питання без виключення стосується кожного, оскільки життєвий цикл будь-якої людини, коли вона існує в природньому середовищі і споживає природні ресурси має неминучий завершальний етап – смерть.

Відповідно до Порядку утримання кладовищ та інших місць поховань, затвердженого 19.11.2003 Наказом Держжитлокомунгоспу України №193 «Площа ділянки, відведеної під місця традиційного поховання, визначається з розрахунку 0,24 га на 1000 чоловік, що проживають у міській, та 0,1 га на 1000 чоловік у сільській місцевостях. Для організації поховання урн з прахом померлого ця норма становить 0,02 га на 1000 чоловік. Розміри земельних ділянок, що відводяться для поховання, допускається уточнювати залежно від співвідношення місць традиційного поховання і місць для поховання урни з прахом, з

урахуванням місцевих умов. Мінімальна територія місць поховань складає 0,5 га.».[3] Виділення таких земельних ділянок полягає не лише у виокремленні вільної земельної ділянки, а й необхідності подальшого забезпечення дотримання обов'язкових містобудівних, екологічних та санітарно-гігієнічних вимог її облаштування й утримання. У зв'язку з обмеженістю вільних земельних ресурсів в межах населеного пункту виділення додаткових земельних ділянок для влаштування місць поховання здійснюється за його межами в більшості випадків за рахунок земель категорій сільськогосподарського та лісгосподарського призначення. В результаті чого призначення таких земельних ділянок змінюється, що, по-перше, перешкоджає активному суспільно-корисному і ефективному використанню якісних властивостей багатих земельних ресурсів, що є одним із способів покращення економічного благоустрою України, по-друге, загострює екологічне питання, яке має комплексний характер: окрім того, що під загрозу вирубки потрапляють ліси і насадження, відбувається забруднення ґрунтових вод і поширення збудників інфекційних хвороб та ін.

Популяризація альтернативного способу поховання – спалювання в крематорії труни з тілом померлого та закопування в могилі чи розміщення в колумбарній ніші урни з прахом померлого сприятиме значному зменшенню площ земельних ділянок, зайнятих місцями поховань, але теж не вирішує наявної проблеми, оскільки урни для праху виготовляються з довговічних матеріалів, які протягом тривалого часу не розкладаються. Альтернативою таких урн можуть стати біорозкладаємі урни, які є екологічно безпечними і економічно вигіднішими. Такі урни вже активно використовують за кордоном.

Окрім того, в Європі достатньо велику увагу приділяють проблемам викидів в навколишнє середовище. Кремація через спалювання не є екологічно безпечним способом поховання через те, що витрачається значна кількість паливних ресурсів на роботу печей і в атмосферу викидається вуглекислий газ, що є головною причиною парникового ефекту, а також використовувані хімічні домішки проникають крізь фільтри і потрапляють в навколишнє середовище. Світові тенденції спрямовані на використання більш сучасних та екологічних методів кремації, наприклад, хімічної – на основі лужного гідролізу. Тож, в Україні необхідно досліджувати і впроваджувати на загальнодержавному рівні альтернативні сучасні методи поховання, які успішно використовують за кордоном.

Напрями здійснення державної політики в сфері надання ритуальних послуг мають кардинально змінитись та здійснюватись глобально і комплексно у всіх сферах суспільного життя з метою зміни сприйняття нових сучасних методів поховання померлих. Перш за все, важливим аспектом є психічне відношення людини до нового, значно відмінного від звичного ритуалу, способу поховання. Загальнодержавні та регіональні програми мають бути спрямовані на заохочення суспільства до покращення рівня свого життя і стану навколишнього середовища.

В межах здійснення електронного урядування, як один зі способів адаптації психічного сприйняття людиною нових способів поховання, з метою підвищення патріотизму, ідейності історичного формування нації і збереження сімейних цінностей буде доцільним створення електронного реєстру, так званого «е-кладовища», який містив би основні дані про людину. Такий реєстр сформувати достатньо легко: необхідні дані, зокрема, про народження і смерть людини, фото безперешкодно можуть бути внесені в реєстр при реєстрації смерті, що не спричинить будь-яких технічних проблем у пересічних людей, оскільки ці процедури здійснюють посадові особи органів державної влади. Наявні дані в електронному реєстрі можна було б поєднувати між собою і відстежувати власне родинне дерево, яке можна переглядати з будь-якої точки світу і в будь-який час, використовуючи мережу інтернет і сучасні технічні засоби. Запровадження такого сервісу позитивно впливатиме на сприйняття суспільством змін у сфері ритуальних послуг, оскільки необмеженість в часі і просторово є значним фактором, який впливає на вибір людини. Також можна спрогнозувати, що матеріальні витрати на забезпечення роботи сервісу «е-кладовища» будуть значно менші, ніж витрати на облаштування і утримання фізичних кладовищ.

Таким чином, створення «е-кладовища» в сукупності із впровадженням нових методів поховання, не пов'язаних із закопуванням в землю тіла померлого, можна розглядати як один із шляхів вирішення ряду економічних і екологічних проблем, який сприятиме значній економії природних ресурсів – землі, каменю, сталі, тканини та деревини, які використовують для виготовлення трун та супутніх атрибутів, необхідних для звичних способів поховання: закопування в могилі труни з тілом померлого, закопування в могилі чи розміщення в колумбарній ніші урни з прахом померлого.

1. Закон України «Про поховання та похоронну справу» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/1102-15>. 2. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 08.08.2013 № 373 затверджено «Правила користування крематоріями» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1469-13>. 3. Порядок утримання кладовищ та інших місць поховань, затверджений 19.11.2003 Наказом Держжитлокомунгоспу України № 193 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1113-04>. 4. Земельний кодекс України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>. 5. Трошкіна О.А., канд. арх., доц., Комар І.О., студентка НАУ, м.Київ. Розміщення кладовищ в структурі населених пунктів. // Проблеми розвитку міського середовища. Вип.1 (13) 2015, с. 150-156. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua>

ВАСИЛІВ Л.Р., РИСІН М.В.

ЛННІ ДВНЗ «Університет банківської справи»

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК СКЛАДОВОЇ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

У цифрову епоху успішність багатьох країн залежить від прогресу у побудові суспільства знань, а цифровий розвиток відіграє ключову роль у прискоренні економічного і соціального розвитку країни в цілому. Інформаційна сфера держави спрямовує її економічний та інноваційний потенціал і таким чином суттєво впливає на інші сфери економіки, конкурентоспроможність на міжнародній арені та якість життя власних громадян.

Цифрова економіка створює нові продукти, формує нові потреби, а швидкість і обсяг отримання інформації збільшуються з кожним днем. Всі ці процеси відкривають значні можливості для створення і розвитку бізнесу, заснованого на нових технологічних рішеннях або бізнес-моделях, які не застосовувалися раніше.

Основна проблема розвитку цифрової економіки в Україні – це відсутність системної державної політики у цій сфері. Україна вважається однією з держав в Європі без власного «цифрового» бачення. Практично всі країни ЄС вже затвердили і впроваджують власні «цифрові адженди» або «цифрові стратегії», Україна ж має тільки проект «Цифрової адженди України – 2020», де передбачено стратегічне завдання – усунути технологічний розрив між Україною та розвинутими країнами, що посилить економічну конкуренцію нашої держави на світовій економічній арені.

Проведене дослідження спирається на методологічні положення загальноприйнятої концепції цифрової економіки. Проблеми розвитку цифрової економіки та трансформаційним процесам, що відбуваються в суспільстві під впливом цифровізації, значну увагу приділяли вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема: В. Апалькова, О.Білорус, С. Веретюк, В.Гесць, С. Коляденко, І. Карчева, Б. Кінг, Р. Ліпсі, В. Фіщук, К. Шваб та інші. Незважаючи на численні наукові дослідження щодо розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та цифрової

економіки, більшість аспектів все ж таки залишаються недостатньо дослідженими особливо питання розвитку цифрової економіки як складової конкурентної політики держави.

Мета статті – розкрити особливості розвитку цифрової економіки в контексті її впливу на ефективність та конкурентоспроможність національної економіки.

Поняття цифрової економіки складне і багатогранне, а відтак у науковому середовищі нині немає консенсусу в тому, що слід розуміти під цим явищем. Згідно з найбільш поширеним визначенням, цифровою економікою слід уважати ту частину економічної діяльності, яка спирається на використання цифрових технологій. Все частіше цифрова економіка переплітається з традиційною економікою, роблячи чітке розмежування все складнішим. Основними продуктами цифрової економіки є ті ж самі товари і послуги традиційної економіки, що надаються за допомогою комп'ютерного обладнання і цифрових систем на кшталт глобальної мережі Інтернет.

Тому можна сказати, що цифрова економіка – це інноваційна динамічна економіка, що базується на активному впровадженні інновацій та інформаційно-комунікаційних технологій в усі види економічної діяльності та сфери життєдіяльності суспільства, що дозволяє підвищити ефективність та конкурентоспроможність окремих компаній, економіки та рівень життя населення. Цифрова економіка виступає основою Четвертої промислової революції та третьої хвилі глобалізації.

Характерною особливістю цифрової економіки є її зв'язок з економікою на вимогу (on-demand economy), яка передбачає не продаж товарів і послуг, а отримання доступу до них саме в той момент, коли це потрібно. Отримання замовлень відбувається онлайн, а їх виконання - офлайн. Переваги економіки на вимогу це: висока швидкість отримання необхідної послуги або товару; зниження їх вартості для кінцевого користувача завдяки зниженню кількості посередників; спрощення виходу постачальників товарів і послуг на користувачів.

Розвиток цифрової економіки України полягає у створенні ринкових стимулів, мотивацій, попиту та формуванні потреб щодо використання цифрових технологій, продуктів та послуг серед українських секторів промисловості, сфер життєдіяльності, бізнесу та суспільства для їх ефективності, конкурентоздатності та національного розвитку, зростання обсягів виробництва високотехнологічної продукції та благополуччя населення.

Для формування успішного функціонування цифрової економіки потрібні три компоненти зокрема: нормативно-правова база, яка б сприяла конкуренції і виходу на ринок підприємствам, дозволяла фірмам повною мірою використовувати цифрові технології для конкуренції та інновацій; навички, необхідні працівникам, бізнесменам, державним службовцям, для використання можливостей цифрових технологій; ефективні і підзвітні інститути, що використовують інтернет для розширення прав і можливостей громадян.

Важливим кроком України у напрямку здійснення нормативного забезпечення переходу до цифрової економіки став проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018- 2020 рр. та затвердження плану заходів щодо її реалізації», розроблений Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та провідними експертами ІТ-сфери наприкінці 2017 р. Відповідно до цього документу передбачена реалізація комплексу заходів щодо цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, інструменти розвитку цифрових інфраструктур, набуття громадянами цифрових компетенцій, визначені проекти цифровізації країни, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій. Головними перевагами впровадження Проекту "Цифрова адженда - 2020" для України є: усунення законодавчих, інституційних, фіскальних та інших перешкод, які заважають розвитку цифрової економіки; впровадження стимулів та мотивацій для заохочення бізнесу та індустрій економіки в цілому до цифровізації; створення попиту та формування потреб серед громадян до цифровізації; створення та розвиток цифрових інфраструктур як основи використання переваг цифрового світу у повсякденному житті та платформи для досягнення ефективності економіки взагалі;

Впровадження нових технологій, якість інтернет-інфраструктури, інституційний розвиток та інноваційний клімат – це ті напрями, які мають визначати розвиток цифрової економіки в Україні. Як свідчить рейтинг Всесвітнього економічного форуму (WEF) щодо технологічного розвитку, який включає дві складові – технологічну адаптацію та використання інформаційно-телекомунікаційних технологій, Україна у 2017-2018 рр. посіла лише 81 місце серед інших країн. Також у всіх найбільш розвинутих країнах світу, таких як США, Канаді, Австралії, Японії та більшості країн ЄС розвиток цифрових технологій є основним напрямком їхньої конкурентної політики. До прикладу, сектори економіки ЄС, які пов'язані з інтелектуальною власністю, дають близько 42% ВВП ЄС вартістю 5,7 трлн. євро на рік, забезпечують 38% усіх робочих місць та 90% експорту ЄС. Очікується, що до 2020 року вартість економіки даних збільшиться до 739 млрд. євро, що становить 4% від загального ВВП ЄС (це більш ніж подвоєння ситуації сьогодні). Доля сфери інформаційних технологій в ВВП України у квітні 2018 року становила 3,4% (за даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації).

Цифровізація економіки України є природним продовженням міжнародної тенденції поширення цифрових технологій і різкого збільшення їх впливу на всі сфери економічного життя. Наразі наша країна явно відстає за низкою показників від найбільших країн-лідерів. Ефект поширення цифрових технологій для економіки країни двоякий: з одного боку - сприяє ефективності роботи державного управління й економічної системи, покращує і прискорює суспільну взаємодію; з іншого - тягне за собою цілий перелік системних проблем: збільшення безробіття, зникнення цілих галузей. Проте, слід констатувати, що цифровізація економіки вже стала складовою частиною економічного життя.

ВЕДМІДЬ П.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Активний розвиток інформаційного суспільства, формування нової системи інформаційних технологій, механізмів і засобів комунікації спричиняють необхідність моделювання та оптимізації інформаційно-комунікаційного простору, який має відповідати новим реаліям та вимогам 21 ст. та, як доводить досвід багатьох країн, значно сприяє підвищенню результативності державного управління і забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку держави.

Рівень комунікації влада – суспільство визначає рівень довіри населення до представників держави та здійснюваної ними політики. В Україні існує проблема інформаційного забезпечення та просування політики держави. Виникає все більший розрив між державою та суспільством. А отже, діалог влада – суспільство є малоефективним, а рівень довіри населення до системи державного управління є низьким.

Значення комунікації як однієї з провідних умов управління підкреслювалось відомими зарубіжними і вітчизняними науковцями. Теоретичні аспекти взаємодії влади та суспільства виклали в ґрунтовних наукових працях такі зарубіжні учені, як Х. Арендт, Г. Ласуел, Е. Тоффлер, Д. Белл, М. Маклюєн, та ін. Питання удосконалення інформаційно-комунікативної діяльності органів державного управління у своїх працях розглядали такі українські дослідники, як Почепцов Г.Г., Різун В.В., Онищенко О.С., Соснін О.В., та ін. У їх працях розглядаються питання державно-громадянської комунікації, інформаційно-комунікаційної

діяльності у державному управлінні, мережевих технологій як елемента взаємовпливу влади та громадянського суспільства, електронного урядування та ін.

Разом із тим поняття інформаційно-комунікаційних технологій саме в системі державного управління є недостатньо розкритим на теренах вітчизняної науки. Недостатньо уваги приділяється питанням структурування інформаційно-комунікативних технологій державної влади, доцільності використання тих чи інших технологій в залежності від рівнів інформаційно-комунікаційного простору органів державної влади, а отже є недостатньо висвітленими чіткі практичні рекомендації щодо створення ефективного комплексу взаємовідносин органів державної влади з суспільством.

Так як у фаховій літературі існує безліч поглядів до розкриття поняття інформаційно-комунікаційні технології, першочергово пропоную визначитися з його змістовним наповненням. Термін ІКТ слід розділити на три компоненти “інформація”, “комунікація” та “технології”, які в свою чергу злилися в два наступних поняття “інформаційні технології” та “комунікаційні технології”.

Енциклопедичний словник з державного управління визначає дані поняття наступним чином. Технологія (грец. “техне” – ремесло, “логос” – наука, тобто наука про виробництво) – результат інтелектуальної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, відпрацьованих технічних, організаційних та інших рішень у вигляді документації (патентної, нормативно-технічної, конструкторської, звітної науково-технічної з НДР та ДКР, регламентів, а також ноу-хау) про спосіб виробництва продукту, організації виробничого процесу чи надання послуг у різних сферах діяльності людини [1, с. 705]. Комунікації це передача і прийом інформації, наказів, емоцій, джерело життєвої сили будь-якої організації, оскільки одна з найважливіших цілей комунікації полягає в тому, щоб здійснювати субординацію та координацію різноманітних елементів організації [1, с. 330]. Інформація (лат. informatio – відомості, повідомлення, оприлюднення) – це продукт взаємодії даних і методів, розглянутий у контексті цієї взаємодії. Це реакція реципієнта на повідомлення у формі відео, аудіо, друкованого тексту, тактильного дотику тощо [1, с. 301].

Різун В.В. визначає інформаційні технології як сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, що поєднані у технологічний комплекс і використовуються для виготовлення, зокрема, масовоінформаційної продукції [3, с. 164]. Комунікаційні технології – це сукупність знань, відомостей про послідовність операцій, що виконуються для встановлення психологічно-інформаційного контакту між індивідами. Комунікаційні технології визначаються як сукупність засобів трансформації громадської думки.

Необхідно також розрізнити зміст понять «комунікаційний» та «комунікативний», які на практиці часто плутають. Під комунікаційними явищами, процесами, функціями слід розуміти такі, які стосуються комунікації, пов'язані з нею (комунікаційна система, тобто система, яка охоплює комунікацію, пов'язана з нею, її стосується; комунікаційний підхід — це підхід з точки зору комунікації або комунікаційної діяльності). Комунікативний означає такий, який забезпечує комунікацію, виконує функцію спілкування (комунікативна система, тобто система, яка здатна комунікувати; комунікативні засоби — це засоби, які забезпечують комунікацію, тобто самі комунікують) [3, с. 200].

Об'єднуючи всі вищенаведені поняття в одне визначаємо, що інформаційно-комунікаційні технології представляють собою сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, що використовуються з метою збору, обробки, зберігання, розповсюдження, відображення, обміну і використання інформації. Термін ІКТ часто видають за синонім терміну інформаційні технології, але даний термін значно ширше, та включає в себе ІТ сферу + телекомунікації, медіатрансляції, усі види відео- та аудіобробки, передачу, мережеві функції управління та моніторинг інформації.

ІКТ у сфері державного управління є потужним інструментом надзвичайно масштабних суспільних перетворень, адже впливають на свідомість масову. У сучасній науковій літературі можна узагальнити ряд інформаційно-комунікаційних технологій, які мають відношення до масової комунікації. Серед них: технології проектування та змін соціального простору,

інформаційні технології, інформаційні інтерактивні технології, піар-технології, рекламні технології, пропагандистські технології, технології нових та соціальних медіа та ін [3, с. 164]. Більшість з цих технологій несуть в своїй природі суб'єкт – об'єктний вплив.

Визначальним кроком в процесі моделювання та оптимізації інформаційно-комунікаційного простору органів державної влади є перехід на суб'єкт – суб'єктні відносини влада – суспільство. Застосування ІКТ ставить на меті реалізацію таких завдань, як забезпечення індивідуального підходу до вирішення проблем окремої людини, соціальної групи, громади, регіону, а також забезпечення оперативності та продуктивності системи комунікації.

Інформування громадськості є інструментом забезпечення відкритості і прозорості діяльності органів державної влади, складовою демократичного процесу прийняття управлінських рішень і передумовою реалізації права громадян на участь у публічному управлінні. Важливим є не лише інформування громадськості, а й залучання громадськості до процесів прийняття рішень. Адже коли громадяни відчують дотичність до прийняття рішень, дані рішення частково сприймаються ними як власні.

Отже, проведений аналіз інформаційно-комунікаційних технологій як інструмента комунікації влада – суспільство показав, що подальший розвиток суспільства без розвитку інформаційно-комунікаційного простору, як внутрішнього (комунікація в системі органів державної влади та органів місцевого самоврядування), так і зовнішнього (налагодження ефективного діалогу з громадянським суспільством, бізнесом, міжнародними організаціями, створення привабливого іміджу держави в світовому інформаційному просторі) є неможливим.

1. *Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 301 с., 330 с., 705 с.* 2. *Козаков В. М. Державно-громадянська комунікація: шлях від кризи до взаємодії: монографія / [В. М. Козаков, О. В. Рашковська, В. А. Ребкало, Є. О. Романенко, І. В. Чаплай]. – Київ: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. – 288 с. – Бібліогр.: С. 267–287.– (Серія “Публічне адміністрування”; вип. 1).* 3. *Корнєєв В.М. Комунікаційні технології як засоби проектування соціальної дійсності / В. М. Корнєєв // Наукові записки Інституту журналістики. – 2014. – Т. 56. – С. 176-181.* 4. *Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. галузі 0303 “журналістика та інформація” / В.В. Різун.— К.: Видавничий центр “Просвіта”, 2008.— С. 154–177, 200 с.* 5. *Соснін О. В. Проблеми зростаючої ролі інформаційно-комунікаційної функції держави в умовах інформаційного суспільства та шляхи їх вирішення / О. В. Соснін // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії – 2016. – Вип 65. – С. 164-176.*

ГАНЖУРОВ Ю.С.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ДЕЛЕГУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ: ПИТАННЯ КОМУНІКАЦІЇ

Відомо, що ефективність менеджменту багато у чому залежить від рівня делегування повноважень як важливої складової системи управління. У фаховій літературі відповідного дискурсу зроблено чимало спроб щодо упорядкування понятійно-категоріального апарату теоретичних засад процесу делегування повноважень у системі управління. Зокрема, тривають дискусії навколо чіткого визначення понять «делегування повноважень», «розподіл функцій», «децентралізація» та інших ключових положень, котрі розкривають сутність зазначеного

явища. Пояснити це можна тим, що делегування повноважень як процес має багато специфічних ознак, які залежать від ряду факторів: типологія керівника як суб'єкта управління, технологічні особливості установи, професійні характеристик співробітників, кадрова політика, управлінська спадковість і традиції. Якщо розглядати зазначене питання як структурний процес комунікації, можна виокремити ті проблемні зони делегування повноважень, які можна вважати типовими.

Для цього видається логічним адаптувати до механізму делегування повноважень класичну модель комунікації Г.Лассуелла, яка форматує механізм одержання відповіді на наступні питання із урахуванням нашої тематики, а саме: хто делегує повноваження – кому делегує – що делегує – в який спосіб – з яким ефектом. На перше питання відповідь впливає із характеристик керівника, його ролі й місця в ієрархії управління, засад єдиноначальності, співвідношення ділових і особистих якостей тощо. Багато у чому саме від волі першої особи залежить ефективність моделі делегування повноважень. Про її результативність можна дізнатися при відповіді на друге питання комунікативної моделі: кому делегувати повноваження. Йдеться про коло осіб, передовсім заступників керівника, які мають розподіл обов'язків. Рівень їх повноважень за класикою має залежати від їхніх компетентностей. Проте в управлінських реаліях формування цього простору управлінців часто-густо відбувається за принципами непотизму – механізм «кум, сват, брат» є доволі поширеним у вітчизняному істеблшменті, коли вимоги до професіоналізму кадрів не є обов'язковими та визначальними. За таких умов втрачається логіка делегування повноважень, принаймні в оптимальному для їх реалізації форматі. Відповідь на третє питання «що делегує» розкриває зміст повноважень, які делегуються. Ефективність їх реалізації багато у чому залежить від якості їх формування. Поширеними недоліками цього контенту є синонімія формулювань або взаємовиключеність положень, їх суперечливість, архаїзм, що призводить до конфлікту інтерпретації у середовищі носіїв повноважень. Види адміністративно-управлінської комунікації визначаються у відповіді на четверте питання «в який спосіб делегує». Саме тут йдеться про якість підготовки управлінських документів та їх типологічні ознаки. Спеціалісти не дійшли усталеної думки щодо їх класифікації. У цьому плані відмінності між частковим делегуванням повноважень і децентралізацією управління закріплені між наказами й розпорядженнями керівника з одного боку та усталеними посадовими вимогами – з іншого.

Гострою залишається проблема реалізації делегованих повноважень функцією контролю. Перекладання цієї функції від першої особи іншій посадовій особі містить проблеми неоднозначних тлумачень делегованих повноважень та їхню гіперболізацію. В такому разі результативність процесу делегування повноважень, що має розглядатися на рівні п'ятого питання «з яким ефектом працює цей механізм», може бути суперечливою. Така ситуація природно актуалізує потребу вивчення як права керівника на делегування повноважень, так і рівня його відповідальності за результат роботи.

ГУМЕНЮК В.В., ШПИРКО Н.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

САНКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Відносини між державами світу регулюються міжнародними договорами та установчими документами (статутами, регламентами, угодами тощо) міжнародних організацій, зокрема ООН; Ради Європи, Світової організації торгівлі. Вказані документи встановлюють правила міжнародної безпеки, режим кордонів, ведення торгівлі та війни, вирішення конфліктів. За порушення цих правил країнами і міжнародними організаціями запроваджуються різні види санкцій. Суб'єктами таких заходів можуть бути органи державної влади і компанії, серед мажоритарних власників яких є держава, а також окремі чиновники, політики, бізнесмени та інші пов'язані з ними особи.

До комерційних та торгових санкцій відносяться повне або часткове торгове та ембарго, експортно-імпорتنі мита на всі чи певні групи товарів. Фінансові застосовуються в міжнародній практиці як засіб впливу на валютно-економічне становище країни. В межах цього можуть бути здійснені заходи з блокування грошових рахунків, цінних паперів, нерухомості; заборона кредитування, розміщення цінних паперів. Наукові, спортивні та культурні, санкції передбачають заборони на участь у спортивних змаганнях осіб та команд, припинення науково-технічного та культурного співробітництва.

Санкції щодо пересування забороняють поїздки за кордон, запроваджують візи, забороняють переміщення транспортних засобів компаній серед власників яких є держава чи пов'язані з нею особи. Переважно це повітряні та водні судна, залізничні потяги. В межах дипломатичних санкцій можуть бути частково чи повністю відкликані дипломатичні представники з держави – порушника, або вислані її дипломати. Відповідно до процесуальних санкцій припиняється або позбавляється права голосу, чи загалом представництва в органах міжнародної організації.

З наведеного переліку видно, що наявні міжнародні санкції можуть бути дієвими якщо їх застосовує переважна більшість країн, включаючи держави з високим економічним та технологічним потенціалом. В іншому випадку санкції втрачають свою дієвість. Так, на сьогоднішній день, у світі практично необмежений рух фінансових ресурсів та технологій. Можливо навіть обійти заборону на передачу зброї та військових технологій, оскільки по всьому світу поширені їх продаж та кооперація з виробництва.

Санкції накладаються переважно за порушення правил міжнародної торгівлі і конкуренції або норм безпеки. Так звані торгові війни виникають періодично між великими економіками: США, ЄС, Китаєм, ОПЕК тощо. Зокрема у 2004 році Євросоюз запровадив санкції щодо товарів з США, які субсидіювали імпорт своїх товарів в порушення правил міжнародної торгівлі, прийнятих в рамках світової організації з торгівлі. З 2017 року ця війна активізувалася запровадженням нових взаємних мит. У 2018 році США запровадили мита на китайські товари за порушення правил охорони інтелектуальної власності. Заходи у відповідь започаткували нову торговельну війну. У 2019 році керівництво двох країн дійшло згоди щодо цієї суперечки. Однак досвід показує що торговельні війни триватимуть і далі, оскільки є частиною глобальної конкурентної боротьби між державами, які намагаються забезпечити свої економічні інтереси.

Зовсім інші причини призводять до запровадження «безпекових» санкцій стосовно авторитарних країн: Росії, Ірану, Північної Кореї та інших. Як правила причиною цього є порушення правил виробництва, розповсюдження та застосування зброї, ведення війни як зовні так і в середині країни.

Так, починаючи з 2014 року, щодо Росії за окупацію Криму та розгортання війни на в Україні провідні країни світу запровадили фінансові санкції. Зокрема обмежено строк та способи фінансування російських банків, сировинних, технологічних та інших компаній; заморожено майно та рахунки причетних посадових осіб, політиків та підприємців. Також в межах торговельних санкцій було заборонено постачання переліку технологічного та військового обладнання і комплектуючих. Запроваджено обмеження у пересування великого кола пов'язаних із окупацією осіб - громадян Росії і України. Парламентська Асамблея Ради Європи позбавила російських парламентарів права голосу та представництва у своїх органах.

Санкції діють як прямо – на об'єкти щодо яких вони запроваджені так і опосередковано – на всю політико-економічну систему, роблячи їх «токсичними». Цим терміном позначається небажання підтримувати всі політичні та економічні відносини, навіть якщо вони не стосуються запроваджених санкцій. Виникають проблеми іміджевого (втрата міжнародного спілкування та авторитету) та економічного (спад економічних процесів) характеру. Зокрема Росія була виключена зі складу Великої вісімки (неформальної, але надвпливової групи найбільших країн світу); не запрошується на визначні міжнародні заходи, і навпаки - іноземні представники не відвідують Росію. Економічний вплив санкцій підсилюється обвалом на ринку нафти та газу – основою національного продукту Росії. За дослідженнями американської інформаційної агенції Блумберг, станом на 2018 р., порівняно з базовим сценарієм, який не

передбачав падіння нафтових цін та санкцій, російська економіка втратила 9,8 % ВВП. З них 5,6 % – внаслідок санкцій. Одночасно відбулась девальвація рубля майже у два рази: з 34 руб. за долар в середині 2014 р. до 66 руб. у березні 2019 р. Крім цього зупинилось виробництво та будівництво високотехнологічних об'єктів; розробка морських родовищ вуглеводнів внаслідок заборони на поставки комплектуючих, обладнання та технологій, закриття спільних проектів з іноземними партнерами. Однак, за даними Світового банку, відбувся лише короткостроковий спад ВВП Росії (за паритетом купівельної спроможності) в 2015 році; з 2016р. зростання відновилося. Так у 2014 році ВВП становив 3,769 трильйони \$, в 2015 – 3,622 трлн.\$ (96,09% від 2014р.), а в 2017 – 3,817 трлн.\$ (101,27% від 2014р.). Отже економічний вплив запроваджених санкцій щодо Росії на сьогоднішній день є незначним. Більше того, його частково можна та компенсувати шляхом залучення коштів і технологій через треті країни та транснаціональні компанії які відкрито або негласно ігнорують санкції. Таким чином, ефект від санкцій можна спостерігати лише в довгостроковому періоді (десятки років) коли економічне та технологічне відставання стане істотним. Гірша ситуація у сфері державних фінансів РФ. Якщо ще 2012 року в ній був профіцитний бюджет - надходження перевищували витрати на понад \$8 млрд., то за 2015–2017-й роки дефіцит російського федерального бюджету сягнув \$97 млрд. Шукати ресурси для його покриття стає дедалі більшою проблемою. Від лютого 2018-го в країні ліквідували резервний фонд, який було вичерпано на покриття дефіциту державного бюджету в попередні роки. Його залишки об'єднали з Фондом національного добробуту, який також протягом 2017-го зменшився на 14%. Станом на 1 вересня 2018 року у ФНД було лише близько \$75 млрд. Хоча цифри вражають, вони переважно зумовлені саме зниженням цін на нафту та газ, оподаткування яких є джерелом лівової частки надходжень до бюджету Росії.

Виходячи з вищенаведеного, можна зробити такі висновки. Для забезпечення бажаного та швидкого ефекту від економічних санкцій, вини повинні носити тотальний а не вибірковий характер: повна заборона грошових розрахунків та передачі капіталу і технологій; всеосяжне торговельне ембарго тощо. Однак такі заходи не запроваджуються через їх значний негативний зворотній вплив на самі держави – ініціатори санкцій.

Безпеківі санкції запроваджуються переважно щодо тоталітарних країн тому є малоефективними - зниження рівня життя не зачіпає вище керівництво, становище якого мало залежить від настроїв бізнесменів та населення. Економічний вплив зумовлює не так спад, як уповільнення зростання. Це не формує у населення почуття економічних втрат від санкцій. Іміджеві ж втрати є не стільки вагомими і компенсуються пропагандою підконтрольних засобів масової інформації.

За таких умов більш дієвими є персональні санкції щодо керівництва держави, компаній та наближених до них осіб. Це дозволяє вплинути безпосередньо на організаторів порушень міжнародного порядку та їх оточення і не спричинить значного зворотного негативного ефекту.

ДАНИЛОВИЧ-КРОПИВНИЦЬКА М.Л.

Національний університет «Львівська політехніка»

ПОЛІТИЧНІ МЕРЕЖІ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Як відомо, з 90-х рр. ХХ ст. публічне управління та адміністрування зазнало суттєвого реформування. Концепція менеджеризму, характерна для традиційного бюрократичного адміністрування, поступово витіснилася новою концепцією політичного управління під назвою «неоменеджеризм». Згідно останньої ні ієрархія, ні ринок не є повністю ефективними моделями для координації інтересів та структур в усіх сферах соціальної, економічної та суспільної діяльності, тому розвиток публічного управління та публічного адміністрування вимагає нових підходів.

Паралельно з ринковими ієрархічними широко впроваджуються політичні рішення, які забезпечують взаємозалежність держави та громадянського суспільства через реалізацію

концепції «політичних мереж» або неоменеджеризм. «Політичні мережі» формуються у різних секторах економіки і є комплексом структурних взаємин між політичними інститутами держави та суспільством.

Політичні мережі як структура управління, яка пов'язує державу та громадянське суспільство, мають ряд характеристик, відмінних від інших форм управлінської діяльності:

- учасники мережі взаємозалежні, взаємозацікавлені один в одному через ресурси, якими вони обмінюються в процесі досягнення консенсусу та прийняття рішень з певних питань;
- учасники мають спільний чітко виражений кооперативний інтерес;
- зв'язки між агентами мережі горизонтальні, немає чіткого підпорядкування домінуючим учасникам, всі рівні у прийнятті спільного рішення;
- це договірна структура, складена із набору контрактів, які виникли на основі узгоджених комунікацій;
- складена особлива атмосфера емпатії та довіри.

Критеріями поділу таких мереж є ступінь внутрішньої інтеграції, число учасників та схема розподілу ресурсів між ними. На основі цих критеріїв виділяють п'ять типів політичних мереж.

Перші – політичні спільноти, які характеризуються стабільністю відносин, стійким та обмеженим членством, вертикальною взаємозалежністю на основі спільної відповідальності за надані послуги, ізоляцією від інших мереж та публічних організацій. Формуються за територіальною ознакою та базуються на функціональних інтересах (наприклад, освіта, безпека). Другі - професійні мережі виражають інтереси однієї професійної групи, базуються на високому ступені вертикальної взаємозалежності, ізолювані від інших мереж, можуть формуватися в національному масштабі.

Треті – між управлінські, сформовані на основі представництва місцевої влади, мають широкий спектр інтересів, пов'язаний з багатьма службами, широку горизонтальну структуру, тісно взаємодіють з іншими мережами. Четверті – мережі виробників відрізняються значною роллю економічних інтересів (публічних та приватних) в політиці, вільним входом-виходом, залежністю центру від промислових організацій при виробництві необхідних товарів. П'яті – проблемні мережі відрізняються великою кількістю учасників, з обмеженою можливістю взаємозалежності, проблемою тут є стабільність та часті зміни структури.

Тобто, політична мережа є системою державних та недержавних інституцій у певній сфері політики, які взаємодіють між собою на основі ресурсної залежності з метою досягнення загальної згоди з певних спільних політичних питань, використовуючи формальні і неформальні канали комунікації та форми.

Проблемою є оцінка ефективності таких структур, яка досягається внутрішніми умовами взаємодії всіх агентів. Одночасно, взаємодія держави та різних зацікавлених груп більш ефективно налагоджується через політичні мережі, які знижують витрати на ведення переговорів за рахунок високого ступеня довіри та емпатії між учасниками.

ДАНИЛОВИЧ-КРОПИВНИЦЬКА М.Л., КРАЙНИК Я.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

ДЕРЖАВНЕ АГЕНТСТВО РЕЗЕРВУ УКРАЇНИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ СУБ'ЄКТ ЕКОНОМІКИ

Державне агентство резерву України є однією із найстаріших українських установ, яка існує ще з перших місяців незалежності. У 1991 р. створено Державний Комітет з державного матеріального резерву, який у 1999 році реорганізовано у Державне Агентство. В основі державного резерву лежить ідея створити стратегічні запаси та ресурси для подальшого використання у разі непередбачуваних ситуацій. У структурі державних органів Держрезерв підпорядкований Міністерству економічного розвитку та торгівлі, діє на підставі ЗУ "Про

державний матеріальний резерв". Система Держрезерву налічує 23 організації та підприємства – 10 аграрного сектору (комбінати хлібопродуктів та хлібні бази), 7 комбінатів (склади та холодильники), 5 нафтових комбінатів, а також Український державний науково-дослідний інститут "Ресурс". Також до структури резерву належать кілька підприємств, які знаходяться на території Криму та на непідконтрольних територіях.

Держрезерв надає комерційні послуги із зберігання зерна, нафтопродуктів, послуг холодильників та виготовлення сільськогосподарської продукції, що і приносить прибуток. Основна частка доходів припадає на аграрні підприємства – елеватори та КХП, які у першому півріччі 2018 року принесли 80% чистого доходу Держрезерву, зокрема, частка агронапрямку показала зростання на 28% (з 163 до 208 млн.грн.), 7 комбінатів складів та холодильників – зростання на 12% (з 33 до 41 млн.грн.), 5 нафтових баз – зростання на 22% (з 9 до 11 млн.грн.).

За 2017 рік всі організації та підприємства Держрезерву, окрім двох, показують зростання прибутку. Чистий дохід аграрних підприємств склав 415,5 млн гривень, при собівартості продукції 339,5 млн гривень. З вирахуванням усіх інших видатків, в т.ч. податків, це – 12,5 млн прибутку, ріст до попереднього року на 17%.

Аграрні підприємства беруть участь і в експортних операціях. У 2017 році Україна загалом експортувала 443,29 тис. тонн пшеничного борошна. Близько 6,6% всього українського експорту борошна відбулося через Куліндорівський КХП (м. Одеса) Держрезерву, близько 2% всього експортованого борошна виробив саме цей КХП.

У 2017 році державні організації Держрезерву (нафтові комбінати, холодильники та склади) заробили 90,4 млн гривень, а державні підприємства (аграрний сектор) – більше 415 млн гривень, з яких чистого прибутку після сплати податків залишається лише 13, 8 млн. грн. Тобто, спостерігається тенденція до збільшення надходжень від організацій та підприємств Держрезерву за останні чотири роки. У планах - здійснити перехід державних організацій на часткове самофінансування господарських потреб до 2020 року. Першими відмовилися від державного фінансування комбінат "Салют" (м. Дніпро) та комбінат "Прогрес" (м. Київ). Відмова торкається лише витрат на поточні господарські потреби, заробітну плату, комунальні послуги, а поповнення запасів продовжує фінансуватися з Держбюджету.

Негатив спостерігаємо, аналізуючи звіт Держаудитслужби за 2017 рік щодо виконання бюджетних програм Держрезервом у 2013-2016 роках. Обсяг наявних, але невикористаних фінансових ресурсів на початок 2017 року становив 1,1 млрд гривень. Запаси зерна через реалізацію без подальшого закладання у 2016 році скоротилися до 140 тис. тонн (незнижувальний запас – 100 тисяч, передбачуваний рівень накопичення – 2 мільйони тонн). Окреме питання - відсутність заявок на участь в аукціонах з продажу майна та низька результативність відкритих торгів у 2013-2016 роках. Переважна частина майна, яке не реалізоване через брак попиту, виготовлене у 70-90 роках минулого століття. Держаудитслужба відмічає, що за півтори роки підприємства та організації Держрезерву наробили порушень на 27,9 млн гривень.

На утримання Держрезерву із загального та спеціального фонду Держбюджету у 2018 р. виділено 514 485,9 тис.грн, що на 36% більше, ніж у 2017 р. (378 941,8 тис. грн.). Заплановане збільшення обсягів закупівлі матеріальних цінностей у 2018 році до 980 млн гривень не зовсім співпадає з обсягами фінансування з Держбюджету (з обох фондів) – 514 мільйонів. Так само, якщо проаналізувати Річний план закупівель Держрезерву на 2017 рік, то загальна передбачувана вартість сягнула 1,3 млрд гривень при загальних видатках у Держбюджеті на рівні 378,9 млн гривень.

Загалом у держбюджеті за 2014-2018 роки на Держрезерв передбачалося більше 3 млрд гривень. З 2014 по 2018 рік матеріальні цінності закуплені на загальну суму понад 1,9 млрд гривень, це лише за рахунок спецфонду, без фінансування із загального фонду держбюджету. Якщо просумувати всі передбачені бюджетом видатки на накопичення для Держрезерву за 2014-2018, то отримаємо 2,08 млрд гривень (з обох фондів). Припустимо, що Держрезерв не витрачає усіх отриманих коштів за один рік. Відбувається їх накопичення, а потім кошти

розподіляться. У звіті Держаудитслужби існує залишок на початок 2017 року у сумі 1,1 млрд гривень. Таким чином, і виходять витрати 980 млн гривень на матеріальні цінності у 2018 році.

Наразі Держрезерв повертає отримані кошти з Держбюджету за рахунок сплати податків. Реальне фінансування менше – бюджет щороку недодає запланованих коштів. Наприклад, у 2017 році передбачалося більше 108 млн, натомість отримано 95,7 млн, нараховано податків та зборів у системі Держрезерву – 110, 2 млн.грн., тобто начебто все в порядку.

Іншим елементом "прибуткової" діяльності Держрезерву є подача позовних заяв. Наприклад, у 2017 році подано 11 заяв, з яких 8 на загальну суму понад 81 млн гривень, а протягом 2017 року судами задоволено вимоги Держрезерву на суму понад 58 млн гривень проти 13 організацій. Не менш цікавими є відносини Держрезерву з підприємствами, засновником яких є він сам. На користь Держрезерву відбуваються стягнення з і підприємств, створених його попередником (Держкомітет з державного матеріального резерву), наприклад, ДП "Вознесеньський КХП". Юридично підприємства наявні та мають борги перед реорганізованим засновником. Можна прослідкувати ухвали і до "своїх" підприємств Держрезерву. Наприклад, існує судовий спір Держрезерву проти ДП "Охтирський комбінат хлібопродуктів" (під управлінням Держрезерву), а ДП "Златодар" (управління знову Держрезерв) виступає як третя сторона на боці Охтирського КХП. Ціна питання - повернення матеріальних цінностей та стягнення 11 млн гривень. Причому і ДП "Златодар" і Охтирський КХП у 2017 році показали ріст прибутку (ДП "Златодар" взагалі сплатив податків на 16 млн гривень – найбільше серед організацій та підприємств Держрезерву).

Відбувається справжня битва за Держрезерв, який робить спроби перейти під безпосереднє керівництво Кабміну, обійшовши Мінекономіки, однак, цього поки не стається, оскільки не дозволяють політичні домовленості зверху. Привабливим його робить як з політичної, так і з економічної точки зору, факт збільшення надходжень та прибутковості. Це більше 1 млрд гривень у 2018 році, якими можна оперувати, зокрема, через закупівлі, та 23 організації та підприємства, 10 з яких аграрного спрямування та приносять прибуток. Надалі структура Держрезерву може як і залишитися у державному підпорядкуванні, так і бути поступово віддана за борги або ж роздана "правильним" людям.

Показові і внутрішні проблеми з підприємствами та організаціями, які поки не надто відомі широкому загалу. Це – ознака внутрішньої опозиції серед керівництва структур Держрезерву. Один із виходів з ситуації - реорганізація в державний концерн, укрупнення державних підприємств за напрямками: аграрний, нафтовий та склади-холодильники.

Отже, залишається відкритим питання чи потрібно зберігати Держрезерв у існуючому вигляді, чи потрібні зараз стратегічні запаси з точки зору продовольчої безпеки, чи необхідно залишати у власності держави прибуткові організації чи розпродавати банкрутів? Очевидно, у найближчий час очікуються суттєві зміни у функціонуванні та законодавчому забезпеченні цієї структури.

ДАНИЛОВИЧ-КРОПИВНИЦЬКА М.Л., КОВАЛИК В.П.
Національний університет «Львівська політехніка»

УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ

Ринок споживчих товарів є індикатором розвитку економіки, оскільки на ньому реалізується близько 50% ВВП країни. За останні роки пройшло суттєве зниження рівня споживання найважливіших товарів та послуг, викликане суттєвим економічним і соціальним розшаруванням українського суспільства. Такий стан справ вимагає удосконалення методів та інструментів державного регулювання даного ринку із врахуванням специфіки розвитку регіонів, його стабілізацію в умовах децентралізації управлінських функцій, дії ринкових механізмів мотивації та швидкої трансформації ринку.

Фактично, кожен регіональний ринок споживчих товарів та послуг має свою специфіку. Підприємства, які працюють на таких регіональних ринках орієнтуються на задоволення не лише матеріальних, але й соціальних потреб, розвивають зв'язки з обласними та місцевими органами влади. Ринок характеризується також розвитком торговельних послуг як невід'ємної його частини. Для практичної реалізації концепції розвитку даного ринку мають бути виявлені узагальнюючі фактори територіальної диференціації кожного з регіонів України за основними характеристиками рівня розвитку споживчих товарів та послуг, здійснена їх типологія. Вони можуть бути використані в діяльності місцевих органів самоуправління, для розробки цільових програм розвитку окремих регіонів з різними рівнями розвитку.

Регулювання даного ринку здійснюється, в основному, силами і засобами окремих підприємницьких структур, а роль держави повинна звестися до заходів законодавчого та нормативного регулювання, захисту прав споживачів.

Динаміка споживчого ринку Західного регіону України характеризується щорічним приростом фізичного обсягу роздрібної торгівлі, реалізації платних послуг, високим темпом розвитку торговельних мереж, магазинів-дискаунтерів та формату «біля дому», соціально орієнтованих ритейлерів, закладів харчування, торгівлі, побутового обслуговування населення. Але при цьому відмічається відмінність між різними районами, областями, містами за найважливішими показниками економічного та соціального розвитку. Можна стверджувати, що існує значна диференціація рівня розвитку ринку споживчих товарів, тому необхідно провести класифікацію кожної області, виявити райони-лідери та райони-аутсайтери. Інший, подібний підхід - класифікація територій за високим, середнім та низьким рівнем розвитку, за основними соціально-економічними показниками.

Залежно від рівня розвитку конкретного району чи області можна запропонувати різні форми впливу регулюючих структур на споживчий ринок. Найвагомішими з них залишаються економічні: податкова політика на споживчому ринку, зокрема, податки, які поступають в місцеві чи муніципальні бюджети, орендна плата, кредити. Пріоритетними напрямом для соціально-економічного розвитку ринку споживчих товарів та послуг є: створення нормативно-правових, організаційних та економічних умов для нормального функціонування; реалізація ефективних інвестиційних проектів із залученням приватних інвесторів; розвиток системи державного регулювання, орієнтованої на стимулювання пріоритетних напрямів розвитку споживчого ринку та досягнення його цільових параметрів; організація індивідуальних форм виробництва та збереження раціональної організаційно-економічної та виробничої структури існуючих підприємств; підготовка та перепідготовка кадрового потенціалу, збереження працівників масових професій споживчого ринку; створення системи моніторингу та інформаційно-консультаційного обслуговування регіональних споживчих ринків.

У зв'язку із стратегічною вагомістю даного ринку, необхідно здійснювати його системне управління як єдиним організаційно-правовим об'єктом.

ДЗЮРАХ Ю.М.

Національний університет «Львівська політехніка»

НЕОБХІДНІСТЬ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ

Сьогодні формування конкурентоспроможного сільського господарства вимагає якісних перетворень, мобілізації всіх ресурсів, ефективного використання національних конкурентних переваг, активну участь у зовнішньоекономічній діяльності, одним із напрямів якої є залучення іноземних інвестицій. Як свідчить світовий досвід, іноземні інвестиції сприяють модернізації, забезпечують доступ до сучасних технологій не тільки у виробництві, а й у менеджменті, що є важливим фактором розвитку ринкових форм і методів господарювання; реалізації продукції та її просуванні на зовнішні ринки; забезпечують потребу у необхідних ресурсах, сировині та

продукції, сприяють розвитку ринків, активізації господарської діяльності; і головне - стимулюють розвиток економічно ефективних і конкурентоспроможних експортерів. Іноземні інвестиції при ефективному їх використанні здатні забезпечити необхідні масштаби та темпи структурної перебудови вітчизняного сільського господарства, що дасть можливість йому вписатися в систему міжнародного поділу праці.

У сучасних умовах глобалізації світової економіки обсяги прямих іноземних інвестицій є також одним з показників ступеня інтеграції країни в світову економіку.

Важливим є формування науково обґрунтованої, цілеспрямованої інвестиційної політики, яка б за своєю логікою та принципами сприяла розвитку та забезпеченню конкурентоспроможності сільського господарства України.

Сільське господарство як базова галузь в Україні спроможна бути "локомотивом" у забезпеченні поступального і якісно нового рівня соціально-економічного розвитку українського суспільства. Для виконання цієї місії галузь має пройти нелегкий шлях реконструкції та модернізації: необхідно нарощувати обсяги якісної та екологічно чистої продукції, знижувати витрати, запроваджувати новітні технології, підвищувати продуктивність праці тощо. І не останню роль у цьому процесі може зіграти іноземний капітал. Запорукою стабільного розвитку сільськогосподарського виробництва, підвищення рівня його конкурентоспроможності як на національному, так і на міжнародному ринках є продуктивність праці. Характерними ж ознаками сучасного сільського господарства є низький рівень продуктивності праці, хоча й згідно статистики в останні роки вона зросла у сільському господарстві більш, ніж у 10 разів. Така тенденція склалася в основному тому, що за аналізований період відбулося зниження кількості зайнятих у галузі осіб. У свою чергу скорочення чисельності зайнятих у сільському господарстві, поряд з іншими причинами, зумовлено й тим, що обсяги виробництва сільськогосподарської продукції у рослинництві, як менш трудомісткої галузі, в останні роки зростають, а в тваринництві скорочуються.

Причиною низької продуктивності праці також є зношеність основних засобів, недостатні обсяги інвестицій для належної модернізації та інноваційних впроваджень.

В умовах обмеженості власних фінансових ресурсів та інвестиційної кризи в Україні, іноземний капітал у формі прямих і портфельних інвестицій є одним із джерел фінансування, яке дає можливість покривати тимчасові потреби вітчизняного сільськогосподарського виробника у фінансах. Прямі іноземні інвестиції є найвигіднішим способом фінансування, оскільки у цьому випадку держава не повинна здійснювати платежі на обслуговування боргів, тобто пряме іноземне інвестування не призводить до збільшення зовнішньої заборгованості, яка на сьогодні вже сягає понад 110% ВВП [1].

1. *Статистика зовнішнього сектору / Національний банк України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=\(36693528](https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=(36693528)*

ДОБРЯНСЬКА О.М.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Погоджуємося з визначенням В. Авер'янова в тому що, державне управління як специфічний різновид діяльності органів держави існувало й продовжує існувати цілком об'єктивно. Його основний зміст, сутність – це організуючий вплив з боку носіїв державно-владних повноважень на суспільні відносини та процеси з метою їх упорядкування, координації і спрямування шляхом різного роду нормотворчих розпорядчих дій на виконання законів та

інших правових актів держави. У такому розумінні державне управління зберігає своє значення в умовах загальної трансформації ролі держави в новостворюваному громадянському суспільстві з його ринковими механізмами, стандартами демократичної та відкритої державної влади [1].

За сучасних умов реформування системи освіти значної актуальності набувають питання державного управління у цій важливій сфері. Ефективне управління освітою – запорука процвітання освітньої галузі, а освіта, як зазначено в законодавстві, є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави.

В Україні сьогодні відбувається процес децентралізації влади – реформа, яка передбачає передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад і має визначальний вплив на політичну, адміністративну, фінансову та інші сфери, у тому числі й освітню. Багатьма країнами світу, насамперед країнами Європейського Союзу, вважається прогресивною саме ідея децентралізації.

На сучасному етапі перетворень, що відбуваються в Україні, країна має унікальний, по суті останній шанс визначити освіту вирішальним чинником зміцнення своєї інтелектуальної безпеки, яка є передумовою збереження цілісності держави та недоторканості її території. Нині суспільно-політичні й соціально-економічні зміни в державі супроводжуються кардинальними змінами свідомості громадян і сприяють реалізації реформи влади в державі. Таким чином децентралізація освіти – це передача повноважень і відповідальності за управління освітою та фінансування освіти демократично обраним органам місцевого самоврядування і школам, при цьому, важливі повноваження щодо визначення освітньої стратегії країни та загального напрямку освітньої реформи залишаються на рівні національного уряду, зокрема Міністерства освіти і науки. Таким чином, децентралізована система освіти функціонує через співпрацю та координацію діяльності багатьох незалежних інституцій, кожна з яких має законодавчо визначену сферу автономії. До останнього часу ключовим елементом освітньої «вертикалі» були обласні департаменти освіти і науки, що отримували запити і завдання від галузевого Міністерства та передавали їх районним (міським) управлінням освіти. В умовах децентралізації ця «вертикаль» зникла. Децентралізація управління освітою в Україні відбувається на основі врахування особливостей регіонів, інтересів територіальних громад, соціальних прошарків під час вибору моделей управління освітою, способів її організації та фінансового забезпечення [3].

Основним напрямком упровадження децентралізації управління в галузі є передача опікування освітою реформованим і спроможним об'єднаним територіальним громадам, що стало можливим у зв'язку із запровадженням в країні адміністративно-територіальної реформи і нового Закону України «Про освіту». Такий підхід сприяє активізації місцевих громад з удосконалення освітніх систем на їхній території, що, на наше переконання, сприятиме розвитку освіти на теренах держави в цілому.

Вивчення світових тенденцій та особливостей розбудови освіти, модернізація управлінських механізмів має важливе значення для реформування освіти України, дає основу для прогнозування і реального відродження національної освіти, системного управління нею та наближення до європейських стандартів. При виробленні стратегії розвитку галузі освіти особливо пізнавальним є досвід центральноєвропейських постсоціалістичних країн, які отримали у спадок схожі проблеми в освіті та управлінні нею.

До таких країн належить Польща. У своїй дисертації Я. Гречка провела дослідження трансформацій та аналіз позитивних здобутків, а також проблем, які виникали при проведенні змін в управлінні освітою в Республіці Польща. Дослідження дозволять використати цей досвід для реформування вітчизняної системи управління освітньою галуззю, сформувати оптимальну модель регіонального управління освітою та запобігти негативним явищам при проведенні змін в Україні.

Погоджуємося з висновками Я. Гречки в тому, що механізмами взаємодії органів державного управління і громадськості в управлінні освітою є:

- залучення широкого кола громадськості і самоврядування до управління як важливої умови децентралізації та усупільнення навчальних закладів;
- децентралізація управління освітою шляхом розширення повноважень керівників навчальних закладів і органів місцевого самоврядування;
- встановлення однакового рівня впливу і взаємоконтролю державних, самоврядних і громадських органів у питаннях освіти;
- співпраця самоврядування зі шкільним середовищем шляхом налагодження співпраці навчальних закладів із місцевою громадою, громадськими організаціями, розвиток навчальних закладів у тісному зв'язку з потребами регіону;
- удосконалення роботи громадських органів у навчальних закладах; посилення ролі шкільних рад з метою запобігання можливої сваволі чи диктаторських методів управління; підвищення контролюючої ролі громадськості та розширення повноважень учнівського, самоврядування, що сприяло їх залученню до участі у вирішенні внутрішніх справ навчального закладу, відстоюванні своїх прав та інтересів [2].

В.І. Пальчиков також вважає, що модель управління освітою має модернізуватися через децентралізацію управління, налагодження взаємодії між відповідними державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями, розвиток автономії навчальних закладів, посилення та постійне вдосконалення системи громадського освітянського самоврядування, розширення повноважень регіональних органів управління освітою. Динамізм сучасного суспільного життя, у тому числі галузі освіти, вимагає від органів державного управління виконання функцій стратегічного планування, пристосування всієї системи освіти до потреб політичної системи держави та умов ринку [4].

1.Авер'янов В. Зміна домінант у доктринальному тлумаченні предмета адміністративного права / В. Авер'янов // Правова держава. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАНУ, 2005. – Вип. 16. – 672 с. 2.Гречка Я. М. Особливості державно-громадського управління освітою в Польщі : автореф. дис. канд. наук з державного управління: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Я. М. Гречка. – К., 2009. –18 с. 3.Калінін В. О. Управління освітою об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 19 червня 2018 року. – Житомир : ЖНАЕУ, 2018. – 495 с. 4.Пальчиков В.І. Правові проблеми вдосконалення організації діяльності та управління у сфері освіти : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» /В.І. Пальчиков. – К., 2005. –16 с.

ЄМЕЦЬ Н.О., МАРЦЕВА К.С.

Сумський національний аграрний університет

ПИТАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Питання відходів є однією з найбільш важливих у сучасному світі. З кожним днем внаслідок технологічного розвитку людства їх кількість все збільшується, накопичуючись на підприємствах, у місцях проживання людей. Станом на 2015 р. в Україні знаходилося 9,23 млн т відходів, з них 94,1% захоронено або видалено, 2,7% спалено, 2,8 % перероблено. Для порівняння, у Польщі на 2015 р. знаходилося 10,863 млн. т відходів, з них 44,3 % захоронено або видалено, 13,2 % спалено, 42,4 % перероблено.

Проблема збору, вивозу й утилізації побутових відходів практично є повсюдною. За результатами опитувань, проведених у листопаді - грудні 2018 р., організацією «Екологія. Право. Людина», абсолютна більшість респондентів погоджуються з твердженням, що екологічні проблеми безпосередньо впливають на здоров'я та їхнє повсякденне життя. Так,

лише 26 % респондентів уникали одноразових виробів із пластмаси, 24 % - сортувало більшість відходів для переробки, а 23 % взагалі нічого не робили для збереження екології. Зважаючи на розуміння проблеми відходів, не всі українці є обізнаними щодо вимог сортування сміття. Відповідно низький рівень екологічної свідомості громадян призводить до погіршення стану довкілля, в тому числі нагромадження великої кількості відходів.

Необхідність підвищення екологічної свідомості громадян обумовлена тим, що більша частина населення не володіє достатньою й об'єктивною інформацією стосовно правил поводження з небезпечними побутовими відходами, дбайливого ставлення до охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів. Особливої уваги потребують небезпечні побутові відходи, такі як, відпрацьовані акумуляторні батареї, люмінесцентні лампи, фармацевтична продукція, які непридатні для переробки, тому потребують організованого збору, передачі на утилізацію та/або знешкодження з дотриманням спеціальних норм та умов. Нефахова та несвоєчасна утилізація небезпечних відходів призводить до забруднення навколишнього середовища, поширення захворювань та епідемій, екологічних катастроф.

Відповідно до п.1 ч.1 ст.1 Закону України «Про відходи» відходи – це будь-які речовини, матеріали, предмети, що утворилися у процесі виробництва чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості, не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення, від яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення.

З метою зменшення навантаження на сміттєві полігони з 1 січня 2018 р. Законом України «Про відходи» (п.і. ст. 32) було введено заборону захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів. Зазначене відповідає двом Директивам ЄС – 1999/31/ЄС та 2008/98/ЄС, які врегульовують поводження зі сміттям у країнах Європи, надають чітку послідовність дій, які необхідно виконувати з відходами, класифікують сміття, ставлять стратегічну мету скоротити кількість відходів, які вивозять на полігони.

Згідно з даними Державної екологічної інспекції у Сумській області місць видалення відходів на території Сумської області обліковано 19 полігонів твердих побутових відходів, 159 сміттєзвалищ. З них 5 полігонів (м. Суми, м. Глухів, м. Охтирка, м. Конотоп, м. Шостка) наближено відповідають вимогам технічних, екологічних і санітарних норм, де здійснюється організоване, контрольоване складування побутових відходів. Більшість полігонів твердих побутових відходів у Сумській області не відповідає санітарним, технічним нормам, тобто фактично їх можна вважати звалищами. Найбільш критичною є ситуація в м. Ромни, вона вимагає якнайшвидшого вирішення, адже прямо може загрожувати життю та здоров'ю людей.

Важливою складовою реалізації вимог законодавства є підвищення компетентності мешканців Сумщини щодо правильного поводження з побутовими відходами та впровадження процесу сортування сміття на місцях. Рішенням Сумської обласної ради від 10.08.2016 р. затверджено Комплексну програму поводження з відходами в Сумській області на 2016 - 2020рр. Дана програма спрямована на удосконалення системи поводження з відходами, зниження антропогенного навантаження на довкілля та поліпшення екологічного стану на території Сумської області. Згідно з програмою пріоритетними напрямками роботи є: (1) розвиток інфраструктури збирання та перевезення побутових відходів, а саме придбання та впровадження установок і обладнання для збору побутових відходів, у т. ч. контейнерів збирання побутових відходів на території сел (2050 тис. грн.); (2) створення потужностей з обробки, переробки побутових відходів, а саме будівництво споруд, придбання, впровадження установок, обладнання, машин для перероблення побутових відходів, а саме: комплексу із сортування і переробки ТПВ в м. Суми; ліній по сортуванню ТПВ у м. Конотоп, м. Шостка, у Роменському районі, в Охтирському районі; - центрів вторинної сировини (29200 тис. грн.); (3) будівництво, реконструкція, упорядкування полігонів, звалищ твердих побутових відходів, а саме створення нових і розширення існуючих полігонів ТПВ, в т. ч. на території районів: Конотопського; Краснопільського; Роменського (75900 тис. грн.); (4) забезпечення екологічної

безпеки місць видалення відходів після завершення їх експлуатації, а саме рекультивация територій полігонів твердих побутових відходів (6000 тис. грн).

З метою поліпшення стану навколишнього середовища, збереження і відтворення зруйнованої екосистеми, реалізація ефективної природоохоронної політики на обласному рівні планується виділити близько 1387900 тис. грн на придбання спеціалізованих машин для збору та транспортування твердих побутових, промислових відходів виробництва.

Розвинені країни Європи вже давно навчилися не тільки отримувати з відходів енергію, а й заробляти на смітті. Тому Україні потрібно створювати інфраструктуру з роздільного збору, сортування та утилізації твердих побутових відходів. Вирішення питання сортування сміття дозволить зменшити кількість відходів на 40-50 %. На нашу думку, збільшення податку на захоронення сміття дисциплінуватиме ставлення громадян до його сортування. Українці вдвічі більше генерують відходів, ніж середньостатистичний європеєць. Так, для жителів багатоквартирних будинків результатом правильного сортування сміття буде повільніше заповнення контейнерів, що відповідно зменшить плату з вивіз сміття. Відповідальне сортування сміття в спеціальні контейнери, що підлягає переробці (макулатуру, скло, пластик) та його утилізація дозволить отримати дохід, який може бути використаний на потреби будинку, або частково повернутий людям. Прикладом правильного розсортованого сміття є ланцюг доходу: школа – 150 учнів – 4 т вторинної сировини (за рік) – 7500 тис. грн – тенісні столи, футбольні м'ячі, тенісні ракетки, баскетбольні м'ячі і т.д.

Основне завдання сучасної екологічної освіти – її практична спрямованість. Вдалим прикладом екологічного виховання є досвід Норвегії. З дитячого садочка у формі гри діти навчають правильно сортувати відходи. Через ілюстровані книжки малеча допомагає герою розкласти свої старі речі в коробки різних кольорів. Важливим моментом також є інформування населення через соціальну рекламу про користь переробки сміття чи фінансові втрати як результат неправильного сортування.

Дієвим засобом є розміщення інформації в транспорті, на зупинках, у школах, дитячих садочках, вищих навчальних закладах про період розкладання сміття. А також поширення природоохоронної ініціативи, так звані, екологічні світові челенджі (Trashtag Challenge).

Отже, питання поводження з відходами може бути вирішене шляхом запровадження системи довгострокового планування управління в зазначеній сфері. Спочатку запобігання створенню відходів, потім повторне використання й останній крок - відправлення на сміттєзвалище.

ЗОЗУЛЯ І. В.

Харківський національного університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВКАЗІВКИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ

В останні часи нового значення набули дослідження, пов'язані зі значенням поняття "адміністративна вказівка" та її змісту в адміністративному праві. Подальшої актуальності це питання отримало у зв'язку з вимогою до розміщення відповідної статті в багатотомному виданні Великої української юридичної енциклопедії. Тому вважаємо за можливе надати певні міркування з цього приводу.

Адміністративна вказівка – це різновид розпорядчого впливу, який має обов'язковий характер, і адресується керованим об'єктам або особам.

Адміністративна вказівка, як і розпорядження, розпорядчий документ та письмова вимога, відноситься до техніки і форм передачі розпоряджень під час реалізації адміністративної

діяльності у системі управління застосуванням адміністративних (організаційно-розпорядчих) методів управління [1].

В галузі забезпечення правопорядку вказівка, як захід адміністративного припинення порушень, вказує порушникові на протиправність його дій та вимогу їх негайного припинення (застосовується компетентними органами управління, має юридично обов'язковий характер, а невиконання тягне відповідальність) [2]. Ця вимога може бути сформульована як в письмовій, так і в усній формі представниками вказаних органів, які здійснюють повноваження щодо підтримки правопорядку та забезпечення виконання загальнообов'язкових правил.

Невиконання окремими особами вказівок адміністративних, наприклад, при здійсненні суб'єктами охорони від імені держави в межах їх компетенції повноважень, визначених законами та іншими нормативно-правовими актами, може викликати застосування передбачених законом заходів примусу.

В галузі менеджменту правові засади надання керівником підлеглим вказівок адміністративних обумовлені правовими актами переважно трудового та господарського законодавства, і регулюють відносини між керівниками і підлеглими; закріплюють право керівника давати вказівки, а підлеглим їх виконувати; визначають ступінь відповідальності працівників за невиконання вказівок керівника та межі їх повноважень, захищаючи від порушення законності та чистого адміністрування.

Обов'язковий характер відповідних вказівок, невиконання яких спричиняє визначені стягнення, розглядається як пряме порушення дисципліни.

В цілому, особливості адміністративної вказівки обумовлені характерними рисами адміністративної діяльності: прямим впливом на об'єкт управління; обов'язковим характером виконання вказівок та інших адміністративних рішень вищих органів управління для підпорядкованих об'єктів; суворо визначеною відповідальністю за невиконання вказівок.

1. Лозікова Г. М. *Техніка адміністративної діяльності : конспект лекцій. Ч. 1. Донецьк : Донецьк. нац. ун-т екон. і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, 2014. 27 с. 2. Припинення адміністративних правопорушень [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://toukraine.org.ua/termination-of-administrative-offences.html>.*

КАНЦІР І.А.

Національний університет «Львівська політехніка»

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ: СУЧАСНА ПАРАДИГМА

Сучасний стан економічного розвитку України потребує чіткої керованості процесами трансформування національної економіки. Характерною ознакою сьогодення національної економіки є перманентний вплив кризових явищ політичного та соціально-економічного характеру, який потребує оптимізації механізму антикризового управління, формування стратегії ефективного соціально-економічного розвитку держави. Адже, саме держава, в особі уповноважених органів, виступає гарантом реалізації антикризової політики та формування умов задля передбачення, виявлення та запобігання кризових явищ.

Антикризове управління, як економіко-управлінська категорія класифікується за чотирма базовими ознаками:

1) антикризове управління, як система менеджменту (управління, цілі якого скоординовано виключно на передбачення кризи, її подолання та мінімізація негативних наслідків);

2) антикризове управління як процес опозиціонування кризовим явищам (управління, яке полягає у моніторингу показників стійкості економічної системи та імплементації заходів щодо забезпечення сталого розвитку та підвищення ефективності функціонування);

3) антикризове управління, як інструмент управління (комплекс превентивних заходів, скерованих на запобігання кризових явищ);

4) антикризове управління, як система відносин (складова менеджменту підприємства, зорієнтована на забезпечення його сталого розвитку).

Антикризова політика держави – це комплекс заходів організаційно-правового, інституціонального, економічного характеру впливу, зорієнтованих на регулювання негативних суспільних явищ протягом передкризового стану, стабілізацію та мінімізацію негативного впливу кризи, зниження її наслідків та впровадження превентивних заходів у періоди піднесення.

До основних завдань антикризової політики відносять:

- консолідація монетарних, фіскальних, фінансово-кредитних, структурних та інших антикризових заходів з метою розроблення та ухвалення плану (програми) протидії кризовим явищам;
- трансформація облікової ставки НБУ в ефективний регуляторний інструмент розподілу потоків капіталу між секторами економіки;
- забезпечення фінансово-кредитної системи високоліквідними активами;
- зміна пріоритетів бюджетної політики, в контексті підвищення інвестиційної активності, інноваційності, конкурентоздатності;
- мотивація підвищення активності приватних інвесторів;
- усунення бюрократичних перешкод ведення бізнесу;
- зниження адміністративних бар'єрів при започаткуванні і веденні бізнесу.

Антикризова політика будь-якого рівня управління знаходить своє втілення в антикризовій програмі – документі, який містить систематизований перелік заходів, які здійснюватимуться для подолання кризових явищ. Місією національної антикризової програми є – забезпечення зростання рівня життя громадян і підвищення його якості в результаті сталого економічного розвитку, що реалізується на засадах: забезпечення національної безпеки, макроекономічної стабільності, створення сприятливого бізнес-клімату, утвердження верховенства права та протидія корупції, підвищення якості державного управління.

Досліджуючи досвід Європейського союзу в напрямку антикризового управління, можна сказати, що в ньому діє селективний підхід, спрямований на стимулювання діяльності конкретних компаній. Кожна держава має власне трактування антикризової політики. Зазвичай, це – пріоритетні напрями економічних реформ, зокрема удосконалення бюджетної дисципліни та програми підтримки та захисту малого й середнього бізнесу, пом'якшення інвестиційного клімату.

Таблиця 1

Пріоритети антикризової політики: зарубіжний досвід

Держава	Пріоритети антикризової політики
1	2
Німеччина	<ul style="list-style-type: none"> - стимулювання попиту; - стабілізація фінансового сектора; - підтримка реального сектора; - забезпечення зайнятості; - підтримка пріоритетних сфер діяльності
Франція	<ul style="list-style-type: none"> - підтримка пріоритетних галузей; - збереження робочих місць; - стимулювання попиту; - жорстке регулювання депозитних корпорацій.
Великобританія	<ul style="list-style-type: none"> - стимулювання попиту; - державна допомога фінансовим установам і контроль за грошовими коштами банків; - сприяння відновленню реального сектора економіки; - підтримка соціальної сфери.
Японія	<ul style="list-style-type: none"> - зниження рефінансування відсоткової ставки; - сприяння реструктуризації іпотеки;

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> - викуп акцій фінансових установ державою; - збільшення частки держави у статутному капіталі фінансових установ, які спеціалізуються на підтримці сільського господарства та експортних операціях; - зниження податку на прибуток підприємств та виплат на соціальне страхування працівників; - надання розстрочки податкової заборгованості; - розвиток торгівлі..
Китай	<ul style="list-style-type: none"> - удосконалення системи антикризового менеджменту на макро- та мікрорівнях; - стабілізація ринку; - відновлення добросовісності між контрагентами; - зниження відсоткової ставки та норми обов'язкових резервів.
США	<ul style="list-style-type: none"> - антикризове державне управління; - державна антициклічна політика з питань зайнятості; - підвищення конкурентоспроможності економіки.

*Сформовано та узагальнено автором на основі [1, с. 5; 2, с. 268]

Моделі антикризового управління не є уніфікованими, і кожна – індивідуальна, апробована та на цій основі імплементована конкретною державою. Тому, для подолання кризових явищ в національній економіці необхідно використовувати позитивні надбання інших держав та впроваджувати власний механізм антикризового регулювання.

1. Буряк О. П. Антикризова політика провідних країн ЄС: Уроки для України / О. П. Буряк // *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво.* – 2013 р. – № 3 (72). – С 4-7.
 2. Лизун М. В. Антикризова політика: світовий досвід та уроки для України / М. В. Лизун // *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Економіка.* – 2011. – Вип. 5(2). – С. 266-271.

КАСПЕРЕВИЧ М. В., ПОПЛАВСЬКА Ж.В.
 Національний університет «Львівська політехніка»

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

Реформування та побудову економічного середовища в Україні практично неможливо уявити без цілісного механізму функціонування та проведення прозорих публічних закупівель, які здатні налагодити зв'язок між усіма ланками держави на макроекономічному рівні.

Одним з основоположних завдань, яке допомагає у розвитку системи економіки в цілому є публічні закупівлі, що характеризуються як досить дієвий засіб по забезпеченню економічних зрушень.

Переломним у процесі становлення економічного суспільства в Україні став 2014 р., тоді починається процес реформування у сфері публічних закупівель. На той час держава прагнула справжніх і докорінних змін, оскільки політична нездатність апарату держави, низька самостійність і глобальні корупційні процеси привели до виснаження та підведення до краю економічної кризи в державі. Неможливо уявити собі зміцнення економічного добробуту без належного функціонування прозорості державних закупівель, що може забезпечити плавну взаємодію між усіма членами економічної системи на макроекономічному рівні.

Важливим компонентом функціонування системи публічних закупівель є належне правове регулювань. Сьогодні процедура здійснення публічних закупівель в Україні регламентується значною кількістю законодавчих і підзаконних актів, до яких систематично вносяться зміни та

доповнення спрямовані на їх узгодження з європейськими положеннями й стандартами. Основний закон, на підставі якого функціонують публічні закупівлі є ЗУ «Про публічні закупівлі».

На сьогодні Україна ще не досягла ідеально поставленої системи закупівель. Практично кожного дня у державному реєстрі судових рішень можна знайти нові ухвали стосовно кримінальних проваджень, які відбуваються у цій сфері. Зокрема, за статистикою Львівського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України за травень-жовтень 2017 року, під час проведення комплексного антикорупційного моніторингу і контролю щодо витрат державних коштів у Львівській області було подано на оскарження 58 справ у сфері публічних закупівель (це були порушення процедури перемовин на закупівлях, здійснення допорогових закупівель, відкриті торги та звіти про укладення договорів), сума яких складала 222 млн. грн .

Основні завдання системи публічних закупівель «ProZorro» спрямовані в головному аспекті на економію коштів держави, а також контроль громадськості за веденням процесу торгів, які у своєю чергою, сприяють покращенню виконання принципу відкритості щодо витрат державних коштів.

Основна ідея системи «ProZorro» під час процесу її створення та формування – «Усі бачать все». Отож, вона надає можливість усім учасникам державних закупівель прослідкувати і аналізувати інформацію, яка оприлюднюється на торгах.

Позитивний ефект системи закладається в сприянні виходу на ринок і участі у торгах для підприємств малого та середнього бізнесу, а також установам з бюджетним капіталом. Ці учасники торгів, узявши участь у процедурі публічних закупівель, отримують цілком новий досвід виходу на більш великий і потужний ринок, ніж той, на якому вони перебували до процедури. Така можливість активно сприяє збуту їхньої продукції за допомогою більш простої процедури, та не виникає потреби у витрачанні нових додаткових активів для того, щоб продати свій товар, на його рекламу, пошук партнерів для укладень договорів, інвесторів та інше.

Тобто, держава, ввівши у дію систему публічних закупівель, дає поштовх та можливість суб'єктам господарювання, активи яких є не значними, щоб вони гідно могли заробляти та просунутись на інші потужніші ринки.

Така можливість являє собою своєрідний поштовх для підприємств, установ не тільки утримати свою діяльність на плаву, а й розширити і розпочати її на новому перспективнішому місці.

Завдяки новій системі помітно зросла кількість учасників в тому чи іншому тендері, приблизно в 2-3 рази. Якщо раніше в тендерах брали участь лише певні компанії, то тепер видно, що виходять з пропозиціями нові учасники.

Конкуренція також добре сприяє заощадженню державних коштів, що у свою чергу впливає на економіку держави.

За відсутності конкуренції торги відбуваються декілька разів, також за малої кількості учасників торгів економія коштів є досить незначна, за великої кількості таких учасників вона зростає у сотні раз, за рахунок чого і заощаджуються державні кошти.

Окрім того, що конкуренція дозволяє заощадити державні кошти, система державних закупівель дозволяє ще й забезпечити інтереси усіх суб'єктів, які представлені на ринку державних закупівель. Оскільки виграш тендеру за державні кошти відноситься до значної події, яка носить в собі дозвіл претендувати на замовлення, а значить і на немалі кошти. Тобто такий чинник не тільки сприяє добробуту держави і економію її коштів, а й добробуту учасників через отримання договору про співпрацю, ділове співробітництво через конкуренцію.

Хотілось би ще зазначити, що у Німеччини ми б могли запозичити доволі непоганий досвід у створенні так званих «чорних списків». Там існує офіційна практика, до якої входить створення «чорних списків» для корумпованих фірм, до якого вони потрапляють не назавжди, адже існують критерії виключення зі списку.

Особливо цікаві ситуації, коли фірма, яка провинилась, виявляється виробником монополістом. Так само в Україні можна було б запровадити таку систему, що слугувала б хорошим стимулом для тих фірм, які мають на меті обходити закон і вчиняти неправомірні дії.

Потрібно забезпечити також вирішення основних, питань що стосуються такого забезпечення як покарання, які повинні виступати невідворотними у порушеннях. Хоч на даний час відбувається прийняття важливих законів, громадське суспільство активно взаємодіє з усіма органами державної влади, закупівлі проводяться у відкритий спосіб, є значна кількість інструментів впливу на порушення і відбувається моніторинг використання коштів держави, проте і надалі є велика кількість порушень, що свідчить про неефективність судової влади.

Потрібно забезпечити також вирішення основних, питань що стосуються такого забезпечення як покарання, які повинні виступати невідворотними у порушеннях. Хоч на даний час відбувається прийняття важливих законів, громадське суспільство активно взаємодіє з усіма органами державної влади, закупівлі проводяться у відкритий спосіб, є значна кількість інструментів впливу на порушення і відбувається моніторинг використання коштів держави, проте і надалі є велика кількість порушень, що свідчить про неефективність судової влади.

Сьогодні весь ринок державних закупівель закріпився на не закінченій досі стадії свого формування. Його рівень зараз перебуває на порядок нижче від того, який склався в європейських країнах з багаторічними ринковими традиціями. Єдиним можливим виходом для прискорення процесу удосконалення процедури публічних закупівель може слугувати вивчення, а також впровадження досвіду іноземних країн щодо дотримання основних принципів здійснення державних закупівель, розвиток науково-методологічних засад, прийомів та методів у проведенні торгових операцій. Також ми повинні розуміти те, що для залучення іноземного досвіду закупівель потрібно збалансувати динаміку відповідності українського законодавства до законодавства країн ЄС.

КЛПЧКОВА О. І.

Львівський торговельно-економічний університет

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗРОБКА БІЗНЕС-ПЛАНУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ

Планування на сьогодні, це діяльність, що вийшла за межі простого складання орієнтирів та аналізу шляхів і можливостей їх досягнення. Це процес із впливом безлічі факторів, що враховує використання багатоаспектної методики корегування запланованих орієнтирів. Поява та активний розвиток проектного менеджменту пов'язаний з посиленням конкуренції та динамічними змінами, які постійно відбуваються у зовнішньому середовищі.

Бізнес-план - це документ, що визначає цілі, які компанія хоче досягти, стратегію роботи та часові рамки, в яких ці цілі повинні бути досягнуті. Бізнес-план підприємства з урахуванням різних елементів господарського товариства є його концептуальною основою. Будучи реалістичною оцінкою компанії та її потенціалом, він повинна служити орієнтиром для дій, бути інструментом оцінки ефективності управління бізнесом. Це інструмент поточного і стратегічного планування, розроблений в процесі спроб та помилок, що використовує попередній досвід та досягнення компанії, щоб реально окреслити сценарій її майбутнього розвитку.

Бізнес-план передбачає аналіз прибутковості інвестицій, як нового, так і існуючого. Це робиться для того, щоб прийняти чи не прийняти свідоме економічне, внести зміни в наше мислення і виправити окремі надані елементи. Бізнес-план необхідний для кожної кредитної заявки, спільного підприємства. Це набір планових документів, в яких повинно бути вказано: назва підприємства (інвестиційне підприємство), місце підприємства (підприємства) в економічному середовищі, цілі (проекти) компанії, способи і засоби досягнення цих цілей протягом даного часового горизонту.

Різні аспекти управління проектами досліджували як закордонні, так і вітчизняні теоретики і практики проектного менеджменту. При цьому в контексті управління інноваційними проектами залишаються невирішеними такі проблеми: слабка взаємодія етапів життєвого циклу інноваційного проекту; неузгодженість інтересів учасників інноваційного проекту; нераціональна організація ведення робіт на окремих етапах реалізації інноваційного проекту; відсутність або неефективність системи управління інноваційним проектом.

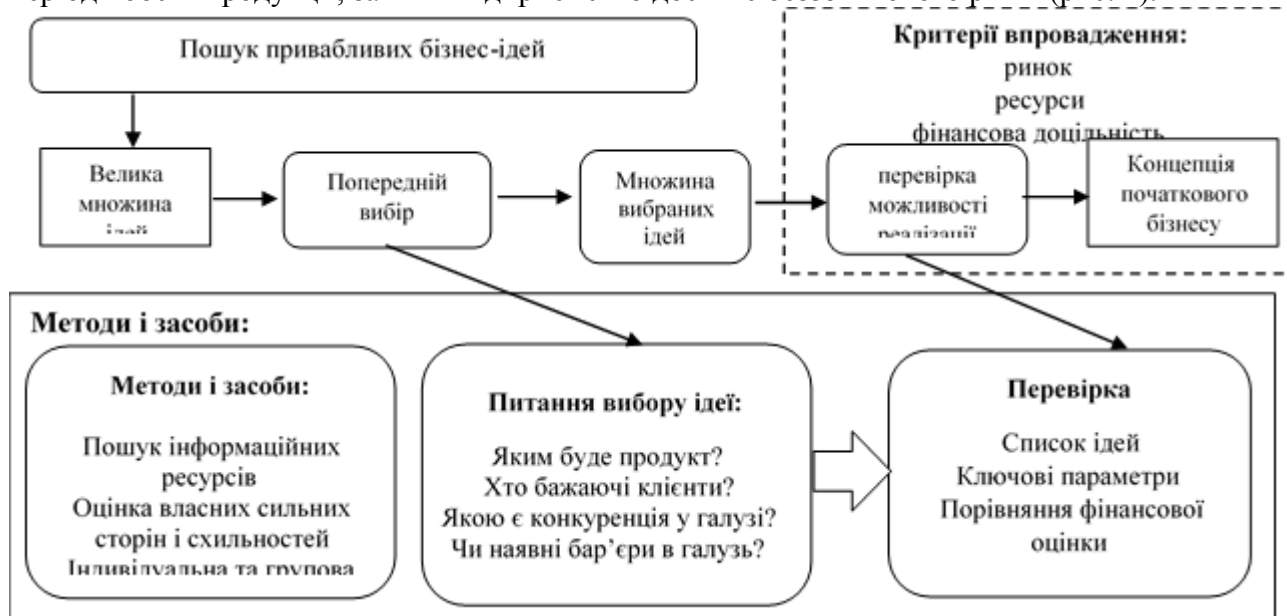
Бізнес-планування сучасності, це окремий вид діяльності, що характеризує опис основних рис реалізації інвестиційного проекту. В залежності від виду діяльності та цілей, поставлених перед інвестором при виборі інвестиційного проекту для фінансування і, як наслідок, для реалізації бізнес-план може набувати описового чи цифрового характеру. Зазвичай, бізнес-план інвестиційного проекту містить певний перелік розділів, наповнення та наявність яких залежить від масштабу проекту. Зокрема:

- резюме – це короткий, лаконічний виклад основної ідеї реалізації проекту із зазначенням власників та суми коштів, необхідної для фінансування. Місія резюме бізнес-плану – мотивувати, зацікавити інвестора реалізувати проект;

- організаційний план – містить інформацію про кількість працівників, організаційну структуру підприємства, штатний розпис, орієнтовні суми заробітних плат та наявність систем заохочення;

- маркетинговий план – містить інформацію про товарний портфель підприємства, його потенційних споживачів, цільову аудиторію, розробку комплексу маркетингу та аналіз його ефективності за змінних умов зовнішнього середовища. Інформація маркетингового плану особливо важлива при виході на ринок з новим товаром, оскільки відсутність потенційного попиту на нього чи помилки у ціновій, збутовій політиках чи політиці стимулювання збуту можуть призвести до виникнення збитків підприємства через несприйняття товару ринком.

- фінансовий план – містить основну інформацію про майбутні грошові потоки від пропонованого проекту, дисконтовані до теперішнього періоду, період окупності проекту та прогнозовані фінансові витрати чи втрати. Великі проекти можуть у бізнес-планах відображати період і обсяг продукції, за яких підприємство досягне беззбиткового рівня (рис. 1).

Рис. 1 Шлях від ідеї до початкової концепції інноваційного бізнесу (сформовано автором)

Планування виду, масштабів та форм інноваційно активного підприємства вимагає конструктивного підходу до створення бізнес-плану виробництва інноваційного продукту. Особливість такого бізнес-планування визначатиметься високим рівнем ризику, невизначеністю навколишнього ринкового середовища на низьким ступенем адаптації у майбутньому першої ітерації бізнес-плану. При формуванні цілей інноваційного бізнес-плану доцільно зосередити увагу на розподілі відповідальності та комерційного ефекту від інноваційного процесу в тому числі від створення та комерціалізації інноваційного продукту.

Продаж чи передача інноваційного продукту при комерціалізації може відбуватися за ліцензійним договором, за договором франчайзингу, укладенням «угоди під ключ», шляхом повної відмови від прав на розробку ідеї на користь контрагента. Така форма передачі об'єкта носить комерційний характер. У договорі можуть бути обговорені певні вимоги, що стосуються передачі інформації ліценціатом про вдосконалення нововведення, обумовлення тривалості терміну, впродовж якого ліценціат отримує роялті на підставі підписаного ліцензійного договору.

Іншим варіантом може бути спільне використання інновації з інвестором. Така форма комерціалізації передбачає використання таких методів, як спільне та венчурне підприємництво, яке, можливо, обмежить потенційні доходи автора об'єкта. Спільне використання дає можливість автору об'єкта не втрачати творчого потенціалу, ринкових позицій та витіснити конкурентів з ринку за рахунок залучення капіталу інвестора. Це передовий метод комерціалізації. Результати можуть бути використані у вже існуючій компанії або у формі нових компаній spin-off / spin-out. Spin-off компанії створені за участю капіталу «материнської» компанії з метою самостійної розробки, освоєння та виведення на ринок нового продукту або технології.

Організації такого виду найчастіше створюються за допомогою перетворення підрозділу компанії в самостійну одиницю. Spin-out компанії зберігають підконтрольність з боку «материнської» організації (наукової організації) в аспекті фінансових та оперативних зв'язків.. Spin-компанії можуть створюватися як на основі корпоративних структур – підприємств, що активно займаються НДДКР та мають на меті комерціалізувати результати своєї праці, так і на основі академічних структур. Важливими результатами діяльності spin-компаній є комерціалізація результатів наукової діяльності, додатковий дохід у бюджет «материнської» компанії, а також посилення інноваційної активності компанії-засновника.

КОЛЕСНИК А. В., КРУГЛОВ В. В.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ОТОТОЖНЕННЯ ПОНЯТЬ «ДЕРЖАВНЕ» ТА «ПУБЛІЧНЕ» УПРАВЛІННЯ ЯК ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КРАЇНОЮ

На сьогодні, кожна розвинена країна використовує публічне управління, як концепцію розвитку суспільства. Україна використовує напрацювання світової практики публічного управління. Однак, існують фактори уповільнення становлення публічного управління. Одним з факторів є дискусії щодо трактування поняття «публічне управління» та часткове ототожнення з дефініцією «державне управління». Саме цьому ця тема є достатньо актуальною.

Вивченням державного управління займалися такі науковці як Ю. С. Шемшученко [1], Т. О. Коломоєць [3], Ю. Д. Кунаєв та І. М. Коросташова [4] та інші. Дослідженням публічного управління займалися О. З. Босак [7], В. С. Куйбіда та М. М. Білинська [8]. Однак, питання, стосовно розбіжностей цих понять залишається не достатньо опрацьованим, тому воно варте уваги.

Важливим є надання ширшого поняття щодо розуміння «державного управління». За результатами аналізу та систематизації визначень з джерел [1-5] було сформоване загальне та більш наповнене тлумачення поняття державне управління. Державне управління – це відносно самостійний вид суспільної, систематично здійснюваної, пов'язаної зі здійсненням державними органами виконавчої влади, на основі встановлених Конституцією і відповідно до законів України, сукупності усіх видів діяльності, що полягає в організуючому впливі на сфери й галузі життя, які вимагають певного втручання держави, шляхом контролю за виконанням законів і

нормативно-правових актів, здійснення розподілу ресурсів загальнодержавної власності, маючи на меті комплексне соціально-економічне та культурне формування держави в цілому, та її окремих територій, реалізації політичного курсу, в інтересах найкращого функціонування та розвитку держави.

Також, необхідним є надання ширшого визначення поняття «публічне управління». В результаті аналізу та систематизації понять інформації з джерел [6-9] було сформоване загальне поняття публічного управління. Публічне управління – діяльність органів державної та місцевої влади, представників приватного сектору та інститутів громадянського суспільства, тобто суб'єктами публічного управління, яка базується на законах та інших нормативно-правових актах, з метою реалізації цілей, які є пріоритетними в найрізноманітніших сферах суспільного життя та підтримки демократичних цінностей, шляхом: виконання функціональних обов'язків (планування, організації, керівництва, координації та контролю); застосування різноманітних методів впливу; формування та реалізації управлінських рішень суспільного значення; пошуку найкращих способів використання ресурсів; дотримання таких принципів, як верховенство права, поваги до гідності людини, недискримінації, рівності, справедливості, безпеки, ефективності.

Виходячи із запропонованих понять, на нашу думку, можна визначити такі характерні відмінності між державним та публічним управлінням:

1. державне управління виконується саме для реалізації державних інтересів, коли визначаються загальні потреби громади та уявлення про благо. У свою чергу, публічне управління виконує свою діяльність відповідно до інтересів всього населення та кожного, маючи на меті досягнення загального блага;

2. державне управління здійснюється державними суб'єктами конституційних гілок влади. У свою чергу, публічне управління здійснюється органами державної та місцевої влади, суб'єктів приватного сектору, публічних установ та ін.

Головною спільною рисою як державного, так і публічного управління є їх адміністративно-владна діяльність. Зважаючи на вище перераховане, варто зауважити, що державне управління є складовою публічного управління. Загалом, друге поняття значно ширше, воно вміщує значно ширше коло суб'єктів.

Отже, поняття державне управління та публічне управління не є тотожними, однак і не варто зовсім їх відокремлювати. На думку авторів, ці поняття близькі, оскільки кожне є визначенням управління, однак в певному управлінському сегменті. Однак, різниця в суб'єктах управління, методах та цілях надає публічному управлінню спрямування на управління суспільством та створення блага перш за все з урахуванням цілей відповідної публічної сфери. Ототожнення понять призводить до невизначеності у розумінні всієї множини цілей розвитку країни та суспільства.

Стосовно України варто зазначити, що процес формування системи публічного управління продовжується. Про це свідчить, наприклад, реформа децентралізації, яка реалізується на протязі декількох років. На жаль, ототожнення вказаних понять буде й надалі звужувати управлінські підходи з точки зору моделі державного управління. Визначення чітких відмінностей між поняттями дає можливість формувати підходи до модернізації управління суспільством та досягнення різнорівневих цілей.

1. Конституція України. 2. Указ Президента України « Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні». Редакція від 28.05.2006. 3.Босак О. 3. Становлення та розвиток системи публічного управління в Україні // Реформа публічного управління в Україні: виклики, стратегії, майбутнє : монографія / О.З. Босак / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; відп. редактор І. А. Грицяк. - К. : К.І.С., 2009. - 240 с. 4.Коломоєць Т.О. Адміністративне право України: Підручник / Коломоєць Т.О.. – Київ: „Істина”, 2008. 5.Куйбіда В. С. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петрос та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петрос. – Київ : НАДУ, 2018. – 224 с. 6.Кунєв Ю. Д. Управління в митній службі : Підручник / Ю.Д. Кунєв, І.М. Коросташова, А.В. Мазур, С.П. Шапошник; За ред. Ю.Д. Кунєва ; Державна митна

служба України, Академія митної служби України. К. : ЦНЛ, 2006.- 408 с. 7.Шемшученко Ю. С. Державне управління // Юридична енциклопедія : [в 6-ти т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко(відп. ред.) [та ін.] — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 2: Д — Й. — 744 с. 8. «Публічне управління та адміністрування» Офіційний сайт Полтавської державної аграрної академії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua/content/specialnist-publichne-upravlinnya-ta-administruvannya>. 9.Публічне управління та адміністрування [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua/content/specialnist-publichne-upravlinnya-ta-administruvannya>

КОМАРИНЕЦЬ С.О., НАНІВСЬКИЙ С.Л.
Національний університет «Львівська політехніка»

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ В ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ

В будь-якій сфері суспільного життя відбувається певна боротьба за відповідні блага. Перемогу в такій боротьбі отримує суб'єкт, який може якісно відрізнятись від інших завдяки володінню відповідними конкурентними перевагами. Такі переваги формуються за визначеними відповідною сферою особливостями. В публічному управлінні конкурентні переваги кандидатів на публічну службу відіграють визначальну роль. Вони можуть бути наперед визначені в нормативно-правових актах, але й можуть бути винятковими щодо кожного окремого суб'єкта.

За своїм визначенням публічна служба відноситься до діяльності на державних політичних посадах, професійної діяльності суддів, прокурорів, військової служби, альтернативної (невійськової) служби, дипломатичної служби, іншої державної служби, служби в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування. Зasadничою функцією публічної служби є діяльність не заради власних, а заради інтересів суспільства, тобто публічних інтересів. Відповідно суспільство має визначати ті конкурентні переваги, якими має володіти суб'єкт публічної служби.

На публічну службу здійснює вплив адміністративна реформа, реалізація якої пов'язана зі зміною ідеології функціонування виконавчої влади та місцевого самоврядування, впровадженням європейських стандартів надання публічних послуг, політичного керівництва тощо.

На думку О.В.Петришина, який до публічної служби відносить державну, муніципальну службу та службу у недержавних організаціях, наприклад, громадських організаціях, політичних партіях тощо, для публічної служби характерні такі ознаки, як:

- 1) зайняття посади у відповідних органах і організаціях незалежно від форм власності і конкретних організаційних структур;
- 2) службова спрямованість діяльності, що полягає у діяльності не на себе, а на обслуговування «чужих» інтересів;
- 3) професійність службової діяльності, тобто здійснення такої діяльності на постійній основі, що потребує певних знань і наступності, та є основним джерелом матеріального забезпечення працівника.

Відповідно, ознаки публічної служби визначають і конкурентні переваги претендентів на таку службу, які тісно пов'язані зі здатністю претендентів поєднувати особистісні та фахові характеристики з обов'язковими вимогами до займання посади публічного службовця. До таких обов'язкових вимог відносяться: громадянство держави, повна дієздатність, володіння державною мовою, вікові обмеження, освіта відповідного кваліфікаційного рівня – бакалавр, магістр, відсутність судимості, відсутність будь-якої спорідненості з майбутнім безпосереднім

керівником, придатність за станом здоров'я, для окремих посад проходження військової служби або звільнення від такої, відсутність членства в організаціях, заборонених законом, попередній професійний досвід, обов'язкове проходження професійної підготовки тощо.

Більшість країн дотримуються конкурсного відбору кандидатів на посаду публічного службовця. Без проведення конкурсу призначення на посади публічної служби допустиме у визначених в законах випадках. Відповідно до ст. 41 Закону України «Про державну службу», державний службовець з урахуванням його професійної підготовки та професійної компетентності може бути переведений без обов'язкового проведення конкурсу:

1) на іншу рівнозначну або нижчу вакантну посаду в тому самому державному органі, у тому числі в іншій місцевості (в іншому населеному пункті), - за рішенням керівника державної служби;

2) на рівнозначну або нижчу вакантну посаду в іншому державному органі, у тому числі в іншій місцевості (в іншому населеному пункті), - за рішенням керівника державної служби в державному органі, з якого переводиться державний службовець, та керівника державної служби в державному органі, до якого переводиться державний службовець.

Таким чином, реалізація конкурентних переваг в публічній службі обмежується позаконкурсним призначенням на посади, але може обмежуватись і формальними конкурсами.

Щодо формальних конкурсів, то основною причиною їх виникнення є недосконалі процедури їх проведення, зокрема, розміщення оголошення про прийняття на посаду. Кожний публічний орган розміщує інформацію про конкурси на заміщення вакантних посад на своїх сайтах. Жодного зведеного джерела, де в обов'язковому порядку оприлюднювалися б відомості в Україні не існує. Відповідно, особа, яка хотіла б зайняти посаду в публічній службі не в стані технічно відслідкувати всі оголошення. За таких умов применшується значення Національного агентства України з питань державної служби. Так, на сайті Національного агентства України з питань державної служби запущено портал вакансій, який дає можливість здійснювати пошук активних вакансій та ознайомлюватись із закритими вакансіями на посади державних службовців. Однак, обов'язковості розміщення інформації про відкриті вакансії на даному порталі та відповідальності за не розміщення такої чинним законодавством не передбачено. Існує ряд посадових осіб, які мають обов'язок декларування доходів, однак, щодо заміщення таких вакантних посад, оголошення на порталі не розміщується. Відповідно, звужується коло осіб, яким може бути відомо про вакантну посаду, перелік документів та кінцеві строки їх подачі. Відповідно ті особи, які володіють конкурентними перевагами в силу технічних обмежень не можуть займати посади публічної служби.

Відповідно до досвіду ЄС, відбір для публічної служби відбувається в кілька етапів. На першому етапі проводиться конкурс на основі таких показників, як:

- рівень оцінок у здобутих атестатах чи дипломах претендентів;
- наявність диплома вищого ступеня;
- позитивні характеристики з попередніх місць служби;
- успішне проходження підготовчої практики чи стажування.

Однак, конкурсний відбір, що передбачає документальний аналіз переваг претендентів не відображає рівень професійних здібностей претендентів станом на період проведення конкурсу. Відповідно на другому етапі проводяться іспити в усно-письмовій формі, що дає можливість встановити кваліфікаційні особливості претендентів, і як наслідок, віддати перевагу на зайняття посади в публічній службі найкращому з них. У європейських державах виділяють такі стадії проведення конкурсу:

1) публічне інформування про наступний конкурс на певні посади, що передбачає розміщення оголошення про майбутній набір на посаду. Так, в Польщі оголошення про конкурс не лише вивіщується в загальнодоступному місці за місцезнаходженням установи, в якій проводиться конкурс, але й публікується у Бюлетені державної служби та Бюлетені публічної інформації Канцелярії Голови Ради Міністрів;

2) конкурс документів (відбір конкурсною комісією кандидатів, що відповідають встановленим та оголошеним вимогам згідно з поданими документами). Завершується

поданням другого оголошення про кандидатів, що відповідають конкурсним вимогам і допускаються до наступних етапів конкурсної процедури;

3) проведення іспиту в такий спосіб, який давав би можливість виявити об'єктивно здібніших претендентів для державної служби;

4) прийняття рішення про рекомендації на зайняття певних посад конкурсними комісіями;

Основною засадою конкурсних відборів є мінімізація впливу окремих осіб на результати проведення конкурсу та забезпечення відбору найбільш здібних осіб для публічної служби. За існуючих умов в Україні, доцільно проводити оцінювання знань та визначення професійної придатності на незалежній основі, що усуне домовленості та викривлення результатів конкурсів. З цією метою доцільним є використання досвіду проведення зовнішнього незалежного оцінювання знань і в сфері публічної служби.

КОНЄВА І.В.

Навчально-науковий інститут "Юридичний інститут ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"

ФОРМУВАННЯ НАГЛЯДОВИХ РАД ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД

На сьогодні в Україні активно запроваджуються система корпоративного управління на державних підприємствах, яка передбачає наявність стратегічного планування на таких підприємствах та створення наглядових рад. Ефективно налагоджена система корпоративного управління дозволяє державним підприємствам конкурувати на рівних з приватними компаніями, а компетентна та добре мотивована наглядова рада, до складу якої входять висококваліфіковані фахівці є одним із ключових факторів у забезпеченні прибуткового й ефективного функціонування державних підприємств.

Водночас необхідно зазначити, що сучасні тенденції розвитку суспільства та взяті Україною міжнародні зобов'язання, серед яких є і питання забезпечення гендерної рівності, вимагають реформування діючої нормативно-правової бази, яка регламентує, зокрема, створення та діяльність наглядових рад державних підприємств з метою більш ефективної диверсифікації представництва у цьому керівному органі, адже наша держава обрала євроінтеграційний напрям, підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом.

Для вирішення цього питання варто скористатись досвідом країн, що входять до складу Європейського Союзу, які вже активно використовують особливий механізм обов'язкових квот для дотримання рівної представленості серед членів наглядових рад професіоналів обох статей. Це гарантує справедливу представленість інтересів більшості власників відповідних активів. До цих країн відносяться: Бельгія, Франція, Італія, Нідерланди, Іспанія, Португалія, Данія, Фінляндія, Греція, Австрія та Словенія, які вже запровадили юридичні інструменти для сприяння гендерній рівності в наглядових радах компаній, закріпивши це на законодавчому рівні.

Крім того, про забезпечення більшої кількості керівних посад для жінок йдеться в у резолюціях від 06.07.2011 року та 13.03.2012 Європейської комісії та у новій Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки. Зокрема, в цих документах встановлено мету із досягнення 40 % присутності недопредставленої статі серед виконавчих директорів компаній, членів наглядових рад підприємств, які мають більш ніж 250 співробітників та щорічний обіг більше 50 мільйонів євро. Враховуючи рівну кваліфікацію, пріоритет має надаватися недостатньо представленій статі. Очікується, що цей принцип буде застосовуватися до близько 5000 компаній, зареєстрованих в Європейському Союзі.

Останні дослідження, проведені такими відомими зарубіжними організаціями, як Credit Suisse та Інститутом міжнародної економіки Петерсона вказують на те, що, в середньому, компанії, в керівних органах яких представлені жінки, досягають кращих фінансових результатів, а гендерний баланс дозволяє керівним органам краще розуміти потреби ринку та забезпечує більш якісний процес прийняття рішень. Також представництво жінок на найвищих керівних посадах сприяє подоланню гендерних стереотипів, що стримують досягнення рівного гендерного представництва.

Разом з тим, як зазначають ряд вітчизняних та зарубіжних фахівців гендерний дисбаланс є реальністю для України, що ставить під сумнів повноцінне функціонування демократичних інститутів у процесі прийняття політичних та економічних рішень, тому для досягнення повноцінної участі жінок та чоловіків у суспільному, економічному та політичному житті, потрібні законодавчі зміни, які спрямовані на усунення таких соціальних і структурних перешкод. Це дозволить зробити наглядові ради державних підприємств більш диверсифікованими, що сприятиме збільшенню їх ефективності та відповідальності, в тому числі й в інтересах власників державних активів – громадян України.

ЛАВРУК О.В.

Міжрегіональна Академія управління персоналом

МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА

Прагнення України модернізувати галузі економіки і сфери суспільного життя, відповідно до європейських норм і стандартів, стало поштовхом для підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом з правом функціонування у цивілізованому європейському просторі. Держава спроможна координувати та безпосередньо управляти різними сферами виробничої і суспільної діяльності життя шляхом використання правових, адміністративних, економічних чи політичних інструментів, що є складовими відповідної моделі державної політики. У кожній із запроваджених моделей державна політика повинна бути цілеспрямованою на досягнення стратегічних орієнтирів розвитку країни та дієвою (забезпечувати обґрунтування і досягнення поставлених цілей), охоплювати не тільки окремі абстрактні рішення влади, але й їхній комплекс відповідно до соціально-політичних подій і проблем.

Державна політика формується вищим законодавчим органом, реалізовується органами державної виконавчої влади і органами місцевого самоврядування на основі затвердженої органами влади та підтриманої громадською думкою концепції аграрної політики у галузі тваринництва. У її основі знаходять своє місце стратегічні програми, конституційні норми, міжнародні і міждержавні договори (ратифіковані вищим законодавчим органом), законодавчі акти, укази і розпорядження глави держави, постанови Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, накази уповноваженого центрального органу виконавчої влади в аграрній галузі, інших центральних органів виконавчої влади, накази і розпорядження регіональних органів виконавчої влади, прийнятих до виконання у межах їхньої компетенції.

У даний час це питання є актуальним, оскільки країна знаходиться у стані корінного реформування усіх сфер діяльності та формування сучасної європейської моделі державної політики, у здійсненні якої важливу роль відіграють законодавчі і виконавчі органи влади, громадські об'єднання та організації. Державна політика, як і основні функції держави, виступають важливою сферою діяльності суспільства і безпосередньо держави. Адже від її ефективного впливу залежить не тільки успішність держави, благополуччя суспільства, гідне життя громадян, але й прискорений розвиток окремих галузей економіки, зокрема тваринництва.

Безперечно подальше розширення розмірів виробництва сприятиме запровадженню прозорого партнерства між бізнесовими структурами і сільськими громадами, створенню у

сільській місцевості нових робочих місць, підвищенню інвестиційної привабливості галузі тваринництва. Однак, для підтримки й активізації розвитку тваринництва необхідна відповідна модель послідовної державної політики, яка б сприяла органам державної влади і державного управління регулювати виробничу діяльність на підприємствах різних розмірів і організаційно-правових форм (індустріальна модель) та у господарствах населення (традиційна модель), де в останні роки особливу популярність набувають невеликі за розмірами (до 20 голів худоби) сімейні тваринницькі ферми.

Відповідно цим виробничим моделям аграрної політики, які спроможні і надалі забезпечити докорінні зміни у розвитку тваринництва та підвищенні рівня життя населення, повинні формуватися ефективні і результативні моделі державної політики, з урахуванням її національних особливостей. При цьому, незалежно від використовуваного підходу до вирішення проблемних питань, положення державної політики повинні сприяти розв'язанню взаємопов'язаних проблем комплексно і своєчасно реагувати на зміни у виробничій діяльності, користуючись при цьому довірою працівників тваринництва. Наразі держава може скористатися зарубіжним досвідом (американський і франко-голландський) побудови національних моделей державної політики з метою пошуку оптимальних методів розв'язання сучасних державно-управлінських проблем у галузі тваринництва.

Слід зазначити, що практика американської моделі передбачає використання державної стратегії стимулювання розвитку великих аграрних господарств (тваринницьких підприємств) та їхню посилену участь у складі вертикально-інтегрованих компаній, а також застосування новітніх технологій з метою зниження собівартості виробництва продукції, що створює умови для конкуренції на внутрішніх і зовнішніх ринках. Перевагою американської моделі є досить висока ефективність виробництва, низька собівартість продукції. Основними недоліками є велика скупченість поголів'я тварин, а це збільшує ризик виникнення епідемій і потребує додаткових ветеринарно-санітарних зусиль для збереження поголів'я, що у кінцевому підсумку, державної підтримки малого виробника із-за застосування різних лікарських препаратів, призводить до зниження якості продукції тваринництва.

Застосування франко-голландської моделі, як і багатьох інших, передбачає розвиток малих і середніх фермерських господарств сімейного або кооперативного типу, які спроможні виробляти якісні тваринницькі продукти харчування, але їхня собівартість дещо вища, що знижує їхню конкурентоздатність на світових ринках. Позитивним моментом цієї моделі є наближеність процесу виробництва до місць розташування робочої сили, кормової бази і зони утилізації відходів виробництва, а негативним – невисокий коефіцієнт використання фермської техніки із-за відсутності лінійки однотипних машин, що мають різну продуктивність.

Однак, впровадження в країні європейських моделей господарювання потребує постійного субсидування тваринництва, а при формуванні державної політики – передбачити заходи щодо прискорення проведення державно-управлінських і інституційних реформ. Безумовно, держава може скористатися досвідом інституційних реформ європейських країн для реформування державної політики, але тоді європейський вибір вимагатиме прискорення адаптації внутрішніх умов, процедур і механізмів до вимог європейської інтеграції в рамках ЄС.

У світовій практиці при розробці державної політики використовуються моделі: "зверху – вниз" (державні рішення приймаються на вищих рівнях державного управління, а на низових – безпосередніми виконавцями політики); централізована (розробка і реалізація відбувається бюрократичним апаратом, однак до цього процесу не залучаються інститути громадянського суспільства і, тим більше, не приймаються до уваги пропозиції громадян); "знизу – вгору" (державна політика формується структурами управління знизу при широкому залученні громадян і громадських інститутів); демократична (забезпечується централізоване управління формуванням політики при активному залученні громадян і громадських об'єднань).

Зазначимо, що підвищення якості і приведення до рівня загальних стандартів державного управління кожна із моделей державної політики буде залежати від її демократизації; ефективного використання виробничих ресурсів (особливо генетичного потенціалу тварин); раціонального витрачання грошових ресурсів за рахунок орієнтації на кінцевий результат;

передачі певної частини повноважень недержавним структурам; зменшення корупційних операцій за рахунок чіткого регламентування повноважень і прозорості адміністративної діяльності; розвитку партнерських і інтерактивні відносини не тільки із громадянами, але й безпосередньо зайнятими на виробництві працівниками галузі тваринництва (одержувачами державних послуг).

Варто зазначити, що рівень прийнятності кожної із моделей державної політики втілюється у їхній результативності, яка залежить від суспільної активності та активізації різних груп населення, територіальних громад, неурядових організацій, бізнесових структур тваринницьких підприємств до обговорення і прийняття узгоджених управлінських рішень з її економічних, політичних і соціальних питань. У даному випадку заново сформована державна політика повинна першочергово спрямовуватися на досягнення стратегічних рубежів розвитку країни та на максимальне задоволення потреб і інтересів населення сільської місцевості, особливо працівників тваринництва.

ЛИСЮК В.С.

Рівненський інститут слов'янознавства

МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ

Велика кількість функцій державного управління зумовлює різноманітність методів управлінської діяльності, які використовуються владними структурами під час вирішення управлінських завдань.

Методи управлінської діяльності – це способи і прийоми аналізу та оцінювання управлінських ситуацій, використання правових і організаційних форм впливу на свідомість і поведінку людей у керованих суспільних процесах, відносинах і зв'язках.

Вони застосовуються у процесах управління за дорученням держави у встановленому порядку і мають відповідати певним вимогам:

- володіти здатністю формувати і забезпечувати реалізацію управлінських впливів;
- бути різноманітними і пристосованими для використання в управлінні;
- бути реальними і гнучкими.

У науковій літературі наводяться різні підходи до класифікації методів управлінської діяльності. Так, В. Малиновський класифікує методи на:

- адміністративні і економічні;
- позаекономічні і економічні;
- адміністративні і правові [1, 164].

Доктор економічних наук, професор А.Ф. Мельник класифікує методи управлінської діяльності за двома основними групами:

- методи функціонування органів державної влади і місцевого самоврядування;
- методи забезпечення цілей і функцій державного управління [2, с.146-147].

Методи функціонування органів державної влади і органів місцевого самоврядування охоплюють способи, прийоми, дії (у тому числі посадових осіб, залучених у процеси державного управління), які пов'язані з підготовкою і реалізацією управлінських рішень, а також здійсненням правової й організаційної державно-управлінської діяльності. Ці методи забезпечують узгодженість, зумовленість, обґрунтованість і ефективність всіх управлінських функцій, організаційних структур, форм, методів і стадій управлінської діяльності.

До методів підготовки управлінських рішень доцільно відносити: системний і функціональний аналіз; методи прогнозування; методи теорії ігор і статистичні методи; математичне програмування та моделювання; метод правового регулювання; методи переконання, примусу; методи державного контролю.

Стосовно методів забезпечення реалізації цілей і функцій державного управління – то це прийоми, способи, операції стимулювання, активізації і спрямування діяльності людини з боку органів державної влади чи місцевого самоврядування та їх посадових осіб.

За аспектами впливу на інтереси і мотиви поведінки людини і, відповідно, за змістом, розділяють методи забезпечення реалізації цілей і функцій державного управління на: економічні; адміністративні; соціально-політичні; морально-етичні.

Економічні методи є основними методами державного управління в країнах з ринковою економікою. Вони зумовлені роллю економічних інтересів у житті людей і, відповідно, в управлінських процесах. Можливості придбання і розширення особистої власності, свобода підприємництва, діючі в суспільстві матеріальні стимули, характер і рівень оплати праці, інші економічні явища завжди привертають увагу людей, оперуючи ними. Враховуючи це, органи державної влади можуть багато чого домогтись у реалізації цілей і функцій державного управління. Застосування економічних методів дає змогу державним органам створювати економічні умови, які спонукають фізичних і юридичних осіб діяти у необхідному для суспільства напрямі, вирішувати ті чи інші завдання згідно із загальнодержавними та приватними інтересами.

Економічні методи поділяють на методи прямого державного впливу на економіку та непрямого (опосередкованого). Основними методами прямого державного впливу на економіку є:

1. Визначення стратегічних цілей розвитку економіки, їх відображення в індикативних планах та державних програмах.
2. Державні замовлення та контракти на постачання продукції.
3. Ліцензування операцій з експорту й імпорту товарів.
4. Встановлення нормативних вимог до якості та сертифікації технологій і продукції.

Прямі методи державного регулювання не передбачають створення додаткового матеріального стимулу, не загрожують фінансовими збитками. Вони спираються на силу і ефективність державної влади.

Методи непрямого впливу – це методи, які регламентують поведінку суб'єктів ринку не прямо, а опосередковано, шляхом формування певного економічного, соціально-політичного середовища, яке змушує їх діяти у визначеному державою напрямі. Опосередковане управління – це вплив органів влади на економічні та соціально-політичні інтереси, стимули суб'єктів господарювання, які здійснюються інструментами бюджетно-податкової, грошово-кредитної, цінової, валютної, зовнішнь-політичної, амортизаційної, інвестиційної, інноваційної, антимонопольно-конкурентної та інших напрямків соціально-економічної політики. Непрямі регулятори безадресні, мають автоматичний характер, визначають правила гри в умовах ринку.

Незважаючи на домінуючу роль економічних методів державного управління, потрібно враховувати і адміністративні методи – це способи і прийоми, дії прямого і обов'язкового визначення поведінки і діяльності людей з боку відповідних керівних компонентів держави [2, с.150]. Адміністративні методи державного регулювання економіки – це інструменти прямого впливу держави на діяльність суб'єктів ринку. Їх походження випливає із необхідності регулювати деякі види економічної діяльності з погляду захисту інтересів громадян, суспільства в цілому та природного середовища.

В умовах побудови соціально-орієнтованої економіки потрібно враховувати і соціально-політичні та морально-етичні методи державного управління. Соціально-політичні методи пов'язані з умовами праці, побуту, дозвілля людей, надання їм соціальних послуг, залученням у процес владовідносин, розвитком громадської і політичної активності. Вони впливають на соціально-політичні інтереси людей, їх статус у суспільстві, можливості вільної самореалізації. Поглиблення демократизму держави об'єктивно веде до зростання ролі цієї групи методів.

Морально-етичні методи займають одне з чільних місць і ґрунтуються на зверненнях до гідності, честі та совісті людини. Вони включають заходи виховання, роз'яснення і популяризації цілей та змісту управління, засоби морального заохочення і стягнення, врахування психологічних особливостей характеру і орієнтації людини. Їх зміст полягає у тому,

щоб виробити і підтримати певні переконання, духовні цінності, моральні позиції, психологічні установки щодо управління і тих дій, які необхідні для його здійснення.

Узагальнюючи викладене, зазначимо, що усі розглянуті методи можна використовувати для регулювання економіки. Важливо не протиставляти методи управлінської діяльності, а застосовувати їх комплексно, вибірково, відповідно до обставин, характеру ситуацій і рівня поведінки людей. Ефективність реалізації того чи іншого методу залежить від вміння оцінити ситуацію, можливі зміни поведінки як суб'єктів, так і об'єктів публічного управління, аналізу наслідків.

1. Малиновський В.Я. Державне управління: навч. посіб. / В.Я. Малиновський. – Луцьк: Ред. вид. від «Вежа» Волинського держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – 588с. 2. Мельник А.Ф. Державне управління: підручник / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна; за ред. А.Ф. Мельник. – К.: Знання, 2009. – с. 146-147.

ЛИТВИН І.І.

Кропивницький інститут державного та муніципального управління

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ГАРАНТІЙ

Конституція України гарантує кожній особі право на освіту. Саме від рівня освіти залежить подальший інтелектуальний, культурний, духовний, соціальний, економічний розвиток суспільства і держави. Відтак, метою освітнього процесу є надати особі можливість всебічно розвиватись, розкривати її таланти, розумові та фізичні здібності. Зміст освіти полягає в задоволенні соціально-економічних, політичних, правових, моральних, культурних потреб суспільства в освічених і розвинених людях. Звідси випливає основне завдання освіти – давати людині знання не тільки про світ та його закони, але й методологію перетворення цього світу, формувати відповідні вміння та навички, які б ґрунтувалися на прийнятих людських цінностях. Аби цей процес був ефективним, необхідно щоб члени суспільства мали потребу і можливість здобути відповідну освіту.

Надання послуг є одним із видів суспільно корисної діяльності. Їх надання населенню сьогодні є головним пріоритетом нашої держави, оскільки таким чином безпосередньо реалізовується конституційне право громадян на освіту.

До системи правового регулювання надання освітніх послуг варто віднести: Конституцію України, міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України, законодавчі та підзаконні акти Верховної Ради України, підзаконні акти Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади.

Таблиця

Спільні риси адміністративних та освітніх послуг: гарантованість Конституцією України

Адміністративна послуга	Освітня послуга
<p>Конституція України встановлює основоположні права громадян у публічно-правовій сфері:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ч. 2 ст. 3 права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; - ст. 40. Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів тощо 	<p>Ст. 53. Кожен має право на освіту. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах</p>

Стаття 3 Конституції України визначає права і свободи людини, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Відтак, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [3]. До переліку основних прав і свобод людини та громадянина входить і право на освіту, яке визначено статтею 53 Конституції та реалізується під час надання навчальними закладами освітніх послуг. Аналіз останньої демонструє право громадян на освіту: «Кожен має право на освіту. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам. Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі». Як бачимо, вказані конституційно-правові норми регулюють основні принципи соціально-економічного, політичного, культурного устрою держави, порядок її відносин з інститутами громадянського суспільства, здійснення основних прав і свобод людини та громадянина, тощо [2, с.5-6].

Освітня послуга формулюється у працях Н. Ю. Гаріфуліна та В. О. Гуртова, які вважать його видом послуги, котра забезпечує реалізацію конституційних гарантій у галузі освіти, що надається згідно рівня освіти у відповідності до вимог державних стандартів [1, с.11].

Під адміністративно-правовими відносинами у сфері освітніх послуг нами пропонується розуміти врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, що складаються у сфері діяльності виконавчої влади з приводу реалізації конституційних гарантій у галузі освіти, що надається у відповідності до вимог державних стандартів, учасники яких виступають носіями відповідних прав та обов'язків.

Положення ст. 53 Конституції України визначає право громадян на освіту [3]. Однак, у цій же статті міститься теза й про безпосередній обов'язок - повна загальна середня освіта є обов'язковою. З метою реалізації даного положення держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам.

Так, Г. О. Пономаренко пропонує визначити освітні послуги, що надаються державними ВНЗ, як освітню діяльність, яка фінансується з державного бюджету та за рахунок додаткових джерел фінансування, пов'язана із забезпеченням реалізації конституційних прав людини і громадянина на отримання вищої освіти на платній чи безоплатній основі і яка здатна задовольнити потреби особи, суспільства та держави [5, с.13].

На наше переконання, перш за все адміністративні правовідносини слід відмежовувати від конституційних, оскільки, на переконання Д. В. Радька [6, с.45], конституційна галузь права є провідною галуззю законодавства, яке регулює правовідносини, що виникають в діяльності фінансових компаній, є конституційне, адже саме воно закріплює основи суспільного і державного ладу, форму правління і державного устрою, механізм здійснення державної влади, правове становище особи. Воно регулює відносини, що складаються в усіх сферах життєдіяльності суспільства: політичній, економічній, соціальній, духовній та ін. Отже, можна говорити про *комплексність* конституційно-правового регулювання. Конституційне право - це провідна галузь права і законодавства, що включає в себе систему правових норм і інститутів та нормативно-правових актів, які закріплюють, регулюють та охороняють відносини народовладдя, основи конституційного ладу України, правовий статус людини і громадянина, територіальний устрій, систему державних органів і органів місцевого самоврядування в Україні.

Нами сформульовано *авторське визначення* принципів надання освітніх послуг в Україні як закономірне відображення ціннісних орієнтирів, основоположних засад організації та здійснення освітнього процесу, що переважно спрямовані на реалізацію та захист

конституційного права громадян на освіту [4, с.61]. Тобто це основні ідеї, стандарти та вимоги, які покладені в основу врегулювання освітніх правовідносин.

До спеціальних принципів надання освітніх послуг належить доступність освітніх послуг. Право на освіту є конституційним правом особи. Відтак держава зобов'язана забезпечити доступ особи до отримання усіх можливих освітніх послуг. Крім того, держава повинна запровадити такі умови, які б створювали можливість безперешкодного споживання таких послуг. Цей принцип тісно пов'язаний з іншими: принципи рівного доступу осіб до споживання освітніх послуг, принцип безперервності освіти, використання інноваційних методик тощо [4, с.44-45].

1. Гарифуллин Н. Ю. Финансовое обеспечение деятельности бюджетных образовательных учреждений по оказанию образовательной услуги / Н. Ю. Гарифуллин, В. А. Гуртов // Экономика образования. – 2011. – № 1. – С. 5–17. 2. Годованець В. Ф. Конституційне право України : конспект лекцій / В. Ф. Годованець. – 2-ге вид., стереотип. – К. : МАУП, 2001. – 216 с. 3. Конституція України : закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1. – Спец. вип. – С. 15. – Ст. 25–98. 4. Литвин І.І. Адміністративно-правові відносини у сфері надання освітніх послуг : монографія / І. І. Литвин. – Харків : НікаНова, 2016. – 428 с. 5. Пономаренко Г. О. Поняття та особливості освітніх послуг, які надаються державними вищими навчальними закладами / Г. О. Пономаренко // Вісник Харків. нац. ун-ту внутр. справ. – 2009. – № 3 (46). – С. 6–15. 6. Радько Д. В. Адміністративно-правові відносини за участю фінансових компаній : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Д. В. Радько. – Запоріжжя, 2011. – 186 с.

МАЙДАНЕНКО С. В.

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНЕ ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Державне управління економічними і соціальними об'єктами, процесами, відносинами являє собою невід'ємну, найважливішу частину управління суспільством, країною, регіонами. Початкове призначення державного управління полягає у внесенні організуючих, впорядкованих починань у життя, існування суспільства, людей і навколишнього середовища.

Згідно з енциклопедією державного управління категорія державне управління – це діяльність держави (органів державної влади), спрямована на створення умов для якнайповнішої реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами.

Взагалі, термін «управління» означає діяльність із керівництва ким-небудь або чимось. У загальному розумінні управління – це цілеспрямований вплив на складну систему.

Босак О.З. детально розкриває зміст поняття публічного управління. Автор зазначає, що термін “державне управління”, який використовується в Україні, не є точним відповідником терміна “публічне управління”. Якщо розглянути образи самих термінів, то необхідно звернути увагу, що державне управління означає управління державою, а публічне управління – управління публікою і це різні речі.

Н. В. Філіпова вказує, що державне управління як галузь досліджень з'явилася в нашій країні на початку 90-х рр. ХХ століття. Автор зазначає, що публічне управління - це щось більше, ніж просто набір загальних інструментів управління, публічне управління вивчає взаємодію між політичною системою, державним сектором, співвідношення муніципальних, державних та народних інтересів із залучення суспільства до механізму контролю всіх органів влади. На думку В. Авер'янова під державним управлінням потрібно розуміти особливий та самостійний різновид діяльності держави, що здійснює окрема система спеціальних державних

органів – органів виконавчої влади. У загальному значенні, поняття «публічне управління» відображає інтегральний системний механізм, підсистемами і елементами якого виступають політичні програмні орієнтири і пріоритети, нормативне регулювання, процедури, фінансовані державою або органами місцевого самоврядування централізовані, і децентралізовані організаційно-управлінські структури та їх персонал, що відповідають за адміністрування діяльності у певній галузі суспільних відносин на національному, субнаціональному та місцевому рівнях

Термін “публічне управління” (англ. public management), який замінив термін “публічне адміністрування” (англ. public administration), вперше використовує англійський державний службовець Десмонд Кілінг у 1972 р. “Публічне управління – це пошук у найкращий спосіб використання ресурсів задля досягнення пріоритетних цілей державної політики” (визначення Кілінга). Босак О.З. вказує, що поява нової форми управління у публічній сфері була спричинена потребою модернізувати організаційні структури і процедури, які вони використовують, для того, щоб усі інституції публічної сфери працювали краще. Публічне управління стосується ефективного функціонування всієї системи політичних інституцій.

У сучасних умовах, за визначеннями А. Мельника та О. Оболенського, поняття «публічне управління» зорієнтоване на реалізацію публічних (загальних) інтересів і включає такі складові, як державне управління (суб'єктом є органи державної влади) і громадське управління (суб'єктом є громадські інституції). Як елементи публічного управління державне і громадське управління взаємодіють, взаємодоповнюють одне одного, виходячи з єдності публічних інтересів та доцільності узгодження управлінського впливу з метою посилення його дієвості. У системі публічного управління визначальну роль відіграє державне управління, яке здійснює управлінський вплив на всі сфери суспільного життя. Водночас в умовах розгортання демократичних перетворень зростає активність і громадських структур в управлінні не тільки громадськими, а й державними справами, у розв'язанні суспільних проблем .

МАКЕДОН В.В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА ЗАСАДАХ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ

Тренд регіонального розвитку зумовлений як загальнонаціональним вектором економічного розвитку, так і специфікою сучасного етапу, крім того, наявним ресурсним потенціалом економічного регіону і його залученістю в інноваційні процеси. Інноваційно орієнтований ріст регіону вимагає, з одного боку, наявності необхідних ресурсів, а з іншого – ефективного механізму управління ними відповідно до цільових орієнтирів розвитку регіональної системи.

В основі економічних механізмів дії знаходяться економічні інтереси і відповідальність бізнес-структур (суб'єктів регіонального розвитку) за результати прийнятих рішень і участь в реалізації цілей регіонального економічного розвитку. У зв'язку з цим потрібно новий організаційно-управлінський інструмент, що дозволяє через регіональний механізм публічного управління реалізувати національно-громадські і приватні інтереси розвитку [1, с. 10].

Новим напрямом публічного управління інноваційним розвитком є кластерний підхід, орієнтований на реалізацію завдань стійкого росту регіону, модернізації його галузевої структури і підвищення ефективності взаємодії суб'єктів регіональної інноваційної системи: держави, науково-дослідних і учбово-освітніх організацій і бізнес-структур. Передовий зарубіжний досвід показує, що найбільш ефективним інструментом, що забезпечує зростання рівня вітчизняної конкурентоспроможності як національної системи в цілому, так і її регіональних підсистем, стає інноваційно-кластерна політика. Вона забезпечує рішення проблем прозорості, цілісності і ефективності публічного управління.

До появи сучасних кластерних структур в розвинених країнах світу бурхливо розвивалися різні форми кооперації, найбільш успішної з яких стала інтеграція малих і середніх фірм, що групуються навколо великої корпорації-лідера на базі виробничо-технологічної, науково-технічної і комерційної платформ взаємозв'язків у рамках просторово обмежених територій.

Відмітною ознакою сучасних кластерів як виробничий-коопераційних і інших взаємозв'язків бізнес-структур, науково-дослідних і освітніх установ стає їх інноваційна орієнтація. Кластерні структури зазвичай створюються там, де очікуються «проривні» зрушення в технічній і технологічній сферах діяльності з подальшим виходом на нові ринки.

На думку авторів, кластер можна вважати системою, в якій впровадження нового елемента покращує її роботу в цілому, а вилучення не призводить до певних негативних наслідків.

Окрім системних ознак цілісності і прозорості, кластерні взаємовідносини мають ще одну ознаку - ознаку синергічності функціонування. Кластери, на відміну від простих систем, які існують тільки за рахунок зовнішніх дій, функціонують в основному за рахунок внутрішніх ресурсів. Отже, кластери мають підвищену стійкість до зовнішніх дій, що є перевагою.

Визначимо провідні завдання інноваційного кластера в системі публічного управління [3]:

- створення партнерської мережі, реалізації інноваційних і інвестиційних проектів, що включає усі стадії, в області енергозбереження, альтернативної енергетики тощо;
- формування інвестиційно привабливого середовища регіону;
- залучення до кластера українських і іноземних організацій, що здійснюють діяльність в області альтернативної енергетики, енергозбереження і створення нових матеріалів;
- представлення кластера на глобальних ринках товарів і послуг; організація участі кластера в тендерах і конкурсах;
- представлення інтересів регіональних і муніципальних органів влади, які увійдуть до складу кластера;
- залучення інвестиційних ресурсів в проекти, що реалізуються учасниками кластера;
- сприяння використанню спеціалізованих фондів, бюджетних ресурсів, інших інвестиційних джерел фінансування інноваційних програм і проектів.

Формування і розвиток регіональних кластерів може бути ефективним механізмом визначення зовнішньоекономічної інтеграції за рахунок прискореного нарощування інфраструктурного і кадрового потенціалу, розвитку мережі конкурентоздатних постачальників і сервісних організацій, включаючи малі і середні підприємства; забезпечення необхідного обліку потреб бізнесу у рамках механізмів територіального планування. Розвиток кластерів стимулює підвищення продуктивності праці, формування нових компаній і створення нових робочих місць, сприяє росту інноваційного потенціалу регіону, формуванню конкурентних переваг, сприяючи залученню вітчизняних і іноземних інвестицій. Отже, кластер – це сукупність розміщених на обмеженій території підприємств і організацій, яка характеризується наявністю [2, с. 8-9]:

- об'єднуючого елемента для учасників кластера науково-виробничого ланцюжка в одній або декількох галузях (ключових видах економічної діяльності);
- механізму координації діяльності і кооперації учасників кластера;
- синергетичного ефекту, вираженого в підвищенні економічної ефективності і результативності діяльності кожного підприємства або організації за рахунок високої міри їх концентрації і кооперації.

Основною метою реалізації кластерної політики є забезпечення високих темпів економічного зростання за рахунок підвищення конкурентоспроможності підприємств, науково-дослідних і освітніх організацій, що утворюють територіальні кластери.

Для вирішення завдань кластерної політики необхідно здолати наявні проблеми, серед яких слід виділити:

- нестачу кваліфікованих кадрів в сфері публічного управління;

- слабку орієнтованість підприємств на інновації, повільні темпи модернізації і оновлення лінійки асортименту вироблюваної товарної продукції, низький рівень її конкурентоспроможності;
- недостатня якість окремих елементів транспортної, соціальної і інженерної інфраструктури;
- недостатній рівень організаційного розвитку кластерів;

Таким чином, підвищення прозорості, ефективності і синергії публічного управління може бути досягнуто розвитком функціональних можливостей кластерного інструментарію регіональної політики.

1. Амосов О. Публічне адміністрування в Україні: зв'язок з архетипами та пріоритети розвитку / О. Амосов, Н. Гавкалова // Публічне управління: теорія і практика: зб. наук. праць. – 2014. – № 2 (18). – с. 7-13. 2. Дегтярьова І.О. Інновації в державному і муніципальному управлінні як необхідна умова соціально-економічних досягнень в сучасній Україні / І.О. Дегтярьова // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. – 2014. – № 1. – с. 5-11. 3. Орлов О.В. Інноваційні процеси в державному управлінні: [монографія] / О.В. Орлов. – Х.: Магістр, 2012. – 196 с.

МИСЛИВЕЦЬ К.В., КРУГЛОВ В.В.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ ЯК КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку людської діяльності, під конкурентоспроможністю розуміється ефективний результат діяльності підприємства, який полягає в особливих перевагах підприємства. Перевагою може виступати ексклюзивна цінність, яка і дає можливість підприємству перевагу над конкурентами в різних сферах діяльності, а також найбільш ефективно розпоряджатися наявними ресурсами. Однією з важливих конкурентних складових є персонал підприємства. Тому для підприємства дуже важлива необхідність роботи над індивідуальними якостями персоналу. У зв'язку з цим необхідно розглядати доцільність інвестицій в людський капітал.

Дослідженнями управління людськими ресурсами як конкурентної переваги підприємства займалися такі вчені: А. Р. Алавердов, М. Армстронг, В. А. Безпалко, А. В. Дейнека, Н. А. Горелова, І. А. Максимцева та інші [2 -6].

На сьогодні, управління людськими ресурсами перейшла на рівень конкретної, відокремленої функції. За останні роки, при швидкій зміні технологій в усіх сферах життєдіяльності людини, значення даної функції зростає, оскільки людина, з її особливостями, творчими навичками та сучасним мисленням, стає головним ресурсом, уміле управління яким надає можливість досягнути глобальних цілей підприємства, забезпечити конкурентоздатність та досягнути високої ефективності функціонування підприємства. Саме через це вимоги при працевлаштуванні до кандидатів збільшуються та змінюються, ставлячи на перший план творче ставлення до праці, інноваційні погляди, креатив та професіоналізм працівника.

Оскільки, управління людськими ресурсами стає більш складним і всеосяжним, роль та місце кадрової служби підприємства змінюється під впливом необхідності використовувати нові принципи та методи управління, які заміщують старі та недостатньо ефективні у сучасних реаліях.

Підхід до управління людськими ресурсами включає об'єднання різних напрямків HRM, даний процес складається з корпоративного планування, процедури розробки стратегії підприємства і характеризується активністю, постійним прагненням відкриття нових напрямків,

які мають більш продуктивну робочу силу, забезпечуючи конкурентоспроможність підприємства.

Уміння управляти й здатність розуміти сутність поведінки персоналу на підприємстві є обов'язковими для будь-якого чинного менеджера.

Стимулювання, розвиток корпоративних навичок співробітників є основними завданнями менеджера для підвищення конкурентоспроможності послуг і підприємства в цілому.

Можливо виділити дві головні ролі, які є необхідними в управлінні саме людськими ресурсами: стратегічна й оперативна. Стратегічна роль – є глобальною, має довгостроковий термін та включає себе інноваційне забезпечення. Вона полягає в тому, що головним ресурсом підприємства стає саме персонал, уміле управління яким, надають підприємству можливість знайти та вдосконалити головні переваги над конкурентами. Реалізація даної ролі чітко продиляється у таких видах діяльності:

- планування використання головного ресурсу сучасних підприємств - людей;
- розробку правових проблем (пов'язана з управлінням персоналу);
- аналіз тенденцій змін у структурі робочої сили;
- вирішення проблем злиття та придбання підприємств;
- сприяння організаційній реструктуризації під впливом зовнішнього середовища та створення більш гнучкої організаційної структури;
- управління винагородами.

Стратегічне управління людськими ресурсами забезпечує стратегію планового розвитку людських ресурсів для підприємства, що дозволяє мати навчений персонал відповідно до потреб підприємства.

Основним фактором в працездатності персоналу є його стимулювання, мета якого полягає в досягненні інтегрованої роботи персоналу, для успішної роботи підприємства.

Підприємство робить акцент на тому, що стратегія винагороди заснована на внутрішній мотивації і включає нематеріальні методи стимулювання персоналу, не виключаючи основну заробітну плату. Успішна робота підприємства залежить від універсальної стратегії, її можна досягти в рамках стратегії управління людськими ресурсами.

Від поведінки і керівництва всіх ланок на підприємстві залежить здатність підприємства пропонувати послуги необхідні для споживача.

В умовах жорстокої конкуренції менеджери намагаються підвищити ефективність, відшукуючи способи кращого використання кваліфікації і здібностей своїх співробітників. Багато підприємств намагаються поліпшити якість послуг, створюючи команди, в які входять співробітники з різних підрозділів, наприклад, виробничого, продажів, об'єднуючи їх кваліфікацію і знання для знаходження найбільш оптимальних способів впровадження та надання послуг високої якості.

Отже, підвищення ефективної діяльності, впровадження інновацій, а також своєчасне реагування на запити споживачів дозволяє підприємству отримати конкурентну перевагу, випередивши тим самим суперників за показниками функціонування, або інші підприємства, які пропонують аналогічні послуги. Однак, для ефективного виконання зазначених заходів, на сьогодні, необхідним є зміна системи управління кадрами підприємства, на сучасне, ширше та важливіше поняття управління людськими ресурсами. Така зміна надає можливість чітко та ефективно управляти працівниками підприємства, залучати новітні технології у роботу підприємства, розширювати межі роботи підприємства. Тому, основною метою, яка повинна впливати на перше місце при досягненні конкурентних переваг і є грамотне управління людськими ресурсами.

1. Конституція України. 2. Алавердов А. Р. *Управління людськими ресурсами організації* / А.Р. Алаверди. - М.: Инфра-М, 2012 року - 249 с. 3. Армстронг М. *Практика управління людськими ресурсами. 8-е видання / пер. з англ. під ред. С. К. Мордовина.* - СПб.: Пітер, 2014. - 832 с. 4. Дейнека, А. В. *Управління людськими ресурсами* / А.В. Дейнека, В.А. Безпалко. - М.: Дашко і К, 2013. - 392 с. СТР 252 оплата персоналу. 5. Максимцева, І.А. *Управління людськими ресурсами: підручник для бакалаврів* / І. А. Максимцева, Н. А. Горелова. - 2-е изд., Перераб. і

доп. - М.: Юрайт, 2016. - 526 с. С. 89. 6. Одаренко, Т. Є. Оцінювання та стимулювання конкурентоспроможного персоналу / Управління конкурентоспроможністю підприємств, галузей, регіонів [Електронний ресурс]: колективна монографія / загальна редакція професора Р.Р. Тіміргалеевой - Електрон. дан. (7,8 Мб). - Майкоп: ЕЛІТ, 2016. - 1 електрон. опт. диск (CD-Rom). ISBN 978-5-9907745-5-1. doi: 10.18411 / elit-004.

МИХАЛЕНИЧ Х.Р., ПУШАК Г.І.

Національний університет «Львівська політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Проблема взаємодії бізнесу, політики та управління сьогодні актуалізується як ніколи, адже це ті сфери, які перебувають у тісному взаємозв'язку. Основні принципи та засади для забезпечення їх ефективної взаємодії вивчає публічне управління та адміністрування. Публічне адміністрування формує управлінську еліту для забезпечення взаємодії інтересів бізнесу, політики, громадянського суспільства з метою розробки та прийняття стратегічних рішень на базі використання сучасних інноваційних технологій. Адміністрування, як функція управління, відповідно до класичної теорії управління, включає планування, організацію, керівництво, облік, контроль і аналіз. Поділяється на корпоративне та громадське [1].

Публічне адміністрування оперує певними методами дослідження, а саме: економічними, адміністративними і правовими. Адміністративні методи - це сукупність прийомів, впливів, заснованих на використанні об'єктивних організаційних відносин між людьми та загально-організаційних принципів управління. До економічних належать: фінансова і конкурентна політика, вплив на ринкове ціноутворення, податкова політика, економічне стимулювання. Суттю правових методів є юридичний вплив на соціально-правову сферу та її окремі елементи у процесі впорядкування суспільних відносин, основним учасником якого є державна влада [2].

Окрім вищезгаданих методів у публічному адмініструванні використовуються і такі: порівняльно-історичний (історичний розвиток та зміни того чи іншого питання, порівняно з сьогоденням), діалектичний (можливість розглянути взаємодію з зовнішнім середовищем); загальнонаукові методи (аналогії, аналізу і синтезу - сприяють філософському осмисленню публічного адміністрування у системі саморегуляції соціальних систем), компаративістський (для порівняння концептуально-специфічних соціально-управлінських систем, сформованих на різних теоретико-методологічних засадах), економіко-математичний (для побудови моделі прогнозування управління складними соціальними системами з використанням зворотних зв'язків в усіх сферах життєдіяльності соціального організму), комплексний (забезпечується соціально-філософським усвідомленням публічного адміністрування як формування цілісної парадигми управління складними соціальними системами) [3]. А також спостереження, порівняння, експеримент, узагальнення, абстрагування тощо.

Адміністрування є управлінською діяльністю, оскільки латинське «administratio» означає «служіння», «допомога», «управління». Адміністрування - це прерогатива виконавчих органів влади або чиновника. У вузькому розумінні публічне адміністрування розглядається як професійна діяльність державних службовців, яка включає всі види діяльності, спрямовані на реалізацію рішень уряду, як міждисциплінарна академічна сфера, що базується на теорії та концепціях економіки, політичних наук, соціології, адміністративного права, менеджменту. У широкому сенсі під публічним адмініструванням розуміють систему адміністративних інститутів з ієрархією влади, за допомогою якої відповідальність за виконання державних рішень опускається зверху донизу.

Отже, публічне адміністрування поєднує державне та публічне управління, складає сукупність інституцій та органів виконавчої влади, які реалізують рішення уряду. Публічне адміністрування є важливою та багатофункціональною дисципліною, що досліджує суспільні та політичні процеси та сприяє їх вирішенню.

1. Публічне управління. URL: <https://pidruchniki.com/75087/management/publichne>;
2. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: монографія / За заг. ред. С. Чернова, ЗДІА, 2016. –606 с.; 3. Чернова Л.С. Закони та принципи публічного управління та адміністрування. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/monodrupradmin_76.pdf

МИХАЛЬЧИШИН Н.Л.
Національний університет «Львівська політехніка»

ПОЛІТИЧНА КВАЗІКОНКУРЕНЦІЯ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ ГРОМАДЯН

Конкуренція, як явище, передбачає змагання за певні блага, перемогу в якому здобувають найкращі учасники взаємодії. В окремих сферах суспільного життя може виникати таке явище, як квазіконкуренція, що передбачає порушення конкурентних засад. В економічній сфері квазіконкуренцією вважається конкуренція між структурними підрозділами одного великого підприємства. Фактично, квазіконкуренція є несправжньою конкуренцією, в якій змагання як таке відсутнє, а переважає взаємозалежність та домовленості її учасників.

В політичній площині згідно законодавчих вимог має проявлятися свобода політичних поглядів, конкуренція яких дає можливість здобути владу. На думку Нікіфорової І.І., існують такі види конкуренції, як міжфракційна та внутрішньофракційна. Квазіконкуренцією Т.Оспанов вважає тіньову та нормативно не закріплену форму участі у політичній боротьбі фізичних та юридичних осіб, які не є суб'єктами і учасниками політичної конкуренції, з метою впливу на прийняття рішень органами публічної влади або суб'єктами політичної конкуренції.

В Україні, в політичному змаганні беруть участь різні партії, серед яких є реальні, але є й фіктивні, що створюються для реалізації політичних технологій, для забезпечення наперед визначеної перемоги. Відповідно, справжньою квазіконкуренцією має вважатись не лише прихований вплив на політичну конкуренцію осіб, які не є суб'єктами і учасниками такої конкуренції, але й участь в конкуренції реальних учасників з намірами фіктивної конкуренції, в основі якої є узгодженість та домовленості з конкретними політичними партіями, перемога яких в політичній боротьбі забезпечується через участь фіктивних партій.

На думку Д. Рибачока, аналітика ВГО "Комітет виборців України", в Україні станом на 2018 р. відповідно до Реєстру громадських формувань нараховується 353 партії, 80% з яких не здійснюють жодної діяльності, а 20% - реально діючі партії. Доказом такої фіктивності є й те, що близько 100 партій взагалі не подають звіти до НАЗК, приблизно 200 партій подають порожні звіти. Серед партій, які подають порожні звіти, експерт назвав, зокрема, партію "Християнські соціалісти" М.Добкіна, "Слуга народу" В.Зеленського, Громадська політична платформа Н.Савченко тощо. Виявлення фіктивних партій та аналіз їх діяльності ускладнюється й тим, що вже існуючі партії перейменовуються, і суспільство не може ідентифікувати чи це нова партія, чи перейменована.

У випадку антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання у вигляді спотворення результатів торгів вважається, що через домовленості учасників торгів, які створюють видимість конкуренції, а насправді, уступають один одному перемогу в конкретних торгах, за відсутності справжньої конкуренції перемогу здобуває не найкращий учасник. Антимонопольні відомства притягують до відповідальності суб'єктів господарювання за участь

в антиконкурентних узгоджених діях, і, як наслідок, факт такої участі унеможливує участь в торгах на три роки. На жаль, такої відповідальності в разі домовленостей між партіями, участі фіктивних партій у політичній конкуренції, не визначено. За таких умов, найбільша шкода завдається суспільству, яке через дезинформацію, здійснює своє волевиявлення на користь фіктивних партій, чим сприяє розвитку політтехнологій. Таким чином, подолати політичну квазіконкуренцію, усунувши фіктивні партії та здійснивши вплив на політичну діяльність позаполітичних суб'єктів, можливо через виявлення відносин контролю у політичних партіях, підвищення їх незалежності від бізнес-структур та притягнення до відповідальності за політичні змови та домовленості, наслідком яких є усунення конкуренції в політичній взаємодії.

Несправжня конкуренція в політичній діяльності, що пов'язана з політичною фіктивністю, має вплив на свідомість громадян подібно як вплив фіктивного підприємництва на економічні відносини. У разі фіктивного підприємництва з метою компенсації суспільству економічної шкоди суб'єктів притягують до відповідальності, застосовують різні санкції. Стаття 55-1 Господарського кодексу України містить ознаки (критерії), за якими юридична особа чи діяльність фізичної особи-підприємця можуть бути визнані фіктивними, тобто такими, в яких зовнішня організаційно-правова форма не відповідає її суті та меті створення. Статус фіктивного підприємства несумісний з легальною підприємницькою діяльністю, навіть за формального її підтвердження первинними документами. В результаті фіктивного підприємництва може бути заподіяна матеріальна шкода в результаті: неповернення одержаного кредиту, а також відсотків за користування кредитом; використання кредиту не за цільовим призначенням; витрачання коштів, зібраних у населення під час проведення довірчих або страхових операцій, на потреби, не передбачені установчими документами підприємства; несплати належних сум податків; припинення діяльності придбаного суб'єкта підприємництва тощо.

Фіктивна ж політична діяльність заподіює не так матеріальну шкоду, як моральну, в результаті: «відтягування» голосів виборців, перешкоджання роботі окружних чи дільничних виборчих комісій, контролю над спеціалістами та експертами, зокрема тих, які до ЦВК подаватимуть дані про вибори в електронному вигляді, введення в оману громадян щодо реалістичності своєї діяльності через розповсюдження оманливої інформації в політичній рекламі, сприяння дезорієнтації громадян при реалізації останніми свого виборчого права тощо.

До фіктивної політичної діяльності причетні технічні кандидати та технічні партії. Як стверджує А. Магера, проблема технічності закладена у Законі України «Про політичні партії в Україні», який «не дає можливості структурувати політичні партії, об'єднатися їм на легальних засадах, здійснити будь-які інші дії, які б нормальним чином структурували українське суспільство як таке». Відповідно до ст. 2 Закону України «Про політичні партії в Україні» політична партія - це зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян - прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах. Обмеження діяльності політичної партії у вигляді її заборони має місце в разі, якщо її програмні цілі або дії спрямовані, зокрема, на посягання на права і свободи людини.

Конституцією визначено, що громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Таким чином, діяльність політичних партій в публічній сфері має спрямовуватись на формування і вираження політичної волі громадян з дотриманням конституційного права вільного вибору. Якщо діяльність політичних партій, що спрямована на створення несправжнього конкурентного змагання, має за мету спотворити результати вільного вибору громадян, викривити формування та вираження їх політичної волі, то така діяльність підлягає забороні, а суб'єкти її вчинення – притягненню до відповідальності. Аналогічно фіктивному підприємству, фіктивна політична діяльність має наслідком не відповідності зовнішньої

форми її суті та меті створення і така діяльність не може бути сумісною з легальною політичною діяльністю.

Участь в політичній конкурентній боротьбі фіктивних партій, які можуть бути пов'язаними відносинами контролю з іншими партіями, порушує засадничі порівняльну та селективну функції конкуренції. Відповідно, через викривлення формування та вираження політичної волі громадян, не відбувається відбір найкращих та найефективніших політичних партій для суспільства. Через відсутність дії порівняльної функції владу здобувають ті, які приховують свою істинну мету, зловживаючи довірою громадян. Відповідно, найвищий рівень публічного управління формується не з найкращих управлінців, та за своєю суттю не відображає реальну політичну волю громадян.

МУРЗА В.М., ІЛИЧОК Б.І.

Національний університет «Львівська політехніка»

РЕЗУЛЬТАТИ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ЛЬВІВЩИНІ

В Україні, починаючи з 2015 року, проводиться адміністративно-територіальна реформа. Дана реформа полягає у наданні більших повноважень органам місцевого самоврядування (децентралізації) та зміні адміністративно-територіального поділу [1].

До початку адміністративно-територіальної реформи розвиток місцевого самоврядування в Україні фактично здійснювався лише в містах обласного значення. З 12 тис. територіальних громад, які існували до реформи, у більш як половині чисельність жителів була менше 3 тис. осіб. Дотаційність близько половини бюджетів місцевого самоврядування становила понад 70 %. Переважна більшість громад була неспроможною до реального, а не номінального самоврядування. Власне тому передачі повноважень та ресурсів (децентралізації у вузькому розумінні слова) мало передувати формування спроможних до реального самоврядування громад (адміністративно-територіальна реформа), інакше не було б кому передавати ці повноваження [2].

5 лютого 2015 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Цей Закон регулює відносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, а також добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад.

Станом на 12 березня 2019 року:

- площа ОТГ становить 215,2 тис. кв. км або 38,5% від загальної площі України;
- 4110 територіальних громад, що приєдналися, об'єдналися (становлять 37,5 % від загальної кількості рад базового рівня станом на 01.01.2015 р.);
- 6851 територіальна громада залишається необ'єднаною (62,5 % від загальної кількості рад базового рівня станом на 01.01.2015 р.);
- 9,1 млн. осіб проживають в ОТГ (25,7 % від загальної чисельності населення України) [3].

Для порівняння, у табл. 1 наведена інформація по ОТГ найбільш «зреформованого» району Львівської області - Мостиського. Мостиський район характеризується наявністю на території 4-х об'єднаних територіальних громад (ОТГ) - Судовишнянська міська громада, Мостиська міська громада, Волицька сільська об'єднана територіальна громада та Шегинівська об'єднана територіальна громада. На основі даних дослідження, можна зробити висновок, що реалізація адміністративно-територіальної реформи на рівні Мостиського району Львівської області проводиться дуже активно. Зокрема, в Мостиському районі на даний момент 70,7% населення вже перебуває у складі ОТГ, що у 2,8 разів перевищує аналогічний показник в

середньому в державі. Також 61% площі району входить в ОТГ, що у 1,6 разів перевищує аналогічний показник в середньому в державі.

Таблиця 1

Інформація по ОТГ Мостиського району Львівської області

№ з/п	Показник	Мостиський район	Мостиські ОТГ	Частка ОТГ на рівні району, %
1	Населення, тис. ос.	57,1	40,4	70,7
2	Площа, кв. км.	845	516	61

(Підготовано. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/gromada/1093>).

В той же час слід наголосити, що метою адміністративно територіальної реформи є не механічне переведення громад в ОТГ, а формування економічно спроможних до реального самоврядування громад. Мова йде, в першу чергу, про фінансову спроможність ОТГ щодо вирішення нагальних проблем життєдіяльності громад.

Для характеристики стану справ у даній площині, скористаймося інформацією з таблиці 2.

Таблиця 2

Динаміка обсягу податкових доходів місцевого бюджету Мостиського району Львівської області за 2016 та 2017 роки

№ з/п	Показник	Значення показників, тис. грн		Відхилення	
		2016	2017	Абс, тис. грн.	Відносне, %
1	Податки з доходів фізичних осіб	40644	13560	- 27084	-66,6
2	Місцеві податки та збори	20859	8316	-12543	- 60,1
3	Решта податкових доходів	20991	6686	-14305	- 68,2
4	Всього податкових доходів	82494	28562	-53932	- 65,4

(Джерело. Підготовлено на основі Статистичний щорічник. Міста та райони Львівської області за 2017 рік. Частина II. – Львів. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Львівській області. - с.134.)

Здійснивши дослідження динаміки обсягу та складових податкових доходів місцевого бюджету Мостиського району Львівської області за 2016 та 2017 роки встановлено, що протягом досліджуваного періоду часу загальний обсяг податкових доходів зменшився з 82,5 млн.грн. у 2016 році до 28,6 млн.грн. у 2017 році, тобто на 65,4%, що складає 53,9 млн. грн.

Зокрема, обсяги податків з доходів фізичних осіб зменшилися з 40,6 млн.грн. у 2016 році до 13,6 млн.грн. у 2017 році, тобто на 66,6%, що складає 27,1 млн. грн. Обсяги надходжень від місцевих податків та зборів зменшилися з 20,9 млн.грн. у 2016 році до 8,3 млн.грн. у 2017 році, тобто на 60,1%, що складає 12,5 млн. грн.

В цілому слід наголосити, що вищенаведена інформація свідчить про погіршення ситуації з фінансовою самодостатністю громад в Мостиському районі Львівської області протягом досліджуваного періоду часу. Тобто, стратегічна ціль адміністративно-територіальної реформи на території досліджуваного району не лише не досягнута, а в якісному плані отримано діаметрально протилежний результат – громади стали ще більш економічно недієздатними.

1. *Адміністративно-територіальна реформа в Україні 2015.* [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Адміністративно-територіальна_реформа_в_Україні_2015#cite_note-1. 2. *Трансформація районів в процесі та за підсумками децентралізації.* [Електронний ресурс] // Децентралізація. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/news/5467>. 3. *Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування* [Електронний ресурс] // Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/389/10.03.2019.pdf>. 4. *Децентралізація.* - [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/gromada/1093>).

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність визначається через відповідне використання ресурсів, які є обмеженими, у виробничому процесі для отримання максимального задоволення суспільних потреб, які є безмежними. Ефективність виробничого процесу встановлюється за допомогою мінімального застосування ресурсів у виробничому процесі, яке призводить до зменшення загальних і середніх загальних витрат виробництва, для виробництва певного обсягу продукції. Результати діяльності підприємства ставляться у порівняння з ресурсами та витратами, що лежать в основі результатів діяльності підприємства.

Науковці твердять про можливість розрахунку ефективності через дві групи показників: з одного боку, показників рентабельності – основної діяльності, активів, інвестицій, власного капіталу, а з іншого, показників економічної доданої вартості, де зазначають ряд переваг і недоліків застосування останніх. Серед переваг – показники дають можливість: аналізувати чинники впливу на економічний прибуток, обирати проекти з позитивним економічним прибутком, застосовувати і заощаджувати власний капітал; серед недоліків – проблеми розрахунку пов'язані з урахуванням неявних витрат [1].

Загалом, практики бізнесу для обчислення ефективності використовують наступні показники:

- показники, засновані на задоволенні споживачів і чинниках впливу на нього на базі оцінок з боку підприємства. Задоволення споживачів оцінюють вздовж ланцюга вартості – діяльності постачальників у розрізі залежності від джерел постачання, швидкості постачання, витрат на постачання; підприємства – гнучкості процесу виробництва, інновацій процесу виробництва, якості продукції, нерозподіленого прибутку, співвідношення собівартості та ціни товару; споживачів – відданості, оцінювання якості товару споживачами;

- показники, які базуються на порівнянні діяльності підприємства та його галузевих конкурентів на основі експертних оцінок у розрізі ланцюга вартості постачальників – залежності від джерел постачання, швидкості постачання; підприємства – гнучкості процесу виробництва, загальних витрат, загальної вартості обладнання, створення нового продукту; споживачів;

- показники, засновані на порівнянні ефективності діяльності підприємства на базі відносних показників – відношення накопиченого прибутку до акумульованих інвестицій, відношення загального випуску до загальних витрат, відношення віддачі від загальних активів суб'єкта до середньої віддачі від загальних активів суб'єктів галузі;

- окремі фінансові показники – виручка від реалізації, чистий прибуток.

Вчені працюють над формуванням комплексного показника оцінювання ефективності на основі створення системи оцінювання ефективності й її критеріїв: основного (основних) і другорядних, кількісних і якісних. Основний (основні) критерії визначають загальні (економічні) результати діяльності підприємства (кількісні критерії). Другорядними критеріями виступають показники витрат – матеріальних ресурсів, фінансових ресурсів, праці, виробничих фондів, інноваційних (кількісні критерії); рівень технічної оснащеності підприємства, умови праці на підприємстві, час виконання замовлень, якість продукції, екологічність, безпека процесу виробництва [2].

1. Голубева Т.С. *Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства* / Т.С. Голубева, І.В. Колос // *Економіка підприємства*. – 2006. – №5(59). – С.66-71. 2. Макаренко І.О. *Критерії економічної ефективності в роботі підприємства в умовах антикризового управління* / І.О. Макаренко // *Актуальні проблеми економіки*. – 2006. – №7(61). – С.121-125.

ПАРТНЕРСТВО ДЕРЖАВИ, УНІВЕРСИТЕТІВ ТА БІЗНЕСУ

Ринок праці належить до тих сфер обороту товару, до якого долучене все суспільство. Попит на ринку праці, як і на будь-якому іншому ринку, в стані рівноваги повинен відповідати пропозиції. Однак, оскільки пропозиція формується першочергово з випускників навчальних закладів, то держава, як організатор освітнього процесу, володіє всіма важелями формування трудового потенціалу. Крім цього, для підвищення конкурентоспроможності держави та її економічного розвитку випускники повинні володіти такими конкурентними перевагами, які приваблюватимуть працедавців.

Стан українського ринку праці характеризується тим, що кваліфікація випускників, кількість нових фахівців у певних галузях, якість отриманих ними знань і навичок не задовольняють потреби роботодавців. Причиною такого стану справ є відсутність налагодженої схеми партнерських зв'язків між державою, бізнесом і закладами вищої освіти. Абітурієнти обирають освітні програми за параметрами, що не мають нічого спільного з майбутньою професією та її потребою в національній економіці, а саме: їх вибір орієнтується на престижність, рівень складності навчання, наявність бюджетних місць. Таким чином, на ринку праці виникає професійний дисбаланс. Щоб вирішити дану проблему потрібно сформувавши діалог між трьома інститутами – університетом, бізнесом та державою за умови узгодженості інтересів всіх сторін та зацікавленості у продуктивній і взаємовигідній співпраці, зокрема:

- держава має забезпечити автономію та фінансову незалежність університетів, а також формування державного замовлення на спеціальності відповідно до дійсних потреб ринку праці та бізнес-середовища, заохочувати бізнес-організацій до реалізації спільних з університетами проєктів;

- університети повинні активно залучати експертів з бізнес індустрій для формування та здійснення освітнього процесу; зменшити бюрократичну складову у своїй діяльності, що суттєво ускладнює діалог навчального закладу з бізнесом;

- бізнесу необхідно долучатись до розробок та впровадження освітніх програм, а також залучати студентів до участі в своїй господарській діяльності, і тим самим інформувати навчальні заклади про потреби ринку праці.

Реформа вищої освіти в Україні – тривалий і трудомісткий процес, але він дасть змогу створити ефективну платформу для співпраці університетів, бізнесу та держави; підвищити якість вищої освіти у сучасних умовах і, найголовніше, допомогти студентам підготуватися до професійного життя за межами університетських аудиторій. Підприємства матимуть змогу отримувати спеціалістів із необхідними професійними навичками, а університети будуть залучати студентів до навчання за оновленими програмами, демонструючи реальні кар'єрні перспективи від бізнес-партнерів.

Співпраця у форматі «держава-бізнес-навчальний заклад» повинна підвищувати практичну реалізацію теоретичних знань, набуття студентами умінь та навичок в реальній діяльності у різних сферах. Залучення бізнесу в навчальний процес дасть можливість налагодити тісне спілкування з майбутніми випускниками, які можуть залучатись до бізнес-проєктів, виконанню бізнес-завдань, що сприятиме виявленню обдарованих студентів та їх майбутньому працевлаштуванню. В такій співпраці важливу роль відіграє держава, яка формує засади освітнього процесу та може на законодавчому рівні визначити можливість залучення практиків до навчання, що сприятиме підвищенню зацікавленості абітурієнтів до окремих професій. Відповідно, подолати професійний дисбаланс стане можливим ще на етапі професійної орієнтації, вступних випробувань, а далі – підготовці якісних кадрів, які не матимуть потреби у перекваліфікації після завершення навчання.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ТА ДИНАМІКИ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ОТГ

Місцеві бюджети — це фонди фінансових ресурсів, що мобілізуються й витрачаються на відповідній території. Система місцевих бюджетів є в усіх країнах світу. Проте її розвиток і функції зумовлені низкою національних, політичних, економічних та інших факторів. Найбільший вплив мають економічні та політичні фактори.

До місцевих належать обласні, районні, міські, селищні та сільські бюджети. Це фонди фінансових ресурсів, зосереджені в розпорядженні місцевих рад народних депутатів та органів місцевого й регіонального самоврядування. Усього станом на початок 2019 року місцевих бюджетів в Україні нараховується майже 12 тисяч [1].

Бюджетним кодексом України визначено, що доходи бюджету – це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ). Доходи бюджету класифікуються за такими розділами: 1) податкові надходження - встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори та місцеві податки і збори; 2) неподаткові надходження - а) доходи від власності та підприємницької діяльності; б) адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності; в) інші неподаткові надходження.; 3) доходи від операцій з капіталом; 4) трансферти - кошти, одержані від інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі, зокрема дотації та субсидії [2].

Дотація - це доплата з державного бюджету для збалансування бюджетів на місцевих рівнях. Субвенція – це грошова допомога місцевим бюджетам з державного бюджету, яка призначена для конкретної цілі: будівництво, реконструкцію об'єктів інфраструктури; здійснення екологічних та природоохоронних заходів; розв'язання проблем окремих адміністративно-територіальних одиниць [3].

Місцеві бюджети істотно впливають на соціально-економічний розвиток, рівень життя населення, тому в сучасних умовах господарювання першорядне значення мають пов'язані з ними дослідження.

Таблиця 1

Динаміка структури доходів місцевого бюджету Мостиського району Львівської області за 2016 та 2017 роки

№ з/п	Показник	Значення показників, тис. грн		Структура, %		Відхилення, %-х пунктів
		2016	2017	2016	2017	
1	Податкові надходження	82494	28562	19,5	7,4	-12,1
2	Дотації з державного бюджету	16994	21376	4,0	5,6	1,6
3	Субвенції з державного бюджету	293331	319344	69,5	83,0	13,5
4	Решта доходів	29721	15482	7,0	4,0	-3,0
5	Всього доходів	422540	384764	100	100	0

(Джерело. Підготовлено на основі Статистичний щорічник. Міста та райони Львівської області за 2017 рік. Частина II. – Львів. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Львівській області. - с.134.)

Здійснивши аналіз динаміки структури доходів Мостиського району Львівської області за 2016 та 2017 роки можна зробити висновок, що у 2017 році субвенції з державного бюджету становлять найбільшу частку в місцевому бюджеті і складають 83,0%. Найбільше зростання питомої ваги доходів у досліджуваній період відбулося стосовно субвенції з державного

бюджету, частка, яких з 69,5% у 2016 році зросла до 83,0% у 2017 році, що є більше на 13,5 відсоткових пунктів. Найбільше скорочення питомої ваги доходів спостерігається, щодо податкових надходжень частка яких з 19,5% у 2016 році скоротилася до 7,4% у 2017 році, що становить відхилення у -12,1 відсоткових пунктів.

Таким чином можна зробити висновки, що на даному етапі розвитку децентралізаційних процесів об'єднані територіальні громади ще не стали фінансово самодостатніми, тобто стратегічна ціль даної реформи є не досягнутою.

1. *Фінанси: курс для фінансистів: Навч. посіб. / За ред. В.І. Осніщева. — К.: Знання, 2008. — 567 с.* 2. *Бюджетний кодекс України за редакцією від 11.01.2019. - [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.* 3. *Постанова КМУ від 6 лютого 2012 р. № 106 Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій.*

ОСТРОВИЙ О.В.

Донецький державний університет управління

КІБЕРНЕТИЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВНИЙ ВИМІР

Національна безпека України, її економічне процвітання та соціальне благополуччя все більше залежать від доступності, цілісності та конфіденційності інформаційних ресурсів, що забезпечуються інформаційними та комунікаційними технологіями, або в більш широкому розумінні - кіберпростором.

Кібернетична безпека все частіше розглядається, як стратегічна проблема, державного рівня та торкається всіх верств суспільства. Державна політика кібернетичної безпеки у світі виступає засобом посилення безпеки і надійності інформаційних систем держави. В стратегіях кібернетичної безпеки застосовується високорівневий підхід: висувається ряд державних цілей і пріоритетів, які необхідно досягти за певний проміжок часу. Фактично, стратегія являє собою модель вирішення задачі кібернетичної безпеки всередині держави.

За останні десять років по всій Європі отримали поширення плани заходів та стратегії, покликані вирішити задачу забезпечення кібернетичної безпеки. Так, у 2005 році Німеччина прийняла Державний план захисту інформаційної інфраструктури; у наступному році Швеція розробила Стратегію посилення безпеки Інтернету в Швеції. Слідом за великої кібератакою в 2007 році Естонія стала однією з перших країн-членів Євросоюзу, що опублікувала в 2008 році державну стратегію кібернетичної безпеки. З тих пір в цій сфері на державному рівні була проведена велика робота, і в останні десять роки десять країн-членів Євросоюзу опублікували свої державні стратегії кібернетичної безпеки.

Конвенція про кіберзлочинність ділить її на наступні категорії:

- правопорушення проти конфіденційності, цілісності і доступності комп'ютерних систем;
- правопорушення, пов'язані з комп'ютерами;
- правопорушення, пов'язані з дитячою порнографією;
- правопорушення, пов'язані з порушенням авторських прав [1].

Серйозною перешкодою в питанні забезпечення безпеки «в мережі» є відсутність єдиного центру прийняття рішень та реалізації політики держави. За фактом, відповідальність в питанні кібернетичної безпеки розділяється між декількома структурами, які діють автономно, на свій розсуд і часто у власних корпоративних інтересах на шкоду спільної мети.

В Україні державні механізми забезпечення кібернетичної безпеки все ще знаходяться на етапах становлення. Україна зробила на цьому шляху три дуже важливих кроки: ратифіковано Конвенцію Ради Європи з кіберзлочинності, розроблено Стратегію кібербезпеки, створено команди реагування на надзвичайні події в кіберпросторі CSIRT (та кількість таких команд безумовно має збільшуватись) [2].

Стратегія кібербезпеки базується на положеннях Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність та має на меті створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави.

Для цього передбачається:

- створення національної системи кібербезпеки;
- посилення спроможностей суб'єктів сектору безпеки та оборони для забезпечення ефективної боротьби із кіберзагрозами воєнного характеру, кібершпигунством, кібертероризмом та кіберзлочинністю, поглиблення міжнародного співробітництва у цій сфері;
- забезпечення кіберзахисту державних електронних інформаційних ресурсів, інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, а також інформаційної інфраструктури, яка перебуває під юрисдикцією України, та порушення сталого функціонування якої матиме негативний вплив на стан національної безпеки і оборони України (критична інформаційна інфраструктура).

Головними перевагами цієї Стратегії є: – дотримання європейського підходу до забезпечення кібербезпеки як до спільної відповідальності усіх ключових стейкхолдерів; – орієнтація на стандарти ЄС та НАТО в сфері забезпечення кібербезпеки замість застосування пострадянських або виключно радянських стандартів; – відмова від пріоритету «захисту національного сегменту Інтернету», який є притаманним російському та китайському підходам до кібербезпеки.

Проте, слід визначити, що залишається багато питань в забезпеченні кібернетичної безпеки, які потребують виваженого державного підходу. Серед основних слід визначити наступні: недосконала нормативно-правова база; відсутність належної інфраструктури та відповідних державних програм підтримки розвитку кібербезпеки; недостатній рівень співпраці з міжнародними партнерами. Ще однією з перешкод є відсутність єдиного центру координації процесу розбудови державної системи кібернетичної безпеки. Правові засади кібернетичної безпеки України регулюються лише Стратегією кібернетичної безпеки та Конвенцією Ради Європи, проте Конвенція ратифікована не в повному обсязі. Відсутність належного досконалого правового підґрунтя значно гальмує створення системи кібернетичної безпеки України, формування якої має передбачати три рівні: стратегічний, тактичний та оперативний. Поряд з прийнятою Стратегією має бути розроблена державна програма забезпечення кібернетичної безпеки з визначеними міжвідомчими координаційними структурами та ключовим центром управління.

Все це потребує посиленої уваги з боку органів державного управління, спрямованої на системне та методологічно обґрунтоване вирішення проблеми формування системи кібернетичної безпеки України.

Нагальною вимогою сьогодення має стати створення єдиної системи кібернетичного захисту, яка б пов'язувала роботу різних структур і підрозділів і стала центром політики держави в сфері кібернетичної безпеки країни.

1. Конвенція про кіберзлочинність / Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 23.11.2001 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_575. 2. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Не секрет, що українська медицина наразі знаходиться в жалюгідному стані – положення Конституції щодо безоплатної медичної допомоги не виконується, якість медичних послуг у державних та комунальних закладах охорони здоров'я часто не задовольняє пацієнтів, рівень заробітної плати фахівців системи охорони здоров'я чи не найнижчий серед інших галузей економіки, оснащення лікувально-профілактичних закладів потребує оновлення, лєвова частка витрат на медикаментозну допомогу лягає на плечі споживачів. Тобто, вочевидь, існує соціальний запит на реформу медичної галузі, який не залишився без відповіді.

Нещодавно стартувала медична реформа, яка розрахована на три роки. Зміни відбуватимуться системні, складні, які формуватимуть нову модель медичного обслуговування українців. Перед тим, як запустити реформу медичної допомоги, змінювалася законодавча база.

Звісно, не обійшлося і без недоліків.

Перший етап реформи торкнувся первинної ланки, на яку велика надія, тому що на цьому рівні до 90% медичних проблем з хворим будуть вирішуватися сімейним лікарем. Оголошено, що до вузькопрофільних спеціалістів будуть спрямовувати сімейні лікарі. А пацієнти, які не уклали договори із своїм лікарем, лікуватимуться у вузького спеціаліста на платній основі.

Підсумовуючи, можна сказати, що простий похід до сімейного лікаря став безкоштовним. Але доведеться вивертати кишені тоді, коли ми будемо направлені до лікаря більш вузької спеціальності, як, наприклад, проктолога чи хірурга. В такому випадку витрати покриваються державою частково, згідно з тарифом співоплати.

Статус лікаря первинки почав кардинально змінюватися. Це перша ластівка, яка вселяє надію на достойну заробітну плату для всіх лікарів до кінця впровадження медичної реформи. Правда, цієї мети не всі медики досягнуть, оскільки треба пройти через велику кількість новацій, які планує МОЗ. І не завжди вони будуть під силу усім медикам. Недарма, основною опозицією мозівським новаціям є самі медики, які ще не зрозуміли кінцевих цілей реформи.

Для реалізації зміни принципу фінансування системи охорони здоров'я створена Національна служба здоров'я, яка підзвітна Кабінету Міністрів. НСЗУ укладе угоди з усіма медичними закладами і гарантує фінансування відповідно до кількості пацієнтів, яким в цих закладах надають меддопомогу. Фінансування буде проводитись на умовах попередньої оплати.

Держава гарантує, що кожному громадянину, який звернеться до сімейного лікаря, буде надано допомогу безкоштовно. А лікар гарантовано отримає гроші за свою роботу, згідно з встановленим тарифом, незалежно від того, де він працює – у великому місті чи сільській місцевості. Фінансування поліклініки, де працює лікар, амбулаторії чи лікаря-ФОПа буде відбуватись з державного бюджету і не залежатиме від фінансової спроможності місцевої громади чи прихильності місцевих чиновників. Воно залежатиме виключно від кількості громадян, яким в медзакладах надали допомогу.

Уся медична допомога (тобто послуги), котрі може отримувати пацієнт, поділяється на:

- первинну – сюди відноситься екстрена допомога, поліклініка та послуги лікаря «на дому» (коли людина замовляє, як і раніше, виїзд лікаря по місцю проживання пацієнта);
- вторинна – включає послуги вузькоспеціалізованих лікарів;
- третинна – це послуги лікарів дуже вузького профілю, наприклад не просто інфекціоніста (спеціаліст вторинної ланки), а лікаря-гепатолога (котрий спеціалізується на лікуванні конкретного інфекційного захворювання – гепатиту).

Варто вказати на 7 основних проектів, що будуть реалізовуватись на первинному рівні.

- «Доступні ліки». Держава закупає та видає хворим (за рецептом лікаря) 47 медичних препаратів абсолютно безкоштовно та ще 239 препаратів із суттєвою знижкою. Призначені такі

здебільшого для лікування серцево-судинних захворювань, бронхіальної астми та цукрового діабету.

- E-Health. Для більш швидкого обслуговування пацієнтів та кращого контролю за виписаними медичними препаратами, усі дані про пацієнта, його історію хвороби, звернення до лікаря, результати аналізів тощо переводять із паперового формату в електронний. До електронної системи вже встигло приєднатись понад 1 тисяча медичних закладів України. В 2019-му році усі амбулаторні картки громадян країни будуть в електронній медичній системі.
- «Поліклініка без черг». Ще один корисний електронний сервіс. Потребуючи огляду чи консультації спеціаліста, пацієнт може через Інтернет записатись на конкретний день та час прийому.
- Приписна кампанія. Кожен громадянин країни має право самостійно обрати того сімейного лікаря, якого вважає найбільш достойним та професійним. Для того, щоб отримувати безкоштовні послуги терапевта, пацієнт зобов'язаний підписати із ним декларацію (угоду про надання послуг). До вузькопрофільного спеціаліста відтепер можна буде потрапити тільки після отримання направлення від свого терапевта.
- Створення та початок функціонування Національної служби здоров'я. По суті, це страхова компанія, котра укладатиме договори із медичними закладами та купуватиме у них послуги для населення.
- Укладання договорів медичних установ з НСЗУ.

Таким чином страхова медицина в Україні запрацює на повну. Реформування системи екстреної медичної допомоги дає зрозуміти, що цей напрямок, як і раніше буде безкоштовним. Усі аналізи, ліки та незаплановані хірургічні маніпуляції оплачуються з бюджету держави. Якщо ж швидка допомога виявила у пацієнта захворювання, котре потребує тривалого лікування, його скерують до сімейного лікаря, а той до вузькопрофільного спеціаліста.

Як інформує Міністерство охорони здоров'я, дізнатись тарифи на ті чи інші медичні послуги можна буде в 2019-му році, коли буде зібрано достатньо статистичної інформації з приводу захворюваностей та потреб населення. Важливим для усіх українців залишається той факт, що 100% витрат на ліки, діагностику, ремонт медичного обладнання та надані медичні послуги покриваються державою. Тарифікація послуг буде однаковою для усіх областей та усіх медичних закладів країни. Відразу після встановлення цін на послуги така інформація стане доступною для усіх.

Звичайно, буде і так званий «червоний список послуг», котрі держава фінансувати не буде. Точного списку ще поки що немає, але точно відомо, що до такого можуть увійти лише ті послуги, котрі не вважаються життєво необхідними. Як приклад, можна назвати: пластичну хірургію, естетичну стоматологію тощо.

Якщо брати до уваги думку людей, щодо медичної реформи, то вони не усім задоволені, адже відтепер стає набагато складніше викликати швидку допомогу до дому, наприклад, якщо в дитини температура, то на такі виклики карета швидкої допомоги не виїжджає, а пацієнтів лікар безпосередньо консультиє в телефонному режимі. На мою думку це є не зовсім доречним, адже за тією самою температурою може ховатися ще багато різних симптомів і краще б було, якби лікар таки виїжджав на такі виклики, цим самим міг, в деяких випадках, попередити важкі наслідки хвороби.

Позитивним нововведенням можна вважати впорядкування мережі медичних закладів вторинної (спеціалізованої) допомоги в рамках формування шпитальних округів. Відбудеться перепрофілювання малозавантажених і погано оснащених лікарень, які не можуть надавати якісну допомогу, саме це є ключовими змінами, які надає нам медична реформа.

НЕСПРОМОЖНОСТІ ЗЕМЕЛЬНОГО РИНКУ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНИХ ВІДНОСИН

Раціоналізації наукового знання щодо аграрних відносин, з одного боку, сприяли реальні результати функціонування приватних аграрних підприємств, а з другого – накопичення достатнього великого обсягу інформації, отриманої завдяки теоретичним і емпіричним дослідженням, відносно, так званих, «неспроможностей» («фіаско», «провалів») ринку. Аграрні відносини, як ніякі інші, залежать від процесів, що можуть розвиватися під дією неспроможностей ринку.

Відаючи шану багатьом авторам, які внесли свій вклад у дослідження таких неспроможностей, як монополії, асиметричність інформації, зовнішні ефекти (екстерналії) тощо, усе ж більше уваги ми змушені приділити невдачам ринку, пов'язаним із використанням суспільних благ, ознаки яких значною мірою притаманні такому товару, як земля (повною мірою земля ідентифікується як суспільне благо лише поза межами ринку, тобто коли вона перебуває у спільному користуванні і доступна для всіх без обмежень). Проте нас цікавить господарське використання землі саме в ринкових умовах, оскільки досліджується, підтримуване багатьма вітчизняними науковцями, положення про неможливість забезпечити ефективність аграрного виробництва в Україні без повноцінного ринку землі. Під повноцінним ринком тут розуміється можливість землевласника реалізувати всі основні права щодо своєї власності (володіння, користування та розпорядження, зокрема право на відчуження земельних ділянок шляхом купівлі-продажу) в умовах вільного формування попиту та пропозиції на землю як об'єкт нерухомості.

Посилаючись на Д. Веймера і Е. Вайнінга, зазначимо, що суспільним благам притаманні три головні риси: неконкурентність у споживанні, невиключеність у користуванні та переобтяженість. Якщо земля перебуває у спільній власності, вона має усі ці три ознаки: земельними ділянками одночасно скористуються декілька людей – артіль, комуна, община тощо – (неконкурентність у споживанні); відсутній контроль однієї особи над конкретними земельними ділянками (невиключеність у користуванні); при збільшенні кількості користувачів родючість земельних ділянок може погіршуватися, що вимагає додаткових витрат на її відновлення (переобтяженість).

З усіх ознак переобтяженість є найголовнішою з декількох причин:

- 1) вона завжди виникає при порушенні ресурсно-демографічного балансу;
- 2) вона є об'єктивною причиною збільшення вартості сільськогосподарського виробництва;
- 3) вона не зникає із введенням ринку;
- 4) вона не є наслідком лише господарювання, а проявляється у результаті функціонування всієї еколого-економічної системи.

У цьому зв'язку важливого значення набуває визначення меж господарської діяльності людини і призупинення тих тенденцій, що виникають у зв'язку з порушенням регуляторних механізмів біосфери. Прагнення до отримання більшої кількості корисного ефекту від використання земельної ділянки залежить не від того, у чийй власності вона знаходиться, а від того з якою метою виробляється за допомогою цієї ділянки продукція. Якщо господарство організовано з метою товарного виробництва, прагнення до збільшення його прибутковості буде проявлятися незалежно від форми власності на землю, а отже в обох випадках існує загроза погіршення властивостей землі за рахунок інтенсифікації її використання (засолення, ущільнення, забруднення, ерозія тощо).

Аналізуючи ринки з асиметричною інформацією, Дж. Ейкерлоф зробив висновок про те, що її недостатність або спотворення може привести до зворотної ситуації на ринку. Не маючи

належної інформації про ситуацію на ринку сільськогосподарської продукції, виробники схильні приймати господарські рішення за принципом «їзди зайцем». При спільному використанні землі окремі індивіди (групи індивідів) з метою економії витрат намагаються перекласти частину турбот про належний догляд за землею на інших або привласнити більшу кількість доходів.

Приватна власність на землю й організація її використання у формі ринку також не вільні від впливу ірраціональних рішень землевласників. Зокрема, порушення сівозмін окремими суб'єктами господарювання вбачається ними як незначний негативний вплив на родючість, оскільки вони впевнені, що всі інші землевласники мають дотримуватися умов раціонального землекористування. З іншого боку, маючи інформацію про масові порушення норм ведення сільського господарства, окремі землевласники не схильні вкладати кошти у відтворення земельних ресурсів, справедливо вважаючи, що це все одно не зможе запобігти деградації земель. Тобто в обох випадках землевласнику вигідніше не вкладати кошти в охорону і збереження земель («їхати зайцем»), що, власне, і спостерігається в Україні.

Нездатність чи небажання побачити у господарській діяльності, позбавленій моральних цінностей і спрямованій лише на накопичення багатства будь-якою ціною, загрозу для всього суспільства є майже загальною ознакою сучасних вітчизняних досліджень, що стосуються проблем аграрних відносин. При цьому спостерігається явне гіпостазування уявлення, оскільки, справедливості ради, треба зазначити, що негативні соціальні, економічні та екологічні наслідки безгосподарського використання землі не лише не заперечуються, а й всіяко обґрунтовуються, але при цьому робиться висновок, що всі ці явища зникнуть разом із введенням ринку земель.

Спроможність земельного ринку і аграрних відносин, що склалися на цій основі, забезпечувати одночасно дохідність товаровиробників і збереження родючості земель спостерігалася лише в окремі періоди (повоєнний час, період «зеленої революції»), тобто вона має дискретний характер і значною мірою залежить від здатності людей знайти способи подолання ресурсно-демографічного дисбалансу.

Недаремно Я. Тинберген, аналізуючи результати «зеленої революції» в країнах Південної Азії та Тихого океану, вказував на необхідність зміни міжнародного порядку, оскільки дійшов висновку, що вплив «зеленої революції» на сільськогосподарські країни Індійського субконтиненту виявився досить скромним. Головна причина цього – нестабільність стану землеробства, обумовлена розмірами підприємств, зловживаннями в системі землекористування і обмежений доступ до кредитних ресурсів.

Оскільки із зростанням цінності якості навколишнього середовища економічні ефекти перестають бути єдиним критерієм соціально-економічного розвитку, спостерігається переосмислення соціальних трансформацій, пов'язаних із збільшенням частки спільної власності і розширенням меж державного регулювання аграрних відносин.

Якщо раніше суспільна думка схилилася в бік відмови від використання державної власності і надмірного державного регулювання як інститутів, що не забезпечують прийняття ефективних рішень щодо розвитку підвладних об'єктів, то сучасна суспільна парадигма допускає, що з метою збереження довкілля краще припуститися помилки в бік зниження розвитку. Ці погляди збігаються з позицією Л. Веймера та Е. Вайнінга і свідчать про зростання консерватизму під час розроблення аграрної політики в США й інших розвинених країнах. Так, В.К. Віскузі, Д.М. Вернон і Д.Е. Гарингтон наголошують, що цей консерватизм виникає цілком незалежно від того, чи є хоч якесь неприйняття ризику. Суспільство вибирає надмірну обережність не тому, що не бажає наражатися на небезпеки. Швидше перегляд викликається тим, що очікуваний вигравш від прийнятих нині рішень у майбутньому може бути набагато меншим, ніж зараз. Отже, сучасна модель державного регулювання аграрних відносин має бути побудована на основі раціоналізації аграрної політики, яка враховує не лише внутрішні та зовнішні впливи на стан екосистеми, а й майбутні наслідки таких впливів.

СУКУПНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ ЯК ОЦІНКА ВАРТОСТІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Розрахунок ВВП за доходами, який ще називають вартісним, дорівнює сумі доходів:

$$P = W + R + I + Pr + A + Tn, \quad (1)$$

де P – ВВП; W – заробітна плата; R – рентні платежі; I – відсоток за грошові доходи; Pr – прибуток підприємств; A – амортизація; Tn – непрямі податки на бізнес.

Польський дослідник М.Добія (M.Dobija) [1] зводить записану формулу для ВВП до двох складників, тобто

$$P = W + A, \quad (2)$$

де P – ВВП; W – сума оплати праці найманих працівників (винагорода за працю); A – доходи від активів (сукупні майнові цінності країни, що використовуються з метою одержання прибутку).

Формула (2) дозволяє ввести поняття сукупної продуктивності праці на рівні ВВП. Традиційно категорія сукупної продуктивності праці вимірюється відношенням реального ВВП до числа працюючих. Сукупна продуктивність праці Q обчислюється на підставі рівняння

$$P = W * Q \quad (3)$$

як відношення ВВП до суми оплати праці найманих працівників (винагорода за працю). Конкретно, ця величина визначає вартість продукції, яка припадає на 1 грн. оплати праці.

Показник сукупної продуктивності праці Q є безрозмірною величиною, яка має низку переваг: 1) дозволяє порівнювати економічний розвиток різних країн незалежно від їхньої грошової одиниці, 2) до певної міри не залежить від інфляції; 3) зростання Q означає реальне економічне зростання і навпаки.

Одна з базових ідей показника сукупної продуктивності праці полягає в тому, що винагорода за працю відповідає величині вкладеної праці, і це, у свою чергу, впливає на поведінку працівника (людського капіталу). Забезпечення такої відповідності вимагає продуктивності не нижчої за 3,0. За розрахунками М.Добія [2], показник, більший за 3,0 мають високорозвинені країни – Швейцарія, США, Японія, Німеччина, Великобританія - у яких технічне оснащення праці постійно зростає з одночасним збільшенням винагороди відповідно до величини вкладеної праці.

Для досягнення цілковитої відповідності легальної мінімальної оплати праці зарплаті, яка визначена теорією гідної праці (адекватна вартості людського капіталу – див. [3]), необхідно щоб показник Q досяг принаймні рівня 2,5. В економіці, яка характеризується співвідношенням Q на рівні 2,5 і вище, працівник отримує справедливую заробітну плату, яка компенсує витрати його індивідуального людського капіталу.

Показник сукупної продуктивності праці дозволяє зрозуміти природу формування ВВП в країні. З одного боку, ця модель відображає роль оплати праці, що формує попит, рівень життя та інфляцію, а з іншого боку, продуктивність праці визначає організацію та управління виробничими та адміністративними процесами. До переліку макроекономічних проблем, на які вказує показник Q , належать [4, s.358]: 1) контроль інфляції. Інфляція залежить від реальної продуктивності праці і дорівнює 0, якщо реальна й номінальна продуктивність праці будуть збалансовані. Така ситуація досягається у випадку, коли оплата праці відповідає вартості роботи. 2) контроль розміру бюджетної сфери сектора. Він полягає у визначенні на запланований рік такого розміру оплати праці в бюджетній сфері, за якого рівень Q не знижується. Зменшення W визначає допустиму суму оплати праці в бюджетній сфері.

Ми спробували порахувати показник сукупної продуктивності праці для України за досліджуваний період і проаналізувати його динаміку. Розрахунок Q базувався на використанні загальної моделі (3) для обчислення цього показника. Сукупна заробітна плата найманих

працівників обчислювалася шляхом множення середньомісячної заробітної плати на одну особу на число зайнятих працівників в економіці і це множилося на 12. Отримана в результаті множення суми збільшувалася на розмір відрахувань на соціальне забезпечення і зменшувалася на процент оплати праці працівників бюджетної сфери. Останнє пов'язане з тим, що в сучасній економіці винагорода за працю в бюджетній сфері фінансується з податків, тобто ця праця не створює нову вартість, а є лише перерозподілом раніше створеної вартості в інших секторах економіки. Оскільки статистичних даних про частку, яка припадає на фонд оплати праці працівників бюджетної сфери, наша статистика не подає, то ми скористаємося експертними даними – у розмірі 15% (за прикладом [4, s.354]).

У таблиці наведено розрахунки сукупної продуктивності праці за період 2006-2016 рр. Показник сукупної продуктивності праці в Україні протягом усього аналізованого періоду був меншим 2,5. І це в той час, коли розвинені країни мали показник продуктивності більший 3,0. Це негативна тенденція для економіки, яка свідчить про необхідність прийняття негайних заходів на зміну економічної політики і державного управління в країні.

Таблиця
Розрахунок сукупної продуктивності праці Q для економіки України (2006-2016 рр.)

Роки	ВВП, у факт. цінах, млн.грн	Середньо- місячна ЗП одного прац., номін., грн	Зайняте насел. у віці 15- 70 років, тис. осіб	Єд. соц. внесок, нарах. на оплату праці, %	ФОП бюдж. сфери від загального ФОП, %	Оплата праці, млн. грн	Сукуп- на прод. праці
2006	565018	1041	20730	37,2	15	302132	1,87
2007	751106	1351	20905	37,2	15	395233	1,90
2008	990819	1806	20972	37,2	15	530052	1,87
2009	947042	1906	20192	37,2	15	538575	1,76
2010	1120585	2239	19180	37,2	15	600982	1,86
2011	1349178	2633	19231	37,2	15	708613	1,90
2012	1459096	3025	19261	37,2	15	815394	1,79
2013	1522657	3234	19314	37,2	15	874120	1,74
2014	1586915	3476	18073	37,2	15	879167	1,81
2015	1988544	4195	16443	37,2	15	965323	2,06
2016	2385367	5070	16277	22,0	15	1026927	2,32

Джерело: Власні розрахунки на підставі даних Держкомстату України [5], [6].

1. Dobija M. *Labour Productivity Ratio and International Comparison of Economic Performance – Formalization of the PPP Theory and Preliminary Examinations*, „Emergo”, 2008. Nr 1. S.3-19; 2. Dobija M. *Kosztowa funkcja produkcji w zastosowaniach makroekonomicznych // Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*. 2013. T. 74 (130). S.7-24. 3. Renkas J. *Ekonomia pracy. Teoria godziwych wynagrodzeń // Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*. 2016. Nr 439. S.284-301. 4. Renkas J. *Produktywność pracy jako miernik rozwoju ekonomicznego Ukrainy i Białorusi // Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*. 2015. Nr 43 (3). S.352-361. 5. *Валовий внутрішній продукт виробничим методом та валова додана вартість за видами економічної діяльності / Держкомстат України.* URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/vvp/vvp_ric/xls/vtr_u_xls.zip. 6. *Основні показники ринку праці (річні дані) / Держкомстат України.* URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/rp/ean/ean_u/osp_rik_07u.htm

ОСББ: РИЗИКИ ТА НЕДОЛІКИ ПУБЛІЧНОЇ РЕФОРМИ

Для економічного розвитку держави важливе значення мають реформи в публічній сфері, в основі яких є закріплення за державою функцій управління сферами, які не можуть передатись в управління приватним структурам з огляду на безпеку, економічну ефективність, соціальний захист населення тощо. Значний період часу сфера житлово-комунального господарства перебувала в державному управлінні, внаслідок чого виникла економічна та технологічна неефективність, соціальна напруга у взаємовідносинах держави та населення. Публічна реформа дала можливість мешканцям багатоквартирних будинків здійснювати самоуправління, невідкладно вирішувати проблеми функціонування та утримання будинків тощо. Така форма самоуправління пов'язана з створенням та існуванням об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (далі – ОСББ). Однак, в сучасних умовах суспільство проявило неготовність до управління ОСББ, і вирішення масштабних проблем утримання будинків, які накопичувались за тривалий період неефективного управління через житлово-експлуатаційні підприємства. В більшості випадків в суспільстві відсутня психологічна готовність до довіри керівництва управління одному з співвласників, здатність спільно конструктивно вирішувати проблеми, ставати активними учасниками ОСББ, а не пасивними критиками ініціативності та змін.

Однією з мотивацій створення ОСББ був контроль за грошовими потоками, від чого залежить обслуговування інженерного обладнання будинку, утримання самого будинку та прибудинкової території. Незважаючи на самоуправління невчасна оплата за утримання будинку й надалі існує. Платоспроможність мешканців будинку є не однаковою, відповідно з витратами на дороговартісні покращення, які повинні ділитись між всіма мешканцями у пропорції до площі нерухомості, якою володіють учасники ОСББ, не всі співвласники погоджуються, що гальмує здійснення великомасштабних та термінових ремонтних робіт.

Щодо змін в управлінні ОСББ, то за суперечок між співвласниками новому правлінню може не передавати документи старе правління, яке тим часом виводитиме кошти з рахунків об'єднання. Від керівних органів ОСББ залежить функціонування всього будинку, ефективний розподіл грошових надходжень. Тому, до правління не повинні допускатись співвласники, які бачать в особі ОСББ місце для отримання додаткових заробітків. Недобросовісне керівництво ОСББ може завищувати тарифи на послуги і допускати опортуністичну поведінку, що полягатиме у зароблянні на так званих «відкатах» - завищених розцінках підрядників тощо.

Подолати проблеми неефективного самоуправління в ОСББ можливо через посилення активності мешканців, створення контрольно-ревізійних органів, які обмежуватимуть правління ОСББ та виявлятимуть недобросовісність в їх діяльності. Не менш важливим є також активізація судових процесів захисту інтересів співвласників ОСББ, якщо при прийнятті рішення більшістю співвласників, меншість відмовляється виконувати такі рішення.

Для подолання соціальної нерівності членів ОСББ, необхідно на законодавчому рівні встановити заборону примусового стягнення коштів чи застосування санкцій до співвласників, які фінансово не спроможні понести витрати на рівні зі всіма іншими співвласниками. Кожен великомасштабний проект очікуваних змін має бути економічно обґрунтований, сплановані джерела його фінансування, в т.ч. використання заздалегідь акумульованих коштів з фондів ОСББ. Також члени ОСББ повинні бути проінформовані про можливості вирішення технологічних проблем своїх будинків завдяки участі в проектах міської влади, наприклад, з реалізації енергоефективних заходів тощо. Таким чином, реформа під назвою «ОСББ» буде успішною лише за умови усвідомлення власниками трьох засад власності – володію, управляю та користуюсь, і ОСББ це і є прояв управління у приватній власності.

ІННОВАЦІЙНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

Актуальність теми зумовлена насамперед тим, що одним із найважливіших викликів сьогодення є необхідність модернізаційних змін соціально-економічних відносин українського суспільства взагалі та публічного врядування зокрема. Задеклароване уточнення поняття «державне управління» шляхом запровадження концепту «публічне управління» передбачає не просто термінологічні оновлення, а внесення принципових змін в теорію та практику управління, наповнення їх демократичним змістом. Демократична модернізація, по мимо низки нормативних і організаційних змін, характеризується якісно вищим рівнем свободи всіх суб'єктів суспільно-владних відносин, забезпечує реальну змагальність концепцій, програм і проектів. Конкурентні передумови розвитку включають відкритий дискурс та продукування нових ідей, неординарних рішень і підходів. Тому розвиток публічного управління і, в кінцевому результаті всього суспільства, у значній мірі визначається можливостями реалізації інноваційного мислення.

Проблема особистісних якостей політиків було предметом розгляду з часів Платона і кожний з відомих мислителів в тій чи іншій мірі розкривав своє бачення їх соціального значення. Питання інноваційного мислення політиків і публічних управлінців широко висвітлюється в сучасній зарубіжній літературі (М. Вебер, Б. Гурне, Н. Паркінсон та інші). Важливість інноваційного підходу для розвитку українського суспільства підкреслюють представники менеджменту, політології, педагогіки, соціології та інших наук. Тема відповідності особистісних характеристик чиновників вимогам сучасного динамічного світу порушується у працях таких вітчизняних авторів, як Т. Мотренко В. Олуйко, О. Продіус, І. Романчук та інші.

Проте для українського процесу становлення публічного управління актуальною залишається проблема, яка може бути сформульована як необхідність усвідомлення і впровадження в практику управління узгодженого розуміння “викликів” сьогодення і відповідних їм ментально-психологічних якостей працівників сфери публічного адміністрування. Для належного аналізу цих якостей необхідно уважніше вивчити специфіку суспільно-політичних змін і їх вимоги до особистісних якостей управлінців, розкрити сутність інноваційного мислення публічного менеджера як інтелектуальний ресурс успішної діяльності та засіб модернізації суспільства.

Розкриття змісту інноваційного мислення передбачає з'ясування сутності мислення як атрибутивної функції людини, що з необхідністю поширюється на специфіку управлінської діяльності. Мислення прийнято визначати як рефлексію – логічну діяльність співвіднесення одного предмету думки з іншим, або взаємне їх опосередкування. Рефлексія є багатомірною, її категоріальні (можливі) параметри можуть стосуватися виявлення змісту різних аспектів діяльності, для прикладу – мотиву й мети, мети й засобів, результатів і цілей, ресурсів і перешкод тощо. Так, пізнавальна рефлексія – це співвіднесення знання з об'єктом цього знання; критична – існуючого стану із потрібним, зразковим тощо. Окрім об'єктивного співвіднесення знання з його предметом, управлінська рефлексія обов'язково стосується лінії зв'язку суб'єкта і здійснюваних змін, певною мірою виявляє ставлення суб'єкта мислення до інституційно заданих програм, планів, до власної функції у здійснюваному процесі, особистої відповідальності за результати змін, задоволення чи ні від праці тощо. Можна стверджувати, що рефлексія (роздуми, міркування, судження), попри всю предметну спрямованість, завжди відтворює особистісний момент бачень, в ідеалі є особисто-центрованою і в тенденції поєднує всі ролі судового процесу - звинувачення, захисту, судді, свідків і підсудного.

Рефлексія та її результат – розуміння, є загальнолюдськими властивостями, що у конкретних умовах певного виду діяльності набувають особливих рис, зумовлених насамперед специфікою предмету діяльності. Специфікою публічного менеджменту є його діалогічність, прозорість, динамічність, а також значний рівень інституційної визначеності (нормативно-правова заданість). Проте це не означає, що управлінська діяльність здійснюється за алгоритмом чи зводиться лише до техніки виконання поставлених завдань. Застерігаючи від такої можливості, Б. Гурне стверджує, що “уряд “техніків”, що надихався б чисто технічними міркуваннями, – безперечно, являв би собою найогиднішу з тираній” [1, с. 151].

У структурі публічного менеджменту інноваційне мислення виконує роль рушійної сили модернізації або основного засобу продукування нової соціальної реальності. Як особливий вид рефлексії, воно співвідносить загальні регламентуючі норми із практичною ситуацією, враховує множини інших граней і в результаті проектується у конкретне, синтетичне й оригінальне рішення, що виявляє особистість свого суб’єкта та орієнтує на модернізацію існуючого стану. Характерною рисою рефлексії є її націленість на прояснення ситуації, висвітлення її скритих можливостей та досягнення повноти розуміння. Останнє є відносним і досягнутий ширший його горизонт відкриває значно більше коло проблем, змушує думку робити нові витки досліджень і тому рефлексія є безконечною. А рецептом від схоластичної “дурної безконечності” є повсякденність практики, що змушує діяти у локальному форматі “тут і тепер”. Рефлексія як загальна, умоглядна властивість людини конкретизується у безпосередньому процесі мислення, що завжди має чітко визначені предмет, засоби та результати. Саме тому мислення класифікується, для прикладу, як абстрактне чи конкретне (щодо предмета), аналітичне чи синтетичне (щодо засобів), ефективне чи неефективне (щодо результату). Якісне мислення публічного менеджера повинне відтворювати всі сутнісні характеристики цієї сфери діяльності і забезпечувати досягнення успіху. У цьому контексті публічно-управлінська діяльність може здійснюватися на основі всебічної рефлексії, що виконує низку конкретних функцій - від формування нових теоретичних концептів дійсності до практичних моделей їх реалізацій.

Сучасний процес розвитку публічного врядування в Україні характеризується такими особливостями, як децентралізація влади та втрата її монопольного права на прийняття управлінських рішень, відкритість і прозорість публічної сфери, розширення соціального кола активних учасників соціального реформування, насиченість інформаційного простору та його неоднозначність і контраверсійність. Доповненням демократичних властивостей сучасного управління є також значна ступінь невизначеності розвитку суспільно-політичних змін, що виключає лінійну передбачуваність майбутніх процесів і зумовлює відкриту конкуренцію концепцій, стратегій і програм розвитку соціальної системи. Успіх в такому складному процесі оптимізації управління може забезпечити якраз ґрунтовне мислення інноваційного спрямування.

Інноваційне мислення як чинник розвитку публічного врядування реалізується за допомогою наступних засобів:

- відкритого публічного дискурсу як наскрізну умову демократичного розвитку суспільства та спосіб існування публічного управління;
- наукового аналізу існуючих викликів, проблем, ресурсів, загроз тощо;
- реалістичної й критичної оцінки досягнень і перспектив;
- визначення нових продуктивних ідей і концепцій;
- прийняття оптимальних управлінських рішень;
- обґрунтування і впровадження апробованих зразків досвіду;
- формування й затвердження обґрунтованих програм і проєктів;
- мобілізаційно-мотиваційного впливу на виконавців;
- синтезу передових технологічних засобів і ресурсів;
- зацікавлення, переконання й залучення громадськості до реалізації новацій через забезпечення належного інформування;
- постійний науково-експертний супровід процесу реформування.

Необхідною властивістю інноваційного мислення має бути також парадигмальна, логічно узгоджена єдність думки, слова й діла. Іншими словами продуковані думкою нові концепти важливо наповнити практичним змістом, тобто надати їм адекватної артикульованості в інформаційному просторі, закріпити законодавчо та довести до предметного втілення у змінах соціально-економічних процесів.

Доречно відмітити, що в контексті прийнятого формулювання теми конференції «Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сьогодення», інноваційне мислення необхідно розглядати як дієвий чинник забезпечення конкурентних переваг. На відміну від менеджменту підприємницької сфери, в публічному управлінні інноваційне мислення орієнтує на постійну модернізацію суспільно-владних відносин, розширення об'єктів реформування та реалізацію можливостей його суб'єктів. Перемога конкуруючих проектів і програм забезпечується високим рівнем їх наукового обґрунтування та мірою запропонованих інновацій. Щодо реформ у сфері публічного управління необхідно відмітити, що їх інноваційний порив має бути раціонально опосередкований або всебічно відрефлексований з точки зору всіх можливих наслідків. Така раціональна інноваційність реформування суспільства й управління ним є необхідною умовою їх ефективності та демократичного розвитку.

1. Гурне Б. *Державне управління [Текст] / Б. Гурне ; пер. з франц. В. Шовкун. – К.: Основи, 1993. – 165 с.*

ПІДДУБНА А.В.

Інститут Законодавства Верховної Ради України

ПЕРСПЕКТИВИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Криза в економіці продемонструвала суттєві зміни моделей зростання світової еконо-міки і викликала завдання переходу до нової, більш гнучкої і збалансованої моделі, здатної підтримувати усталені високі темпи зростання в довгостроковій перспективі разом із забезпеченням рівності в доступу до усіх видів ресурсів. Тому було висунуто декілька концепцій щодо подальшого розвитку в довгостроковій перспективі. Концепція нової норми. Відпо-відно до цієї концепції будуть мати місце такі ознаки «нової норми»: виражене уповільнення темпів економічного зростання порівняно з попереднім десятиліттям; високі показники без-робіття, загострення боргових проблем; значна невизначеність на ринках і подальший зсув глобальної економічної активності в бік країн з ринками, що розвиваються. Концепція реін-дустриалізації, згідно з якою очікується зниження інтенсивності промислового аутсорсингу і пошкваллення промислового зростання в зв'язку з поверненням обробної промисловості в ро-звинені країни, яке багато в чому обумовлено підвищенням ціни трудових ресурсів в еконо-міках, що розвиваються. Концепція «зеленої» економіки, за якою інвестування в розробку і впровадження технологій, спрямованих на ресурс збереження та загальне зниження антро-погенного навантаження на навколишнє середовище, розглядаються як ключові фактори економіки.

Ці концепції можуть бути віднесені до ендогенної теорії економічного зростання. Але, що стосується концепції «нової норми», більшість вчених вважає її позбавленою теоретич-них засад і розглядає скоріше як емпіричну гіпотезу, а не інструмент пояснення процесів, які відбуваються в світовій економіці. Що стосується концепцій неоіндустриалізації «зеленої» економіки, вони не мають всеосяжного значення і також не розкривають причин глибокої диференціації в темпах зростання, рівні і якості життя різних країн і навіть населення однієї країни. Це, якщо можна так висловитися, концепції для країн «золотого мільярду». Поступо-во

в наукових колах сформувалася потреба більш широкої парадигми погляду на зростання і розвиток, а разом з цим нових, більш ефективних концепцій «для усіх». У межах цієї парадигми виникла та отримала значний інтерес і поширення концепція інклюзивного сталого зростання (inclusive sustainable growth). Інклюзія (англ. inclusion – включення, залученість) – це збільшення ступеню участі усіх громадян соціуму у процесі економічного зростання і справедливий розподіл його результатів. Поняття має широке значення і реалізоване в багатьох аспектах, у зв'язку з чим в економічній літературі розглядаються поняття «інклюзивне зростання», «інклюзивні інновації», «інклюзивний розвиток», «інклюзивна економіка» то-що. Інклюзивний розвиток заснований на такому типі економічного зростання, який дозволяє відчувати його результати кожному члену суспільства, охоплюючи усі сфери його життя.

Зростання, яке дозволяє залучити більшу частину трудових ресурсів до ефективної економічної діяльності завдяки чому забезпечити більшій частині населення більш високий рівень життя називають інклюзивним. Значна увага приділяється розподільчим аспектам добробуту і доданню зростанню антидискримінаційної спрямованості. Люди можуть отримувати вигоди від економічного зростання як пасивні учасники, не приймаючи активної участі у збільшенні доходу або ВВП, а лише завдяки політиці перерозподілу. Це є досить поширеною практикою у більшості країн, і не тільки в бідних і тих, що розвиваються. Насправді, різниця між цими двома перспективами не так очевидна, як може здатися, адже інклюзивний розвиток вимагає, щоб люди були активно включені в процеси політичних, соціальних і економічних змін. Однак більша «справедливість» і «рівність» у розподілі доходів може одночасно сприяти виключенню більш вмотивованих і здатних груп населення від активної участі в цих процесах. До того, це виключає із бюджету країни величезні кошти, які доцільніше спрямувати на розвиток інфраструктури, найважливішого фактору інклюзивного зростання. Найбільш гостро проблема нерівності, тобто низького ступеня інклюзивності економічного зростання має місце в країнах із слаборозвинутими інфраструктурними мережами. Теоретичні дослідження і емпіричні розрахунки свідчать про тісний зв'язок між розвитком інфраструктури і інклюзивним зростанням – 1 млрд дол., вкладений в інфраструктуру, безпосередньо створює 15 тис. робочих місць і приблизно 30 тис. додаткових робочих місць в суміжних галузях. Проте дуже велика кількість ресурсів часто виділяється на перерозподільні заходи, спрямовані на боротьбу з бідністю та соціальним виключенням (ексклюзією), але не з їх причинами. Такі країни, як Бразилія, Перу, Уганда, Гватемала, Венесуела, Росія витрачають значно більше грошей на субсидії і трансфери, ніж на державні інвестиції для розширення інфраструктурних мереж, системи освіти і охорони здоров'я. Зрозуміло, що розвиток інфраструктури грає велику роль у процесі інклюзивного зростання, але цим далеко не вичерпується. Світовий банк визначає інклюзивне зростання як зростання швидкими темпами, стає, широко поширене по всім секторам економіки, що залучає значну частину трудових ресурсів країни і характеризується рівністю можливостей в доступі до ринку праці і ресурсів. Головний акцент у даному визначенні робиться на продуктивній зайнятості для всіх груп працездатного населення, включаючи жінок, як важливої умови зниження рівня бідності, більше, ніж на розподілі доходів

Стратегія інклюзивного зростання в Україні поки що відсутня. Однак країна ще у 1992 р. приєдналася до стратегічного документу ООН «Порядок денний на XXI століття», підписала ряд міжнародних угод і договорів, які зобов'язують управлінські структури держави здійснювати розвиток на принципах збалансованості, а в 2015 р. було затверджено стратегію «Україна – 2020». «Стратегія–2020» включає в себе 62 реформи. Метою реформ визначено досягнення європейських стандартів життя та гідного місця України в світі. З них пріоритетними визначені 8 реформ та 2 програми. Сутність цього програмного документу, покликаного забезпечити стає економічне зростання можна визначити всього двома словами – добрі наміри. А ухвалення на Саміті ООН зі сталого розвитку 17 глобальних Цілей сталого розвитку на період до 2030 року, потребує розробки нової стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року, проект якої вже існує. При розгляді проекту стратегії «Україна - 2030» звертає на себе увагу той факт, що поняттю «інклюзія» фактично не приділено уваги, хоч у вступній частині є визначення понять «інклюзивність», «інклюзивне зростання», «інклюзивне

суспільство» та «інклюзивні інституції». В самому ж тексті сутність цих понять ніяк не розкривається. Є враження, що ці поняття використовуються в тексті проекту Стратегії як свого роду декор, і майже завжди разом із поняттям «збалансований», яке в даному контексті сприймається як синонім поняттю «інклюзивний». Однак у самому тексті проекту стратегії міститься чимало інструментів і механізмів щодо створення відповідного правового поля для інклюзивного зростання. Для оцінки ефективності державної політики в цьому напрямі необхідно вимірювати ступінь інклюзивності зростання. Ряд міжнародних організацій вже приступили до розроблення методичних рекомендацій щодо розрахунку ін-дексу інклюзивного розвитку. В запропонованих ними методиках важлива роль відводиться ефективній роботі влади та громадських інститутів, політика яких має бути оптимізована як для створення умов всеохоплюючої участі у виробництві ВВП, такі для виключення нерівності в розподілі створеного продукту. Оцінка інклюзивності економічного зростання за методиками міжнародних економічних інститутів в загальному вигляді являє собою математичний інструментарій, за допомогою якого розраховується зведений індекс. Для його розрахунку використовуються групи показників, які характеризують динаміку різних процесів, які мають вплив на результат інклюзивного зростання, а також регресивні рівняння, спрямовані на кількісну оцінку відповідних факторів.

ПОГИБА В.Ю.

Українсько-Американський Університет Конкордія

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕНЕДЖМЕНТУ

Менеджмент як систематичне наукове дослідження проблем управління сформувався на початку ХХ ст. У наш час важко назвати більш важливу і багатогранну сферу діяльності, ніж управління, від якого в значній мірі залежать і ефективність виробництва, і якість обслуговування населення. Відповідно, сучасний менеджмент - це особлива галузь знань. Без глибокого знання менеджменту ефективне управління підприємством неможливе.

Умовою ефективного функціонування будь-якої організації й основою її стрімкого розвитку в конкурентному середовищі є забезпечення високого рівня ефективності. Стабільне функціонування, зростання економічного потенціалу та значущості організації в умовах економіки залежить від наявності надійної системи управління.

Управління, як і будь-який інший вид діяльності, вимагає конкретної оцінки, а також визначення його ефективності. На сьогодні, визначення рівня ефективності управління організацією є проблемою, що пов'язана з істотними об'єктивними труднощами, характеризується значною кількістю методологічних підходів та викликає чи не найбільш активну дискусію серед дослідників. Варто відзначити, що більшість навчальних посібників з менеджменту взагалі не розглядають дане питання, відповідно основними джерелами інформації стають тільки спеціалізовані видання.

Аналізуючи суть понять «управління» й «менеджмент», можна зазначити, що загалом немає чіткої однозначної межі між цими поняттями навіть у тих авторів, які розглядають їх як самостійні категорії. Це дає змогу використовувати в цій роботі термін «управління», позначивши такі його межі:

– управління як наука – система впорядкованих знань у вигляді концепцій і теорій, що розглядають теоретично-методичний інструментарій управління як сукупність відповідних принципів, методів, засобів і форм;

– управління як функція – вид професійної діяльності, що включає планування, організацію, координацію, мотивацію й контроль за виробничо-господарською діяльністю підприємства, що забезпечує цілеспрямоване та раціональне функціонування господарюючого суб'єкта в умовах ринкової економіки;

– управління як цілеспрямована, інформаційна дія суб'єкта управління на об'єкти управління;

– управління як керівний орган – сукупність елементів (окремих виконавців, груп і підрозділів) системи управління, що забезпечують роботу підприємства як єдиного цілого.

Основною метою менеджера є забезпечення стабільної конкурентоздатної фірми. Робота менеджерів полягає у тому, аби поєднати та скоординувати використання зазначених ресурсів для досягнення цілей. Успіх менеджера визначається тим, як старанно і послідовно він виконує функції планування, організації, керування та контролю.

Ефективність управління - це результат функціонування системи і процесу управління у вигляді взаємодії управляємої і управляючої системи. Вона показує в якій мірі управляючий орган реалізує цілі, досягає запланованих результатів. Ефективність управління проявляється в ефективності виробництва і складає її частину.

Результативність управління розуміється як його цільова спрямованість на створення потрібних, корисних речей, здатних задовольняти певні потреби, забезпечувати досягнення кінцевих результатів, адекватних поставленим цілям управління. У подібному трактуванні поняття “результативність управління“ характеризується результатом, ефектом, що досягається суб'єктом управління завдяки його впливу на об'єкт управління.

Для здійснення оцінки ефективності управління, використовують наступні методичні підходи:

1. Співставлення затрат на менеджмент з кінцевими результатами діяльності підприємства: вихід валової продукції на одного керівника, одержання прибутку тощо.

2. Використання показників, безпосередньо пов'язаних з процесом менеджменту: трудоемкість менеджменту і окремих його функцій та операцій, витрати матеріально-фінансових ресурсів.

3. Застосування підсумкових показників роботи підприємства.

4. Застосування емпіричних формул, які характеризують ефективність менеджменту. Емпіричні формули виводяться на основі встановлених залежностей, наприклад, за допомогою кореляційного аналізу.

5. Розрахунок інтегрованих показників, які визначають ступінь впливу менеджерів на використання основних факторів виробництва: землі, робочої сили і технічних засобів. Інтегральний показник розраховується на основі індивідуальних коефіцієнтів їх використання.

6. Нормативний підхід, який полягає у порівнянні фактичних витрат на менеджмент з нормативними.

7. Проведення експертних і якісних оцінок.

Сутність менеджменту розкривається у таких значеннях, як: наука і мистецтво управління; процес управління; орган або апарат управління; особливий вид управлінської діяльності (окрема управлінська спеціальність).

Управління як процес – сукупність взаємопов'язаних, взаємозумовлених і взаємоузгоджених управлінських дій елементів адміністративного апарату підприємства, націлених на підвищення ефективності виробництва, максимальне використання потенціалу всіх виробничих ресурсів і реалізацію підприємницького інтересу;

Управління як мистецтво - здатність ефективно застосовувати й поєднувати теоретичні знання та практичний досвід у конкретних умовах місця й часу (у конкретних господарських ситуаціях).

Основними функціями управління, що розкривають зміст управлінської діяльності, є передбачення і планування, організація, контроль, координація і регулювання, активізація і мотивування, дослідження.

Загальні принципи менеджменту повинні задовольняти такі вимоги: відображати загальні положення, які властиві організаціям різних типів і видів; відповідати законам розвитку природи, суспільства та бізнесу.

На практиці для оцінки ефективності системи управління найчастіше використовують три групи показників: загальні результативні показники виробничо-фінансової діяльності підприємства; показники продуктивності управлінської праці; показники економічності апарату управління.

Єдиного показника чи підходу до визначення та оцінювання ефективності управління поки що не існує. Для здійснення оцінки ефективності управління, використовують наступні методичні підходи: співставлення затрат на менеджмент з кінцевими результатами діяльності підприємства; використання показників, безпосередньо пов'язаних з процесом менеджменту; застосування підсумкових показників роботи підприємства; розрахунок інтегрованих показників; нормативний підхід, проведення експертних і якісних оцінок.

1. Атаманчук Г. В. *Теорія державного управління* : учебник / Г. В. Атаманчук. – М.: Изд-во "Омега-Л", 2010. – 525 с.; 2. Бесєдін М.С. *Основи менеджменту: Навч. посібник* / М.С.Бесєдін. – К.: ЦУЛ, 2015. – 480 с. 3. Большаков А.С. *Менеджмент* : учеб. пособ. / А.С. Большаков. – СПб. : Питер, 2010. - 160 с. 4. Віноградська О.М. *Менеджмент: Навчальний посібник* / О.М. Віноградська, Н.С. Віноградська, В.С.Шевченко. – Харків: ХНАМГ, 2014. – 160 с. 5. Волкова А. В. *Менеджмент: історичний огляд становлення науки* / А. В. Волкова, А. А.

ПРІДЬМА Т.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРОБКИ І ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Основу суспільних відносин становить різноманітна діяльність людей об'єднаних в організації, установи і підприємства. Регулювання цих відносин є однією із основних функцій держави і здійснюється в специфічній формі діяльності – управлінні.

Однією з найважливіших умов результативного управління є створення ефективної системи інформаційно-аналітичного забезпечення.

Якісне інформаційно-аналітичне забезпечення державного управління обумовлено такими причинами:

– ускладнення соціальних систем, що призводить до їх нестійкості, кризових ситуацій, підвищення управлінського ризику в умовах невизначеності;

– швидкі зміни соціальних структур, що вимагають оновлення інтелектуальних схем їх розуміння;

– збільшення кількості чинників, які впливають на життя людини в інформаційному суспільстві;

– зростання складності проблем державного управління, що викликає проблему вибору найоптимальнішого управлінського рішення з безлічі альтернатив. [2, с. 81].

Головна мета системи інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень полягає в тому, щоб на базі зібраних вихідних даних одержати вторинну, оброблену інформацію, що є основою для прийняття управлінських рішень. Досягнення цієї мети передбачає вирішення низки часткових завдань, таких, як збір первинної інформації, її класифікацію і збереження, розподіл між структурними підрозділами органу управління і його працівниками, підготовку до опрацювання, власне опрацювання (перетворення), подання органу управління в опрацьованому вигляді, забезпечення прямих і зворотних зв'язків у її циркуляції тощо.

На думку доктора наук з державного управління Олега Дэгтяра інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень органами державної влади має ґрунтуватися на

аналізі предметних сфер управлінської діяльності та виділенні пріоритетних програмно-цільових установок, завдяки чому забезпечується:

- створення оптимальних умов для ефективного функціонування держави в цілому;
- поліпшення основних економічних показників, збільшення зайнятості населення; залучення зовнішніх інвестицій, підтримка найбільш значущих інноваційних проектів;
- планування і збільшення податкових надходжень, стабілізація фінансово;
- бюджетної сфери, ефективне управління і контроль фінансових потоків;
- розвиток інфраструктури та ефективне управління системами соціального забезпечення, охорони здоров'я, освіти, житлово-комунального господарства тощо [3, с. 30].

У державно-інформаційному просторі виділяються наступні джерела, що об'єктивно породжують управлінську інформацію:

- законодавчі й інші акти, що дають право державним органам і державним службовцям на прийняття певних управлінських рішень або здійснення управлінських дій (рішення та дії з виконання законів й інших нормативних актів);

- звернення громадян у державні органи щодо реалізації своїх законних інтересів і суб'єктивних прав (обслуговування і захист прав і свобод громадян);

- обов'язкові розпорядження, вказівки (директиви), передані по управлінській вертикалі від вищестоящих державних органів до нижчестоящих, які належить виконувати та які забезпечують цілісність системи державного управління;

- факти, відносини, що виявляються в процесах контролю (зворотний зв'язок), що відображають стан керованих об'єктів, а також рівень функціонування суб'єкта управління;

- кризові (екстремальні) й інші складні ситуації, що потребують оперативного й активного втручання державних органів і посадових осіб (управлінська інформація про стани суспільних процесів). Існування кризових джерел визначає вироблення апріорно необхідних процедур (алгоритмів) управлінських дій. Незважаючи на унікальність кризових ситуацій, повинні бути продумані й відпрацьовані моделі швидкого реагування конкретних державних структур і посадових осіб [2, с. 12].

Важливим є питання про якісний зміст і кількісні потреби в інформації, що циркулює в органах державного управління. Ці аспекти мають найважливіше значення для підвищення ефективності інформаційного забезпечення державного управління. Виокремлюють наступні чинники ефективності державного управління: інформація повинна відповідати балансу цілей, що ставить управлінська структура, і засобам, якими вона має намір їх досягати. Її якісність і достатність дають змогу державній структурі мати перед собою дієвий план, визначати реальні й точні цілі управлінських впливів; наявність механізму взаємодії органу державного управління з постачальниками інформації на основі правових норм, раціональної організації інформаційних потоків, упорядкування процесів її збору і розповсюдження (необхідно передбачити відповідальність за вірогідність, повноту й оперативність інформації, а також її обсяг і конкретну тематику); здійснити систематизацію, обробку, акумулювання й експертизу інформації (ця робота може бути покладена на інформаційно-аналітичний відділ установи) [4, с. 136].

Інформаційно-аналітичні служби поряд з визначенням результативності інформації повинні прогнозувати її вплив на діяльність органу управління. До функцій таких служб належать: узагальнення інформації з конкретного питання, що надходить з різних джерел (відкритих і закритих); систематизація оцінок конкретної проблеми, надання споживачу можливих (у необхідних випадках – альтернативних) варіантів підходу до вирішення проблеми; формулювання висновків на основі аналізу, пропозицій про політичні й організаційні дії органу управління з розглянутого питання (наприклад вжиття конкретних заходів, або залишення проблеми поза увагою). Інформаційна служба повинна відслідковувати інформацію, що надходить до органу управління, і завчасно організувати надходження відсутньої (фактографічної й оцінювальної), а також готувати скорочені документи, що включають опис сутності проблеми, підходи до її вирішення, оптимальний варіант вирішення, супроводжуваний прогнозом позитивних і негативних наслідків [4, с. 137].

Отже, на сучасному етапі для прийняття ефективних управлінських рішень вже неможливо спиратися тільки на традиційний адміністративний досвід, необхідно спиратися на наукове знання, всебічну поінформованість, здатність до аналізу й прогнозування, адекватне сприйняття соціально-політичних процесів, що впливають на процеси управління [1, с. 2]. Особливо це стосується органів публічної влади – як державної виконавчої влади центрального й регіонального рівня, так і все більше – органів місцевого самоврядування, що в процесах децентралізації набувають все більших повноважень

1. Ганцюк Т. Д. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів публічної влади в Україні: джерелознавчий аналіз дискурсного поля. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 8. URL: <http://www.du.nauka.com.ua/?op=1&z=1287> (дата звернення: 26.03.2019). 2. Грицяк Н. В. Інформаційна складова державної політики та управління. наук. розробка. заг. ред. д. держ. упр. НАДУ. Київ, 2015. 72 с. 3. Дегтяр О. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень у діяльності органів державної влади // Теорія та практика державного управління. 2013. Вип. 3. С. 30-36. 4. Котковський, В. Р. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень у діяльності органів державної влади // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. редкол. О. Ю. Амосов (голов. ред.). ХарРІДУ НАДУ «Магістр». Харків, 2015. Вип. 4 (51). С. 132-138. 5. Котуков О.А., Кузнякова Т.В. Оволодіння основами інформаційно-аналітичної діяльності як запорука прийняття обґрунтованих управлінських рішень // Інформаційна політика. 2012. № 4. С. 81-90.

РИСІН М. В.

Львівський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»

ТЕОРІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ ДИСБАЛАНСІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

В науковій та періодичній літературі широкої дискусії набуває дослідження проблем диспропорцій в економічному та соціальному розвитку України в розрізі регіонів та впровадження концепції сталого розвитку.

Розглядаючи теорію сталого розвитку держави зазначимо, що стійкість - це масштабна тема, що має багато аспектів, які вимагають комплексного підходу до соціального, економічного, екологічного та технологічного середовища. Суттєвим питанням сталого розвитку регіонів є справедливість, як у соціальному, так і в економічному параметрах.

Метою дослідження є розгляд регіональних особливостей соціально-економічного розвитку та розробка рекомендацій щодо вирішення проблем дисбалансів економічного зростання.

Наприкінці 2017 року Уряд України представив Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) нашої держави[1]. Глобальні Цілі сталого розвитку були затверджені ще у 2015 році на саміті ООН з питань сталого розвитку. За ініціативи Уряду України та за сприяння системи ООН в Україні протягом року тривав відкритий та інклюзивний процес адаптації Цілей сталого розвитку нашої держави. До процесу визначення національних ЦСР долучилося понад 800 фахівців за напрямками, що відповідають тематичним сферам ЦСР, – урядовці, управлінці, спеціалісти установ ООН, дипломати, науковці, економісти, демографи, медичні працівники, епідеміологи, екологи, освітяни, журналісти, підприємці, лідери недержавних організацій та інші представники громадянського суспільства.

Наприклад, в рамках національної стратегії Румунії основною метою сприяння сталому розвитку країни є краще підготовлені люди для вирішення сучасних і майбутніх викликів, а також відповідальність за майбутні покоління. Стимулювання розвитку підприємництва може сприяти сталому розвитку суспільства.

Перелік теоретичної літератури про взаємозв'язок між регіональними відмінностями та макроекономічними показниками розвитку економіки держави значно розширився в останні роки. Це пов'язано із підвищенням інтересу до детермінант економічного зростання, що спостерігається з початку 1990-х років.

Більшість попередніх досліджень, пов'язаних із регіональними відмінностями у доходах на душу населення, застосовували поняття сигма-бета-конвергенції, введені Барро, Сала і Мартіном. Ці заходи зв'язують інформацію, надану дисперсією, з оцінкою рівня збіжності. Однак, як згадується в деяких наукових роботах, при застосуванні цього підходу виникає ряд економетричних проблем. Часто зазначається, що цей вид аналізу дає лише часткове уявлення про спостережуваний розподіл.

Польські автори Лукаш Лях (Łukasz Lach) та Генрик Гургул (Henryk Gurgul) досліджували, як економічне зростання впливає на невідповідність розподілу регіонального доходу в Польщі і навпаки. Дослідження базувалося на щорічних даних, що охоплюють період 2000–2009 років [2]. По-перше, автори досліджували еволюцію рівня просторової нерівності доходів у Польщі за останнє десятиліття, використовуючи поняття сигма-бета-конвергенції. Далі досліджено характер причинно-наслідкових залежностей між нерівністю та економічним зростанням. Встановлено, що польські регіони не зближувалися з розподілом доходу, оскільки загальний ВВП зростав. У другій частині дослідження було підтверджено, що ця нерівність спричинила зростання. Більше того, було також встановлено, що зростання вплинуло на регіональну нерівність. Нарешті, автори помітили, що наслідки обох цих факторів були позитивними. Результати показують, що внаслідок швидкого економічного зростання деякі регіони Польщі скористалися новими можливостями, тоді як менш розвинені регіони не змогли впоратися зі складними вимогами десятиліття швидкого економічного зростання.

Іншим яскравим прикладом дослідження регіональних дисбалансів є Індія. Регіональні відмінності соціально-економічного розвитку широко поширені в Індії через ряд причин: історичні, географічні фактори, неадекватність економічних показників розвитку регіонів, неспроможність (недосконалість) механізму планування, відсутність мотивації розвитку депресивних регіонів, політична нестабільність у державі [3].

Підсумовуючи результати дослідження регіональних дисбалансів в Індії [3], було запропоновано здійснювати агітації в межах окремих штатів і між штатами для збалансування регіонального розвитку, а також зосередити увагу на міграції населення, зменшенні соціальних заворушень у відсталіх регіонах Індії, покращити розвиток інфраструктури, що дозволить зменшити регіональну асиметрію економічного розвитку. Цікавим явищем було визначено агрегацію дисбалансу. Як тільки будь-який регіон в Індії розвивається, він залучає подальші інвестиції, нехтуючи іншими регіонами. Очевидно, що столичні міста вже процвітають і розвиваються далі, а саме: Мумбаї, Делі, Калькутта, Ченнаї є більш процвітаючими в порівнянні з іншими містами країни.

Для вирішення проблем дисбалансів регіонального розвитку в Індії запропоновано розробити урядові програми підтримки, покращити умови залучення інвестицій, стимулювати громадський та приватний інтерес для залучення інвестицій у відсталі регіони, розвивати органи місцевого самоврядування та регіональні ради, виділити додаткові кошти на розвиток інфраструктури (створення шкіл, будівництво коледжів, лікарень, доріг і залізничних магістралей). Також уряд повинен визначити кілька соціально-економічних показників, включаючи показники людського розвитку (грамотність, рівень дитячої смертності, рівень материнської смертності, бідність) для визначення та управління критерієм відсталості регіонів.

Світовий банк та МВФ у теорії сталого розвитку виділяє стійке економічне зростання, основною метою якого є скорочення бідності і нерівності. Таким чином, концепція економічного розвитку, має забезпечувати справедливі можливості економічних учасників під час економічного зростання та отримання вигод кожним сектором суспільства.

Стратегія економічного розвитку та економічного зростання країн Європи – «Европе 2020» спрямована на досягнення пріоритетів розумного, сталого та інклюзивного зростання. Розумне зростання (smart growth) передбачає підвищення ефективності ЄС у сферах: освіти;

досліджень/інновацій; розвитку цифрового суспільства. Стале зростання (sustainable growth) має за мету ресурсоефективну, більш зелену і конкурентоспроможну економіку. Інклюзивне зростання (inclusive growth) націлене на високу зайнятість із забезпеченням економічної, соціальної і територіальної єдності шляхом: підвищення рівня зайнятості у Європі.

Висновки. Регіональні дисбаланси розвитку економіки стали глобальним феноменом 21 століття. Структурна криза останніх років в країнах Європейського Союзу дедалі частіше вважається кризою дисбалансів, яка остаточно буде розв'язана лише в ситуації вирішення цілої низки проблем. Для одних країн – це масштабні золотовалютні резерви і надлишок заощаджень, для інших – надмірний борговий тягар та високі норми споживання.

Застосування комплексного підходу до розв'язання проблеми дисбалансів соціально-економічного розвитку регіонів повинно базуватись на ґрунтовній концепції щодо економічного зростання держави, а також впливу публічного управління та адміністрування на сталий розвиток економіки.

1.Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017.- [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf. 2. Łukasz Lach, Henryk Gurgul. *Financial Development and Economic Growth in Poland in Transition: Causality Analysis* - Access mode: <https://www.researchgate.net/publication>. 3. Nagaraja K., Veerabhadrapa B. P. *Inter-regional, inter-state and intra-state disparities in india-causes, consequences and solutions / International Journal of Social Science and Economic Research, Volume:03, Issue:01 (2018).* – p 65-78.

САДОВА У.Я., ЛЕВОЧКО М.

Національний університет «Львівська політехніка»

АНДРУСИШИН Н.І.

ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.Долішнього НАНУ»

РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ У ВИМІРАХ ПОТЕНЦІЙНОЇ ДЕМОГРАФІЇ

Сучасний розвиток України супроводжується суттєвими змінами в системі організації державного управління. Вони стосуються різних аспектів суспільного життя. Знакове місце серед них займає реформа децентралізації влади (передачі значних повноважень, ресурсів (бюджетів) та відповідальності) від державних органів органам місцевого самоврядування. У новій ситуації для української держави дуже важливо вести моніторинг за демосоціальною і професійною рівновагою розвитку окремих регіонів як територіальних суспільних систем, забезпечити підтримку збалансованого регіонального відтворення усіх, і перш за усе, людських ресурсів (забезпечення "згори"). Водночас, місцеві ініціативи "знизу" можуть "підігрівати" інтереси як конструктивного, так і деструктивного плану. Суб'єкти ринку, відстоюючи власні цілі розвитку бізнесу, не завжди прагнуть (або й просто не хочуть) стратегічно досягнути наслідки необдуманого чи нераціонального використання ресурсів цієї чи іншої місцевості. Нині є немало доказів того, що у системі функціонування господарського механізму самозапускаються негативні процеси суспільного відтворення (на тлі пониження контрольної функції держави). Особливою мірою це стосується способів на напрямів використання робочої сили. Нераціональне використання людських ресурсів призводить до посилення безробіття, а відтак – до зростання активності міграційних процесів, деформації статево вікової, екістико-поселенської, професійної, сімейної структури населення. Це вказує на те, в регіонах України наростає територіальна асиметрія стану та факторів відтворення трудового потенціалу, а в окремих з них - мають місце навіть незворотні зміни, долати наслідки яких прийдеться не одному поколінню нащадків.

Нині в Україні вкрай бракує робіт, пов'язаних із розвитком теорії та практики не тільки регіональної економіки, регіонального менеджменту, але й потенційної демографії, де б

отримали відповіді питання, пов'язані з розробкою методичного забезпечення ефективності реалізації регіональної політики людського розвитку, методології аналізу та прогнозу відповідних демографічних явищ і процесів на різних рівнях територіальної організації суспільних систем. Так, без аналізу поточної демоситуації, розрахунку демопроектів неможливо вести мову про планування розвитку мережі шкільних аудиторій в освітній сфері й ліжко-місць у медичних закладах, потреби у вчителів й медичних працівників, в послугах транспортної, житлово-комунальної та іншої інфраструктури. Уся складність поточного моменту проведення демопроектних розрахунків в Україні пов'язана з тривалою відсутністю переписів населення (останній 2001 року). Відповідно, майже два десятиліття в країні не зверталася увага на потенційну демографію, на методи перспективного демоаналізу та демопроектних показників чисельності, складу, факторів відтворення населення. Але ж демографічний аналіз і прогноз – важлива передум окремих територій. Це - фундамент визначення перспективних доходів і видатків як державного, так і місцевих бюджетів. Без глибоких демографічних обґрунтувань неможливо визначити розмір їх доходної частини, яка залежить від кількості робочої сили, рівня її економічної активності, освіти і кваліфікації.

Нині методологія потенційної демографії розвивається надто повільно. Причому, відбувається це у різних типологічних формах, на різних територіально й функціонально організаційних рівнях. Привертають увагу описовий, експлікативний, конструктивний види її уособлення. Так, описова демографія може бути визначена як дескриптивна галузь знань, яка стосується загальної характеристики чисельності, і на регіональному рівні стосується перспектив територіального розподілу населення, рівня й тенденцій демографічних процесів конкретної країни (чи регіону). Термін описова демографія застосовується також для позначення загальних відомостей про чисельність, склад, розміщення й рух населення конкретної країни чи території, що мають переважно описовий характер, або ж збору і обробки таких даних. Наразі у спеціальних джерелах немає єдиного (уніфікованого) трактування змісту описової демографії (як немає і загальних правил опису перспективної демографічної ситуації). Іноді вона ототожнюється із статистикою населення і розглядається як частина демографічної науки. Часто протиставляється стратегічному демографічному аналізу, котрий переслідує мету виявити закономірності росту чи відтворення населення в залежності від тих чи інших соціально-економічних факторів [1]. Експлікативна демографія є результатом скоріше розвитку усієї системи суспільних наукових знань, котрий пов'язаний з досягненнями науково-технічного прогресу. Нагадаємо, у довідковій літературі термін експлікація (ат. *explicatio*, від *explico* – пояснюю, розгортаю) може відноситися як до загального визначення, наукового пояснення демографічної закономірності, так і демографічного процесу, у результаті якого розкривається зміст певної його єдності. Частина цілого (демографічної ситуації) набувають самостійного існування і можуть відрізнятися одна від одної, розгортання за віком, статтю, демографічною активністю тощо. У потенційній демографії особлива сфера застосування слова експлікація стосується пояснення умовних позначень перспективних демографічних явищ та процесів на планах, картах тощо. Конструктивна демографія є "продуктом" техносферного підходу до аналізу демографічних явищ і процесів ТСС. Конструктивний, конструктивізм (від лат. *constructio*) – це той, що стосується конструкції, побудови демовідтворювальної системи. Водночас, термін "творчий" є ознакою того, що створюються умови для наступної роботи, може бути основою для якихось нових рішень. Нагадаємо, що даний термін, як естетичний напрям у розвитку суспільствознавства, виник на початку 20-х років ХХ ст. В контексті потенційної демографії він покликаний допомагати вираженню раціональної доцільності, економічності, лаконізму людських зв'язків ТСС у спеціальних засобах виразу їх організації та розвитку (демодітворення). В останній час даний термін часто асоціюється з новітньою системою знань "техніцизму", де має місце підтримка штучних конструктивних (віртуальних) форм людської діяльності та активності, абстракціонізму тощо.

У процесі дослідження нами зроблена спроба порівняти два дослідження потенційної демографії, які стосуються демографічних прогнозів Львівської області. Прогнози зроблені різними групами фахівців, проте націлені на співставні горизонти часу.

У першому випадку йдеться про демопрогноз до Стратегії розвитку Львівщини на період до 2020 року (кер. демографічної частини проекту Пол Дарбі) [2]. Згідно з розрахунками чисельність населення області впродовж 2013-2020 рр. має зменшитися на 1,2 % і становитиме до кінця періоду 2,48 млн. осіб: 1,17 млн. чоловіків та 1,3 млн. жінок. У 2020 році прогнозна чисельність становитиме близько 2,5 млн. осіб.

У другому випадку взято до уваги власні прогнози розрахунки (авторська методика), згідно з якими значення демопрогнозу коливається в трьох основних вимірах: оптимістичний прогноз - 2,526 млн осіб, середній 2,478 млн. осіб, песимістичний прогноз 2,429 млн. осіб [3]. Нині ми можемо уже порівняти ці розрахунки з фактичними даними. Так, аналіз показників офіційної статистики свідчить, що на початок 2019 року у Львівській області ситуація склалася наступна: наявне населення - 2520312 осіб, постійне населення - 2501942 осіб (станом на 1.02.2019 р.) Відповідно середня чисельність наявного населення склала 2521167 осіб та постійного населення - 2502797 осіб. Враховуючи існуючий середньорічний темп скорочення населення у регіоні, чисельність мешканців до кінця 2020 року становитиме - наявне населення - 2524,60772 осіб, та постійне населення - 2506,226027 осіб. Навіть найзагальніші розрахунки показують, що прогнози, зроблені за авторською методикою, значно об'єктивніше відображають реальний стан справ.

На перший погляд різниця в прогнозних даних наче й невелика. Проте, в умовах децентралізації функцій державного управління, коли розбіжності в обсягах населення можуть "падати" на один населений пункт, висновки й рекомендації до політики людського розвитку в його межах можуть бути критично важливі. Уся справа у тому, що в сучасних умовах скороченого демовідтворення ключову роль у "погіршенні" загальнообласного прогнозу Львівщини відіграють власне депресивні (точкові) території. Демографічна ситуація у деяких з них тривалий час суттєво понижуює усереднені значення. Прикладом є звужене демовідтворення у Дрогобицькому районі (на відміну від регіонів-сусідів) (рис. 2). Тобто, демоситуація ускладнилася не тільки подіями на сході держави. Методологія власне потенційної демографії дає змогу отримати відповідь на питання чому не збуваються прогнози (або ж у чому причина стрімкої втрати трудового потенціалу). Так, при прогнозуванні чисельності економічно активного населення Дрогобищини тенденція навіть візуально демонструє різницю з середньо обласними значеннями (рис.1, 2). Загальну проблемність соціально-економічної ситуації у досліджуваному регіоні підтверджують й результати обстеження, отримані у процесі виконання проекту з визначення обсягів неформальної зайнятості населення [4].

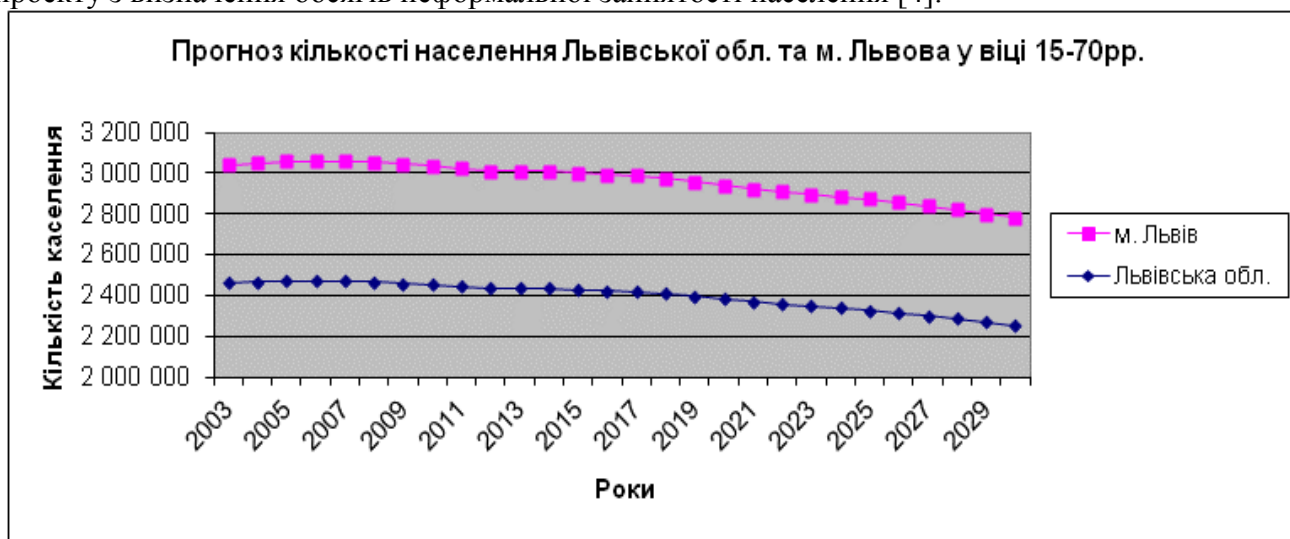
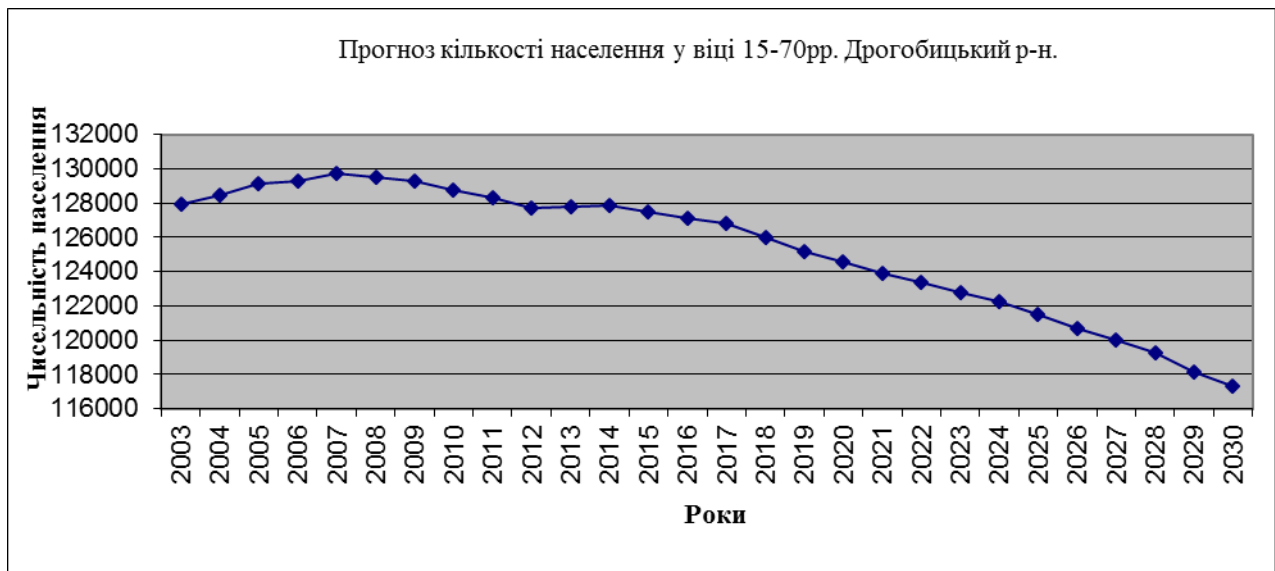

Рис. 1. Прогноз чисельності економічно активного населення Львівської області та м Львова на період до 2030 року.

Рис. 2. Прогноз чисельності економічно активного населення Дрогобицького району на період до 2030 року.

Таким чином, реформування системи державного управління в Україні окреслює становлення нового каркасу розвитку регіонів. Першою сходинкою в проведенні досліджень проблем інтеграції їх населення у світ нових стандартів життя та праці стає розробка демографічних прогнозів, а з цим новий етап розвитку теорії і практики потенційної демографії.

1. Демографический энциклопедический словарь / Редкол.: Валентей Д.И. (гл. ред.) и др. – М.: Сов. Энциклопедия, 1985. - С.299.; 2. Стратегія соціально-економічного розвитку Львівської області на період до 2020 року. 2013. - С.88.// Електронний ресурс. Спосіб доступу: http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2016/05/146_dod_Strategiya_2020.pdf ; 3.Sadova U., Baranyak I. Socio-demographic determinants of regional economic development under the integration processes // *Determinants and Sources of Development of enterprises in the region.* Editors Roman Fedan & Katarzyna Szara. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. – Rzeszow: 2013. - p.113-123.; 4. Економічна активність населення Львівської області: формальна та неформальна зайнятість / Садова У.Я., Гринькевич О.С., Матковський С.О., Теслюк Р.Т., Левицька О.О., Махонюк О.В. // за заг. ред. Садової У.Я. – Львів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України. – 2017. – 48 с. //Електронний ресурс. Спосіб доступу: <http://ird.gov.ua/irdp/p20170801.pdf>

СЕЛЮЧЕНКО Н. Є., ДАНИЛОВИЧ Т. Б.
Національний університет «Львівська політехніка»

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ПЕРШОЧЕРГОВИХ ЗАВДАНЬ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У системі цілей та завдань забезпечення сталого розвитку вітчизняної економіки невід’ємною складовою має бути покращення якості вітчизняної освіти і зокрема професійної підготовки. Основним шляхом здобуття професійної освіти є навчання у професійно-технічних училищах та різнопрофільних вищих навчальних закладах усіх типів.

В Україні нині зростає попит на працівників з якісною професійно-технічною освітою. Він є значно більшим, ніж на працівників з вищою освітою (на одну вакансію з вищою освітою припадає п’ять вакансій без вищої освіти). Однак професійно-технічна освіта серед українців

поки що є неprestижною. Лише 20 % випускників українських шкіл продовжують навчання у закладах професійної освіти, тоді як у європейських країнах цей показник сягає 40 %. Вітчизняна професійна освіта має неефективну мережу, обладнання зношене на 60-100 %. Значна частина закладів освіти використовує в навчальному процесі старі стандарти та технології [1].

Непростою є ситуація і в сфері вітчизняної вищої освіти. Попри те, що українські ВНЗ в останні роки активізували свою діяльність щодо підвищення рейтингів, кількість українців, які їдуть здобувати вищу освіту за кордон, постійно збільшується. З 2009 до 2016 року кількість українських студентів за кордоном зросла на 176 % (майже до 70 тисяч осіб). У 2017-2018 навчальному році в українських академіях та університетах навчалися 1,33 млн студентів, тобто за кордоном навчалася більше 5 %. Найбільша частина (близько 40 тисяч) українських студентів навчаються в Польщі [2; 3; 4].

Для багатьох випускників українських шкіл вибір польських ВНЗ має суто прагматичний характер: порівняно низька вартість життя (39 %); можливість навчатися зі знижкою (29 %); нижчі вимоги до вступу, ніж в інших країнах (28 %). Близько 60 % українців навчаються у приватних польських вишах, де не завжди надають найякіснішу освіту. Польські виші, насамперед приватні, шляхом прийому українців закривають прогалини, які виникли через від'їзд їхньої молоді на захід Європи, а також через зниження народжуваності. Вони встановлюють дуже легкі умови вступу, щоб привабити іноземних студентів і зокрема українців. Самі поляки віддають перевагу державним університетам – у них навчається 91 % місцевих студентів. Зазначене свідчить про те, що до Польщі їдуть навчатися не завжди найсильніші українські випускники і значна частина з них все ж таки вибирає вітчизняні виші [4; 5].

З тих українців, які навчаються за межами країни, лише 7 % планують повернутися назад, а 30 % після закінчення навчання мають плани їхати в інші країни Євросоюзу. Молоді люди, які навчаються в Польщі, висловлюють такі наміри: 5-10 % повернутися в Україну; 23 % - залишитися в Польщі; близько 24 % - переїхати до іншої країни ЄС; 8 % - виїхати до іншої країни за межами ЄС [2; 3; 4].

Демографи зазначають, що еміграція молоді є найнебезпечнішою, оскільки пов'язана з вищою імовірністю її безповоротного виїзду. Молоді люди є носіями і виробниками нових знань, а збільшення кількості українців, які виїжджають на навчання за кордон, спричиняє втрату інтелекту, та й загалом молоді, яка не працює на українську економіку. Такі явища руйнують економіку та становлять істотну загрозу для безпеки країни, адже зменшується частка населення працездатного віку та збільшується частка людей похилого або близьких до такого віку. У разі відсутності правильної стратегії управління цими явищами наслідки будуть катастрофічними.

Зарубіжний досвід показує, що розвитку якісної освіти могла б сприяти реформа децентралізації, коли освітою опікуються місцеві громади. Наприклад, у Німеччині, Франції, США маленькі міста з населенням 200 тисяч осіб стають університетськими містечками. Завдяки інвестиціям в інтелект, навички, інженерію їхня економіка швидко розвивається.

В Україні ж наявні проблеми економічного і практичного характеру: освіту фінансують за залишковим принципом, а високі рейтинги ВНЗ не завжди об'єктивно відображають якість освіти; відсутня державна стратегія з питань виїзду молоді на навчання за кордон та повернення назад; держава не створює привабливих робочих місць і навіть не має відповідної стратегії [5]. Приблизно 1 мільйон українців виїжджають щороку за кордон. Лише впродовж трьох місяців – з березня до червня 2018 року в пошуках роботи за кордоном Україну залишили понад 250 тисяч громадян [6]. За такого серйозного відтоку робочої сили вітчизняні роботодавці уже зрозуміли, що для кваліфікованих працівників потрібно встановити гідну зарплату. Зокрема, сьогодні мова йде про зарплату на рівні 20 тис. грн., що дасть змогу утримати працівника на його робочому місці [7].

Стратегія розвитку Львівської області до 2020 року передбачає досягнення п'ятих цілей:

1) конкурентоспроможна економіка; 2) якість життя; 3) відкриті кордони; 4) розвинуте село; 5)

туристична привабливість. Обрані стратегічні цілі конкретизовано через систему операційних цілей та завдань. Зокрема, створення конкурентоспроможної економіки регіону спрямоване покращення можливостей регіону залучати стратегічні інвестиції, створення та розвиток малого та середнього бізнесу, сприяння розвитку інноваційної економіки. Одним із завдань у системі заходів щодо реалізації стратегічної цілі «якість життя» визначено підвищення якості освітніх послуг. Для використання інтелектуального потенціалу молоді, яка навчається в професійно-технічних та вищих навчальних закладах, важливо оновлювати навчальні програми відповідно до вимог часу, забезпечувати можливість працювати у лабораторіях з сучасним обладнанням, створювати спеціальні центри та майданчики, де б можна було набути практичних навиків та реалізувати креативні ідеї. Одним з напрямів вирішення цієї проблеми є проект створення мережі ФабЛабів у 4-х районах області та м. Львові для комерціалізації бізнес-ідей та соціальних ініціатив, де мають відбуватися дискусії, навчання, майстер-класи, творення, обговорення, виготовлення прототипів та виведення їх на ринок. Цей проект включено в каталог проектних ідей до плану заходів з реалізації у 2019-2020 роках Стратегії розвитку Львівської області до 2020 року [8].

1. Більшість випускників обирають виш. Чому в Україні непопулярна професійна технічна освіта. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/vipuskniki-zdebilshoho-obirajut-vish-chomu-v-ukrajini-peropuljarna-profesijna-tekhnichna-osvita-2478602.html>. 2. Скільки українських студентів навчаються за кордоном. Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/edu-and-science/_skilki-ukrayinskih-studentiv-navchayutsya-za-kordonom/844224/. 3. Університети в Україні: хто їде вчитися до нас і куди їдемо ми. Режим доступу: <https://www.volynnews.com/news/society/universytety-v-ukrayini-khto-yide-vchytysia-do-nas-i-kudy-yidemo-my/>. 4. Українські студенти в Польщі: яка користь нашої державі (ІНФОГРАФІКА). Режим доступу: <https://goloskarpat.info/exploration/5bdde0f9e0adf/>. 5. Навчання за кордоном: чому молодь обирає західні виші і як змінити ситуацію? Режим доступу: https://24tv.ua/navchannya_za_kordonom_chomu_molod_obiraye_zahidni_vuzi_i_yak_zminiti_situatsiyu_n1051787. 6. Скільки українців щороку покидають Україну: приголомшлива цифра. Режим доступу: https://24tv.ua/skilki_ukrayintsiv_shhoroku_pokidayut_ukrayinu_prigolomshliva_tsifra_n1025923. 7. Вдома краще: серед українців популярністю користуються робочі спеціальності. Режим доступу: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/doma-luchshe-sredi-ukraincev-populyarnosti-polzuyutsya-rabochie-specialnosti--1199200.html>. 8. План заходів з реалізації у 2019-2020 роках Стратегії розвитку Львівської області до 2020 року. Режим доступу: [http://gw1.oblrada.lviv.ua/rada/rishennialor.nsf/52889c345440ab40c2257b55007e8f51/23bae37e669c73c9c2258366004d7c63/\\$FILE/768_dod.pdf](http://gw1.oblrada.lviv.ua/rada/rishennialor.nsf/52889c345440ab40c2257b55007e8f51/23bae37e669c73c9c2258366004d7c63/$FILE/768_dod.pdf).

СЕНІВ Л.А.

Національний університет «Львівська політехніка»

СЕНІВ Р.П.

Головне управління Національної поліції, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЕЙ ДЕРЖАВНОЇ ТА МУНІЦИПАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

У XXI столітті більшість країн світу намагаються досягти балансу повноважень двох основних моделей (континентальна та англосаксонська) державної та муніципальної політики чи їх комбінацій, у яких відтворюються певні ознаки, властивості та характеристики системи взаємодії різних рівнів публічної влади.

Характерні ознаки вище названих моделей обумовлені різними співвідношеннями законодавчої на адміністративної регламентації відносин держави з місцевим самоврядуванням. У континентальній моделі перевага надається адміністративній регламентації, баланс

повноважень базується на теорії децентралізації та концепції адміністративного регулювання. У англосаксонській моделі - перевага у законодавчій регламентації, а основа балансу повноважень – теорія деконцентрації та концепції автономних повноважень і судового регулювання.

Яскравим прикладом континентальної моделі державної та муніципальної політики є Австрія, конституція якої не тільки детально регулює структуру органів місцевого управління, а й навіть повноваження окремих посадових осіб, умови і сфери делегування бургомістром своїх повноважень іншим посадовим особам тощо. Перевагами даної моделі є узгодженість організаційно-управлінських функцій рівнів влади та наявність довіри між ними. До недоліків континентальної моделі дослідники відносять негативний вплив на самоврядну активність органів місцевого самоврядування, втрата стимулів до скорочення бюджетних витрат на місцевому рівні та розвитку економіки на самостійних засадах.

Альтернативою континентальної моделі державної та муніципальної політики є модель автономних повноважень (англосаксонська), яка діє, зокрема у США, де функціонування місцевого управління регулюється лише самими штатами, а не центральною владою. Країни-прихильники цієї моделі вважають за краще видавати окремі закони та акти пов'язані з регулюванням якогось одного аспекту діяльності муніципалітетів. Обмеження даної моделі полягає у неможливості на законодавчому рівні охопити всі питання взаємодії держави та місцевого самоврядування, а також пристосуванні до динаміки соціально-економічних змін, що потребує активного прийняття рішень, узгоджених різними рівнями влади, не залежно від закріплених за ними повноважень.

Отже, кожна з моделей державної та муніципальної політики має як переваги так і недоліки, що зумовлені проблемою поєднання двох взаємопов'язаних завдань - розвитком автономії місцевого самоврядування та забезпеченням ефективної координації спільних дій державної та самоврядної влад. Ця проблема є актуальною під час реалізації державної та муніципальної політики в Україні.

Станом на кінець I кварталу 2019 року муніципальна політика України перебуває на стадії реалізації муніципальної реформи, а саме – завершення децентралізаційних процесів, що забезпечують умови для розбудови нової ефективної системи територіальної організації влади, яка б відповідала сучасним європейським стандартам та принципам Європейської хартії місцевого самоврядування. Децентралізація знайшла своє відображення у Програмі діяльності Уряду, «Стратегії-2020» Президента України та відповідного плану з їх реалізації.

Основними проблемами муніципальної реформи, як частини муніципальної політики в Україні, є нераціональне поєднання елементів континентальної та англосаксонської моделей державної та муніципальної політики.

Загалом перед урядом України постає завдання вдало поєднувати елементи континентальної та англосаксонської моделей державної та муніципальної політик, шляхом використання досвіду розвинутих країн та пристосування даних моделей до українських реалій.

СЕРДЮКОВА О.Є.

Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля

ПАРТИЦИПАТОРНИЙ БЮДЖЕТ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Сьогодні в умовах демократизації суспільства набувають поширення різні форми участі громадськості в управлінні населеним пунктом. Громадськість стає все більш активною у процесах територіального розвитку, бажаючи приймати участь в усіх заходах, що стосуються життєдіяльності територіальної спільноти.

Комунальна власність територіальних громад та кошти місцевих бюджетів є основою здійснення місцевого самоврядування в Україні. Їх ефективне використання призначене

забезпечувати потреби місцевих спільнот в різних сферах життєдіяльності. Участь громадськості в процесах розподілення бюджетних коштів є інноваційним елементом сучасної форми здійснення народовладдя та прямої участі мешканців в управлінні населеним пунктом.

Партисипативне бюджетування як інструмент безпосередньої демократії у бюджетуванні пропонує громадянам можливість ознайомлення з урядовими операціями та можливості для консультацій, обговорення та впливу на розподіл суспільних ресурсів. Воно сприяє підвищенню прозорості та рівня фінансової відповідальності, призводячи, таким чином, до скорочення урядової неефективності та корупції [1, с. 159].

Течією, яка найбільшу увагу приділяє саме визначенню громадянина як основного і найбільш пріоритетного учасника політичного процесу, є партисипаторна концепція демократії (від. англ. «participation» – участь), яку ще прийнято називати «демократією участі» [3, с. 221].

Партисипаторність є ознакою демократичного суспільства, яка передбачає реальну участь громадян (мешканців відповідної території) в процесах розвитку, самостійно визначаючи його напрями. Визначальним тут є роль громадянина, мешканця (особистості) у процесі створення такого суспільства, території (умов проживання на ній), яким він їх уявляє, бажає бачити, а також здатності нести відповідальність як за свої дії, так і за свою бездіяльність.

Концепція партисипаторного бюджету народилася у XXI столітті, у Польщу завітала 2011 року, а 2015 року досягла України [2]. Першими містами в Україні, де запроваджувався партисипаторний бюджет як інноваційний інструмент місцевого розвитку, були Чернігів, Черкаси та Полтава. Враховуючи отримані результати та за підтримки міжнародного партнера Фундації ПАУСІ в рамках Проекту «Партисипаторний бюджет – можливості для підвищення громадської активності і встановлення належного партнерства з органами влади» практика запровадження партисипаторного (громадського) бюджету почала набувати поширення всією територією України.

Як підтвердив практичний досвід, громадськість дуже активно залучалася до процесів реалізації проектів громадського бюджету в різних регіонах України, що свідчить про підвищення рівня громадянської свідомості, бажанні мешканців приймати участь в проектах місцевого розвитку та самостійно визначати його пріоритети. Про це також говорять і кількість і якість проектів, що подавалися на конкурс, їх різноманітність та кількість осіб, що приймали участь у голосуванні.

У Черкасах Програма «Громадський бюджет» розрахована на 5 років, і починаючи з 2015 р. передбачається щорічно виділяти 5 млн. грн. на міські проекти городян, при доходах міського бюджету у 2015 р. у 684 млн. грн. це складає 0,7 %. Ще 50 тис. грн. додатково щорічно передбачено на департамент реклами для популяризації проекту громадського бюджету [2].

У Чернігові на бюджет участі передбачалося у 2016 році 1 % від власних доходів Чернігова – це 4,8 млн грн. 50% суми направлено на капітальні проекти, 50% – на поточні [2].

У м. Северодонецьк (Луганська обл.) з кількістю населення 117 тис. осіб місцевого населення та 59,4 тис. внутрішньо переміщених осіб Програма партисипаторного (громадського) бюджету була запроваджена у 2018 р. Обсяг фінансування громадського бюджету у 2018 році становив 5 млн. грн., що складає 0,4 % від доходів міського бюджету. Співвідношення малих та великих проектів – 50 % / 50 % загального обсягу громадського бюджету. На конкурс було подано усього 72 проекти, з яких 59 було допущено до участі в конкурсі, як такі, що відповідають необхідним критеріям, визначеними умовами конкурсу.

Як і в інших регіонах України, переважна кількість проектів стосувалися сфер житлово-комунального господарства, благоустрою, відпочинку, транспорту, а також соціальних сфер життєдіяльності суспільства (освіти, охорони здоров'я, культури).

Отже, особливістю партисипаторного бюджету як інструменту місцевого розвитку є те, що мешканці самі визначають проблему, яку необхідно вирішити, розробляючи проект і голосуючи за нього, а також контролюють її реалізацію органами публічного управління на відповідність визначеним ними критеріям, власному уявленню про шлях вирішення місцевої проблеми. Роль органів влади зводиться до проведення конкурсу, безпосередньої реалізації проектів-переможців, у т.ч. через їх фінансове забезпечення, та подальшому сприянні

розповсюдженню місцевих ініціатив щодо запровадження проектів безпосередньої участі громади в процесах реалізації своїх прав у вирішенні проблем місцевого значення. Крім того, важливою рисою проектів партисипаторного бюджету є те, що результати їх реалізації є загальнодоступними для усієї територіальної спільноти.

1. Булеца Н.В. *Особливості процесу партисипативного бюджетування в Україні* / Н.В. Булеца // *Причорноморські економічні студії : наук. журн. / Причорномор. н.-д. ін-т екон. та інновацій.* – Вип. 8. – Одеса, 2016. – С. 159-165. 2. *Партисипаторний бюджет – 2015: перший український досвід 4 міст [Електронний ресурс].* – 2015. – Режим доступу: <http://urbanua.org/dosvid/ukrayinski-pryklady/184>. 3. Проценко О.В. *Демократія в сучасній Україні – партисипаторна чи делегативна, «сильна» чи «крихка»? / О. В. Проценко // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / голов. ред. С. В. Ківалов ; відп. за вип. Л. І. Кормич. - О. : Нац. ун-т «Одеська юридична академія» : Південноукр. центр гендерних проблем, 2012. - Вип. 44. - С. 220-229.*

СКОРИК Г.І., КОГУС Р.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАХИСТУ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ

Останні роки демографічна ситуація в Україні характеризується збільшенням частки людей пенсійного віку. Вихід людей на пенсію та їх старіння призводять до змін способу життя, появи соціально-побутових труднощів, до потреби психічної адаптації до нових життєвих ситуацій тощо. Усе це вимагає нових підходів до реалізації політики держави щодо людей старшого віку, особливо тих, хто не має на кого покладатися, крім держави, вибору ефективних форм і методів соціальної роботи.

Політика соціального захисту, зокрема щодо людей похилого віку, у країнах Західної Європи та США є ефективною. Досвід цих країн та найрізноманітніша практика захисту людей похилого віку мають бути використані в Україні, але з урахуванням національних особливостей і традицій.

Одним із напрямів є всебічна підтримка державою похилих людей вдома, створення їм найсприятливіших умов при постійному нагляді з боку соціальних працівників. Така практика використовується у Великобританії. Найважливішими формами соціальної роботи є надання соціальної та медичної допомоги на дому, що дозволяє вирішувати питання самотності та втрати інтересу до життя похилих людей. Організація соціальної допомоги здійснюється місцевими органами самоуправління і передбачає надання обов'язкових і додаткових послуг (медичних, розважально-відпочинкових, побутових та ін.). Важливо відмітити, що головні форми, засоби соціального обслуговування людей похилого віку визначаються відповідно до державних соціальних програм, окремі із них можуть надаватися конкретним особам за їх особистим вибором. Цей напрям соціальної політики реалізується незначним штатом соціальних працівників, але передбачає активне залучення волонтерів, релігійних, добровільних, молодіжних та інших організацій.

Поряд із цим у Великобританії діють спеціальні будинки пристарілих, де перебувають громадяни похилого віку із складними захворюваннями, що потребують спеціального і постійного медичного догляду. Для старших людей, здатних до самостійного активного життя створюються спеціальні поселення (сукупність невеликих будинків, квартир). Також діють «соціальні клуби», які організуються релігійними і суспільно-добровільними організаціями. Такі клуби створюються за інтересами, але, насамперед, із урахуванням вікового критерію. Тобто, єдиної програми допомоги людям похилого віку не існує, оскільки соціальний захист

здійснюється і державою, і релігійними та громадськими організаціями, і бізнесом, які надають не тільки медичні, а й психологічні, юридичні консультації та інші послуги.

Соціальна робота у Франції спрямована на створення найсприятливіших умов для продовження перебування старших людей у звичних для них умовах. Відповідно до цього діють два види такої допомоги – «Домашній помічник» та «Сестринський догляд».

Служба «Домашній помічник» передбачає надання допомоги у побуті: покупка продуктів, прибирання оселі, прання, оплата рахунків тощо. Фінансується вона за рахунок системи державного страхування і частково страховими компаніями Франції. Програма «Сестринський догляд» орієнтована на надання долікарської медичної допомоги на дому та гігієнічних послуг для тих пристарілих, які за станом здоров'я самотійно не можуть цього робити. Догляд і надання таких послуг здійснюють медичні сестри і няні.

З метою забезпечення захисту інтересів людей похилого віку і ставлення до них у державних закладах соціальної служби у Франції функціонує Комісія національного комітету пенсіонерів і осіб похилого віку. Головними її принципами визначено:

- принцип особистої гідності людей похилого віку, їх право на утримання, кваліфіковане медичне обслуговування, гідне ставлення, незалежно від доходу, статусу тощо;
- принцип свободи вибору;
- принцип координації допомоги, аби люди похилого віку ні в чому не нуждалися.

У Фінляндії соціальна політика реалізується на засадах централізованого планування. Центральні органи державної влади визначають, контролюють соціальну політику, а безпосереднє її впровадження покладено на муніципалітети, яким держава надає дотації на надання соціально-побутових послуг людям похилого віку. Соціальні послуги крім цього можуть надаватися приватними особами та релігійними організаціями. Надання соціальної допомоги похилим людям спрямоване на покращення житлових умов не тільки для самотніх людей, а й для сімей, які цього потребують.

Створювані центри соціальної допомоги надають широке коло різноманітних послуг для престарілих людей: функціонують кабінети медичної допомоги, лікувальної фізкультури і масажу, лікувально-трудова майстерні, їдальні. Особлива увага надається питанням забезпечення цілодобового контакту із такими людьми.

Соціальна робота у Німеччині ведеться здебільшого на добровільних засадах, насамперед, церковними добродійними союзами та Червоним Хрестом. Особливо поширеними є денні центри для людей похилого віку, соціальні підрозділи із надання медичної, соціальної, побутової допомоги. Активно функціонує Союз державного і приватного піклування за літніми людьми, куди входять соціальні працівники, громадські діячі, представники влади, навчальні заклади, дослідницькі інститути. Для забезпечення соціального захисту літніх людей найважливішими завданнями організації є: розробка і впровадження ідей щодо удосконалення системи соціального захисту; експертна діяльність у сфері соціального права; створення банку даних для фахівців даної сфери; підвищення кваліфікації соціальних працівників. Тобто, через діяльність соціальних працівників реалізується державна соціальна політика.

У США основний акцент робиться на надання соціальної допомоги літнім людям удома, без створення стаціонарних інституцій. Державні організації та приватний бізнес надають фінансову допомогу престарілим, щоб вони могли самотійно забезпечувати себе необхідними соціальними послугами. Для цього створюється низка різноманітних фондів. Крім цього застосовується практика матеріальної винагороди родичів за їх участь у догляді за літніми людьми. Для надання соціальних послуг (дієтичне харчування, лікувальна фізкультура, фізіотерапевтичне обслуговування тощо) пенсіонерам інвалідам створюються спеціальні центри.

Таким чином, досвід розвинутих країн світу засвідчує, що соціальна політика захисту літніх людей спрямована, насамперед, на забезпечення стабільної і стійкої їх позиції, підтримку їх гідності як вільних і самотійних громадян. У реалізації соціальної політики задіяні як органи державної влади, так і громадські організації, релігійні об'єднання, бізнес, які тісно взаємодіють, урізноманітнюючи коло соціальних послуг.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Підвищення ефективності фермерських господарств в Україні вимагає впровадження найкращого світового досвіду та удосконалення політики державної їх підтримки. Засади аграрної політики Європейських країн були закладені в 1957 р. Римським договором, підписаним шістьма країнами (ФРН, Францією, Італією, Нідерландами, Бельгією і Люксембургом). Головним завданням було визначено забезпечення населення якісними сільськогосподарськими продуктами, зростання рівня добробуту як фермерів так і усіх сільських жителів, а її принципами:

- вільна торгівля за однаковими цінами між країнами-учасниками договору;
- надання переваг продукції, яка вироблена в цих країнах, порівняно з імпортною;
- використання будь-яких механізмів для підтримки внутрішніх цін на продукцію сільського господарства.

Одним із головних інструментів політики підтримки фермерських господарств є цінова політика. Не зважаючи на те, що частка сільського господарства у валовому продукті ЄС близько 2%, видатки із бюджету на його підтримку становлять 45%. Слід підкреслити, що із цієї суми 80% спрямовують на дотації для підтримки цін і доходів селян. Наприклад в Німеччині із державного бюджету, крім платежів із Брюсселя, селянам виплачують більше 5 млрд. євро, 80% з яких спрямовується на соціальне забезпечення селян.

Цінова політика в більшості країн спрямована на захист вітчизняних виробників. Ціни регулюються у спосіб, який забезпечує не тільки повне покриття витрат на виробництво сільгосппродукції, а й можливості для відтворення і розвитку господарств. При цьому механізм регулювання захищає від дешевої імпоротної продукції поряд із надходженням достатньої кількості тієї продукції, яка не виробляється всередині країни.

Регулювання цін здійснюється за трьома напрямками. Перший напрям – це рекомендовані ціни: індикативні ціни на зернові, молоко, цукор, соняшник; орієнтовні - для великої рогатої худоби, вина; цільові - для тютюну. Другий напрям – встановлення мінімальних цін на імпорт: граничних для зернових, цукру, молочних продуктів; довідкових - для фруктів, овочів, вина, рибопродуктів; шлюзових - для свинини, яєць, птиці. Обмеження імпорту відбувається шляхом встановлення мита, а стимулювання експорту – шляхом експортних субсидій. Третій напрям – запровадження мінімальних цін для гарантування виробникові нормального прибутку й диференціації заготівельних цін у районах за видами продукції.

З метою заохочення фермерських господарств та для підвищення економічної безпеки країни, наприклад, в Угорщині встановлюються гарантовані ціни на пшеницю, яка необхідна для виробництва борошна, в Румунії у структурі мінімальної ціни пшениці включено гарантований бонус, в Узбекистані для того, щоб збільшити виробництво зерна держава збільшує закупівельні ціни на пшеницю, жито і ячмінь.

Важливими напрямками підтримки фермерів є страхування врожаїв, що можна розглядати як метод надання непрямих субсидій, та кредитування. В різних країнах воно має свої особливості. До прикладу у США діє система фермерського кредиту. Це широка мережа банківських установ, що належать самим позичальникам, завданням яких є залучення фондів грошового ринку для надання кредитів сільськогосподарським товаровиробникам. Кредитна сільська кооперація у США дуже поширена і на сьогодні об'єднує більш як 4000 комерційних сільськогосподарських банків.

У Німеччині функціонують Сільськогосподарський рентний банк, Німецький поштовий та іпотечний банк, Союз німецьких народних банків, створений сільськогосподарськими

підприємцями та ін.. Крім усього іншого банки надають пільгові кредити фермерам, за участь у спеціальних програмах, зокрема, «Молоді фермери», «Оновлення села» тощо.

У Франції найбільшим банком, що кредитує фермерські господарства, є «КредіАґріколь». Надаючи пільгові кредити, банк використовує принцип боніфікації – відшкодування державою різниці між договірною процентною ставкою і пільговою процентною ставкою для фермерів.

Важливим напрямком підтримки фермерських господарств є державне субсидування. Наприклад, у країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (34 країни світу) державні субсидії становлять 34 % від загального доходу фермерів. Рівень державних субсидій у відсотках до вартості виробленої сільськогосподарської продукції в останні роки становив: у Швейцарії – 73 %, Норвегії – 70 %, Японії – 63 %, країнах ЄС – 45 % (для порівняння: в Україні цей показник становить 4,3 %). Більшість субсидій спрямовані на розвиток сільської інфраструктури, підтримання родючості ґрунтів, впровадження новітніх технологій в аграрний бізнес, дотримання екології та збільшення доходів фермерів.

Ефективним методом державного впливу на розвиток фермерських господарств є податкове регулювання, зокрема, податкові пільги і ставки. У багатьох країнах світу рівень податків для сільськогосподарських виробників нижчий порівняно з іншими не аграрними виробниками. Наприклад, у Канаді фермери, які отримують прибуток у розмірі від 100 до 250 тис. дол., платять відповідно податок від 1 до 2,5 тис. дол. (близько 1%). Часто використовується звільнення від податків для певних видів виробництва, наприклад, фермери, що виробляють екологічно чисту продукцію, або ті, що працюють на альтернативних джерелах енергії (Німеччина).

Одним із методів прямого впливу держави на розвиток фермерських господарств є державне фінансування купівлі сільськогосподарської техніки та інших капітальних ресурсів, а також палива, сировини тощо. Наприклад, у США ціни на дизельне паливо для фермерів диференційовані, у Канаді податкові пільги й субсидії зменшують ціну на паливо до рівня 56% від роздрібної. У країнах ЄС установлені цінові дотації на придбання техніки, меліорацію земель, модернізацію ферм.

Покращенню діяльності фермерських господарств та захисту їх інтересів сприяє, поширена у більшості європейських країн, сільськогосподарська кооперація. В Італії держава підтримує створення кооперативів з переробки та реалізації сільськогосподарської продукції, а члени таких кооперативів одержують пільги і додаткове фінансування та технічну підтримку.

Участь фермерських господарств у програмах державної підтримки є добровільною. Проте, характер державної політики, її виваженість і механізм стимулюють сільськогосподарських виробників працювати, максимізуючи, з одного боку, власну вигоду, а , з іншого, на користь інтересів держави.

Підсумовуючи проведений аналіз зарубіжного досвіду, підкреслимо необхідність удосконалення політики державної підтримки фермерських господарств в Україні, насамперед, вдосконалюючи правові її засади. Враховуючи обмежені можливості державного бюджету України в умовах сучасної кризи, Україна не спроможна негайно впроваджувати усі ті інструменти та механізми, які були розглянуті. Але першочерговим має бути розробка заходів, спрямованих на узгодження політики підвищення ефективності фермерських господарств та їх продукції із стандартами ЄС та вимогами СОТ.

Доцільно скористатися досвідом зарубіжних країн щодо застосування економічних важелів державної підтримки аграрного виробництва. Практика довела, що найбільш дієвими напрямками державної підтримки сільгоспвиробників у провідних країнах світу є вдосконалення механізму ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, надання державних субсидій фермерам, використання пільгового кредитування й пільгового оподаткування сільгоспвиробників, розробка й виконання національних і галузевих програм розвитку сільського господарства, виважена зовнішньоторговельна політика.

РОЗБУДОВА МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В умовах людиноцентричних економік, формування нових типів ринків праці, нових форм зайнятості, зміни змісту праці запорукою забезпечення довгострокової конкурентоспроможності стає, безперечно, якість людського потенціалу. Досягнення економічного зростання можливе лише через забезпечення можливостей реалізації людиною свого потенціалу, вільного та ефективного залучення свої праці на основі критеріїв гідної праці, що фактично означає якість цієї праці. Категорія якості стала настільки вагомою в економіці, фактично фундаментальною ознакою і критерієм сучасного економічного розвитку, що мова йде про квалітативну революцію.

Саме тому важливого значення набуває розбудова теоретико-методологічних та прикладних основ дослідження якості людського потенціалу, зокрема в умовах актуальності питань забезпечення конкурентоспроможності економіки України в глобальному середовищі.

Якість людського потенціалу (ЯЛП) – це об'єктивно обумовлена та фактично сформована інтегральна сукупність власних властивостей людини (організму, індивіду, особистості) та регіональних спільнот людей, які проявляються або можуть проявитися за певних умов середовища їх існування (життя та праці), і вказують на можливі межі відтворення структур (компонент) людини та регіональних спільнот людей.

Структурна композиція ЯЛП - системна єдність демографічно-валеологічної, освітньо-інтелектуальної, професійно-кваліфікаційної, соціально-культурної, морально-етичної та екістичної компонент. Кожна з компонент характеризується системою ознак розвитку. Для демографічно-валеологічної компоненти такими ознаками є життєвий потенціал населення, зокрема, працездатного віку, міграційний потенціал, відтворення людського потенціалу, а також його здоров'я.

У дослідженні була поставлена прикладна задача вимірювання рівня розвитку ЯЛП регіонів України за демографічно-валеологічною компонентою та класифікація регіонів на цій основі. Завдання виконувалось за використання методів таксономічного (зокрема, розрахунки Евклідової метрики та відстані Мехаланобіса) та дискримінантного аналізу. Використання відстані Мехаланобіса обґрунтовується перевагою врахування у цьому показнику взаємозв'язків у масиві даних.

Основне завдання дискримінантного аналізу – пошук класифікаційних функцій та побудова на цій основі груп об'єктів, класифікованих за певною ознакою, у даному дослідженні за ознакою ЯЛП. Результатом аналізу є віднесення кожного об'єкта спостереження (регіону України) лише до однієї класифікаційної групи.

Найбільш поширеним методом групування об'єктів спостереження є кластерний аналіз. Обґрунтуванням вибору дискримінантного методу було те, що кластерний аналіз дозволяє групувати регіони за ознакою ЯЛП, однак не дає оцінки рівня розвитку ЯЛП. Кластерний аналіз не передбачає уведення в модель груповальної залежної змінної, якою є в даному дослідженні ЯЛП. Натомість дискримінантний аналіз дає можливість не тільки врахувати її як залежну змінну, але й подавати її в категорійному вигляді. Є й інші переваги використання дискримінантного аналізу для вирішення задач, що поставлені у даному дослідженні.

Для проведення аналізу було дібрано 18 показників за період 2009-2017 роки у регіональному розрізі, які характеризують фізичний та психічний стан здоров'я населення, демографічні процеси, витрати домогосподарств на харчування та охорону здоров'я, енергетичну цінність раціону населення, міграційний потенціал. Джерелами даних були як дані реєстраційної статистики, так і вибіркових обстежень, а також розрахункові показники. Для

проведення аналізу показники були стандартизовані. За розрахунками Евклідової метрики було сформовано гіпотетичну (навчальну) класифікацію регіонів.

За результатами проведення дискримінантного аналізу було уточнено класифікацію регіонів і віднесено їх до шести груп (табл. 1).

Таблиця 1

**Класифікація регіонів за рівнем ЯЛП (демографічно-валеологічна компонента),
отримана у результаті проведення дискримінантного аналізу**

Класифікаційні групи за ЯЛП	Регіони
Висока	Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька, м. Київ
Помірно висока	Волинська, Миколаївська, Тернопільська, Херсонська
Середня	Вінницька, Житомирська, Львівська, Полтавська, Рівненська, Черкаська
Нижче середнього	Київська, Кіровоградська, Сумська, Чернігівська, Хмельницька
Низька	Запорізька, Луганська, Одеська, Харківська
Наднизька	Донецька, Дніпропетровська

Слід зазначити, що дискримінантний аналіз проводився неодноразово із добиранням різних показників. Так, при включенні здебільшого демографічних показників та кількох змінних, що характеризують самооцінку здоров'я, витрати домогосподарств на харчування та охорону здоров'я, а також енергетичної цінності раціону харчування було утворено однорідну групу з високою ЯЛП із західних регіонів України та м. Києва. Додавання у дискримінантний аналіз змінних, що характеризують стан психічного здоров'я населення регіонів України, дещо змінило класифікацію, а також поглибило розрив між групами з низькою якістю та іншими. Додавання в перелік змінних показників, що характеризують захворювання населення (у загальному, а також на окремі, в тому числі соціально небезпечні захворювання), зробило цей розрив ще глибшим. Тому виникла необхідність виокремлення групи із наднизькою якістю. Важливо, що при додаванні таких показників в аутсайтери потрапила Дніпропетровська область, яка лідирує за чисельністю ВІЛ-інфікованих та темпами зростання захворюваності на злякисні утворення, активний туберкульоз, кількістю самоушкоджень. Натомість Луганська область дещо покращила свої позиції, потрапивши у групу із низькою якістю.

Також слід звернути увагу, що західний регіон у деякій мірі втратив свою однорідність за оцінкою якості, так як Львівська область поступово переходила у групи з нижчою якістю, потрапивши у кінцевому підсумку у групу із середньою ЯЛП. Такі ж зміни стосувалися м. Києва, який взагалі з високих позицій якості опустився до низької за рахунок високих значень показників захворюваності, темпів поширення ВІЛ-інфекції, а також соціально небезпечних захворювань, злякисних утворень. Однак введення у модель показника міграційного потенціалу, а також високих показників відтворюваності населення, додатнього міграційного припливу дозволило Києву повернути втрачені позиції, знівелювати вплив негативних чинників мегаполісу щодо темпів захворюваності та нестійкого психічного здоров'я мешканців. Така ситуація дозволяє зробити висновок про сприятливість середовища розвинених регіонів для відтворення населення, однак негативний вплив цих умов на здоров'я населення, причому як фізичне, так і психічне.

Запропонована методика може бути важливим інструментом інформаційного забезпечення системи управління ЯЛП регіонів України, що є одним із пріоритетних напрямів забезпечення високої конкурентоспроможності національної економіки в глобальному середовищі.

КОНКУРЕНТНИЙ ПІДХІД ДО ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ

У сучасному світі існує безліч компаній, у яких зосереджено мільйони працівників. І у кожній з них виникає актуальне питання сьогодення: «Як ефективно керувати людьми, щоб отримати максимально бажаний результат?» Адже ефективне управління людськими ресурсами є одним з основних чинників підвищення конкурентоспроможності підприємства. Для цього менеджеру-управлінцю, в першу чергу, потрібно стимулювати максимальну ефективність праці людини, виходячи з її індивідуальності.

Щоб комплексно відповісти на це запитання, доцільно запропонувати декілька етапів, які допоможуть менеджеру стати ефективним управлінцем: 1) створення хорошого трудового колективу; 2) створення хороших умов праці для робітників; 3) вибір ефективного підходу для управління людьми.

В першу чергу при формуванні трудового колективу слід врахувати наступні фактори: психологічний клімат у колективі, індивідуальність кожного працівника, бажання рухатися по кар'єрній драбині. Врахувавши їх, вдасться створити трудовий колектив, кожна людина у якому психологічно поєднуватиметься з іншими. Це команда, яка працюватиме як цілісна система заради спільного результату, у якій не буде емоційного напруження між працівниками, де людина зможе у будь-який момент допомогти іншій, а не навмисно створювати ситуації, які зможуть зашкодити колесі по роботі.

На наступному етапі керівник компанії повинен забезпечити комфортні умови праці для своїх підлеглих. На наш погляд, комфортними умовами можуть бути – якісний ремонт, світлі кольори та приємний декор, наявність кавового апарату та різних смаколиків тощо. Ці деталі створюють домашній затишок та комфортні умови праці. Також доцільно створити кімнату відпочинку у домашньому стилі, де працівники зможуть відпочити, поспілкуватися одне з одним або ж залишитися наодинці із своїми думками. Не менш важливими будуть і справедлива винагорода, і забезпечення якісним медичним і побутовим обслуговуванням.

Створивши цей фундамент, на третьому етапі менеджер формує ефективний підхід для управління людьми. На нашу думку, найкращим варіантом буде побудова «здорової» конкуренції у колективі, що підкріплена моральними та матеріальними стимулами. Результати проведеного опитування серед працівників вітчизняних фірм підтвердили, що для реалізації цього підходу потрібно взяти до уваги поведінку людини в умовах конкуренції, оскільки в одних людей це пробудить азарт та бажання якісно працювати і стати першим, а в інших – сумні емоції, думки про недоцільність своєї праці в компанії. Результати опитування показали, що 58% респондентів хотіли б стати першими у компанії, 13% спробували б, проте не засмутилися, якщо б їм це не вдалося, і 13% не захотіли б прикладати надмірних зусиль.

Слід зазначити, що на цьому етапі необхідно знайти баланс між матеріальними та моральними стимулами. Для цього доцільно кожного місяця (кварталу, півріччя) за результатами виконаної роботи обирати 2-3-х кращих працівників, яких додатково заохочувати (наприклад, надавати премії, додаткові вихідні або пільгові відпустки тощо). Якщо компанія велика, то доцільно обирати кращих працівників у кожному підрозділі, а згодом обирати найкращих серед кращих працівників місяця. Щоб уникнути негативного впливу конкуренції, доцільно проводити опитування безпосередньо в компанії, де кожен працівник матиме змогу залишити відгук про те, що його не влаштовує або ж навпаки.

Підсумовуючи вище наведене, слід зазначити, що названі вище три етапи - це елементи системи, які не можуть функціонувати окремо. Тільки разом вони доповняють одне одного та дозволяють досягнути бажаного результату.

РОЛЬ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Успіх та ефективність організації у будь-якій сферах діяльності, чи то політична, чи підприємницька, залежить багато в чому від грамотно застосованих маркетингових комунікацій. Досягти бажаного запланованого результату можливо при креативному управлінні проектами, що впроваджують на відповідних ринках комплекс обраних маркетингових комунікацій.

Даній темі дослідження присвятили свої роботи такі автори як, Кіслов Д. [1], який у роботі «Система маркетингових комунікацій в державному управлінні» розглянув сучасний стан розвитку методів і засобів державного управління маркетинговими комунікаціями, а також рівень наукових досліджень цього явища як фактор успіху діяльності будь-яких організаційних систем. Деякі філософські питання досвіду комунікації, що можуть бути застосовані в інформаційну епоху, досліджували Т. Адорно, М. Маклюен, М. Кузнецов. Шатун В. Т. та Зосімова І. О. [4] у спільній роботі «Маркетинг в публічному управлінні: сутність, специфіка, класифікація» розкрили сутність маркетингу в органах публічної влади та виділили причини, що стримують покращення якості надання соціально – економічних послуг.

Метою дослідження є розгляд методологічної основи маркетингових комунікацій у сфері публічного управління, що сприятимуть кращій інформованості населення про діяльність організацій, збільшення довіри з боку населення та покращення іміджу органів державної влади.

Більшість людей асоціюють маркетинг з підприємницькою діяльністю, просуванням товарів та послуг на відповідні ринки збуту, тобто все що пов'язано з ринковими формами обміну. Але в сучасних умовах швидкого НТП актуальним є розкриття ролі системи маркетингових комунікацій, їх практичного впровадження на рівні державного управління, щодо надання послуг органами влади.

Результатом успішності будь-якого бренду, товару чи організації є ефективна маркетингова діяльність спеціалістів, завдяки маркетологам ми знаємо про цей продукт, бачимо його на біг-бордах або по телебаченню, чи в Інтернеті, чуємо про нього від інших. Кожна наша дія та вчинки пов'язані із активним вжитком таких результатів – починаючи від задоволення фізіологічних потреб, що знаходяться на найнижчій сходинці піраміди Маслоу, завершуючи верхівкою – потреба у самовираженні, почуттям самодостатності.

Особливою перевагою маркетингу для державного управління є те, що маркетинг має інтегрований характер, тобто методологія даної сфери знань може бути інтерпретованою та синтезованою в усіх сферах діяльності, де він виступає засобом соціального регулювання.

Необхідність залучення маркетингу в практику публічного управління обумовлена тим, що сучасна розвинена держава системно контролює розвиток виробництва, що виступає, як комплекс складних ринків, що взаємозалежні один від одного процесами обміну. Під «маркетингом» розуміється управління ринком з метою задоволення потреб і запитів населення, шляхом здійснення обміну, і в результаті дає можливість державі здійснювати управління ринковими відносинами у напрямі їх подальшої соціоцентричної і гуманоцентричної трансформації.

За останні роки зростає роль як маркетингу, так і маркетингових комунікацій у вигляді інформаційно – психологічних зв'язків між ринковими об'єктами, що встановлюються для взаємовигідних відносин, що сприяють досягненню цілей.

Державні маркетингові комунікації направлені на формування нового філософського ядра моделі управління як соціально-політичної функції громадянського суспільства. Тобто, маркетингові комунікації у сфері державного управління є інструментом формування та

розвитку системних зв'язків між органами державної влади, артикуляції та реалізації соціальних інтересів і методів контролю за державною діяльністю з боку громадянського суспільства. Водночас вона являє собою певну функцію, що заснована на поєднанні права й держави на основі законної управлінської діяльності загалом.

Маркетингові комунікації в публічному управлінні направлені за зміцнення та підтримку взаємозв'язків органів державної влади з населенням, в результаті населення буде володіти бажаною інформацією про діяльність органів влади, відчувати їх відкритість перед народом, прозорість та аргументованість впроваджених заходів. Важливим є те, що в маркетингових комунікаціях присутній зворотній зв'язок, що буде свідчити про реакцію населення на конкретні дії органів державної влади.[3]

Уся діяльність органів влади направлена на заохочення запитів населення, тому перш за все необхідно розуміти першочергові потреби саме в тому місці і в той час. Невід'ємною частиною життя будь-якої людини є гаджети, Інтернет та соціальні мережі, тому, на мій погляд, найбільш доцільним є звертати увагу саме на цей інструмент маркетингових комунікацій, «йти у ногу з часом».

Сучасні вимоги щодо виконання функцій державних закладів в значній мірі відрізняються від вимог у минулому. В деяких аспектах для відповідного і достовірного виконання цих функцій необхідно радикально змінювати інструменти та важелі, що наразі є активно вживаними державними установами в їх роботі. [2]

Тобто, головним напрямком в формуванні системи маркетингової діяльності в публічному управлінні є розвиток системи центральних та місцевих органів державної влади і органів місцевого самоврядування, яким також підпорядковується виконання й такої функції, як маркетингова. Маркетингова функція в державному секторі включає наступні заходи та дії: планування, стратегія, контроль, просування послуг та орієнтація на громадянина.

Отже, механізми державного управління маркетинговими комунікаціями можуть виступати ефективним інструментом узгодження адміністративних і соціально-економічних напрямків змін з інтересами населення країни. Без використання цих механізмів будь-які позитивні зрушення у сфері державного управління неможливі, оскільки у процесі трансформації до нових моделей державного регулювання необхідно перш за все звертати увагу на умови й особливості країни. При цьому потрібно керуватися опрацьованою програмою суспільного розвитку з урахуванням традицій і ментальності народу.

1. Кіслов Д. Система маркетингових комунікацій в державному управлінні. Вісник Київського національного торговельно – економічного університету. – 2013. - №1. – с. 29 – 38. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2013_1_5. 2. Литвинова Л. В., Збираник Ю. В. Маркетингові комунікації органів публічної влади як складова частина комунікативної культури публічного управління. Державне управління, 2017, №4, - с. 50 – 55. Режим доступу: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2017/10.pdf. 3. Романенко К. М. Проблемне поле державного маркетингу як складової теорії державного управління. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2009-02/09rkmtdu.pdf>. 4. Шатун В. Т., Зосімова І. О. Маркетинг в публічному управлінні: сутність, специфіка, класифікація. Наукові праці. Державне управління, випуск 255, том 267. 2016, - с. 181 – 187. – Режим доступу: <http://official.chdu.edu.ua/article/viewFile/85384/81056>

ТОМІНА В.Ю., БАРАБАШ Х.І.

Одеський державний університет внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ІНСАЙДЕРСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Зростання кількості адміністративних та кримінальних правопорушень у економічній та інформаційній сферах, стрімке розповсюдження систем електронного документообігу, поява глобальних баз даних вимагають побудови надійної системи інформаційного захисту

господарських товариств. Останнім часом в області безпеки господарського товариства актуальними стали повідомлення про те, що більшу загрозу представляють угоди вчинені з використанням інсайдерської інформації.

Інсайдерська інформація – це внутрішня господарського товариства. Інсайдер (від англ. Inside – всередині) – будь-яка особа, що має доступ до конфіденційної інформації про стан справ суб'єкта господарювання завдяки своєму службовому становищу або родинним зв'язкам [1, с. 131]. Таким чином інсайдер – це особа, яка працює на суб'єкті господарювання або особа якій відома внутрішня інформація про суб'єкт господарювання.

Директива Ради Європейських Співтовариств від 13 листопада 1989 року № 89/592/ЄЕС «Щодо узгодження регулювання внутрішніх (інсайдерських) операцій» [2] у ст. 1 зазначає, що «Інсайдерська інформація – це інформація яка не була розголошена, має чітку форму і відноситься до одного чи декількох емітентів цінних паперів, що підлягають обігу або стосується одного чи декількох цінних паперів, що підлягають обігу, та розголошення якої вірогідно матиме суттєвий вплив на ціну відповідного цінного паперу чи паперів, що підлягають обігу».

Директива № 2003/6/ЄС Європейського Парламенту і Ради ЄС «Про використання інсайдерської інформації в процесі торгів і маніпулювання ринком (ринкових махінаціях)» [3] у ст. 1 визначає інсайдерську інформацію, як: «Інформацію, публічно не розкрити, що володіє відомою цінністю, що відноситься до одного або кількох емітентів фінансових інструментів або до одного чи декількох таких інструментів, яка в разі розкриття неодмінно зробить значний вплив на котирування фінансових інструментів або відповідних деривативів».

Відповідно до ч. 1 ст. 44 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» [4] «Інсайдерська інформація – це неоприлюднена інформація про емітента, його цінні папери та похідні (деривативи), що перебувають в обігу на фондовій біржі, або правочини щодо них, у разі якщо оприлюднення такої інформації може істотно вплинути на вартість цінних паперів та похідних (деривативів), та яка підлягає оприлюдненню відповідно до вимог, встановлених Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» [4]. Інформація щодо оцінки вартості цінних паперів та/або фінансово-господарського стану емітента, якщо вона отримана виключно на основі оприлюдненої інформації або інформації з інших публічних джерел, не заборонених законодавством, не є інсайдерською інформацією. Інформація не вважається інсайдерською з моменту її оприлюднення відповідно до закону.

На думку В.В. Саєнко «інсайдерською інформацією» є будь-яка конкретна не оприлюднена інформація про емітента, його цінні папери або договори щодо них, що є істотною, тобто у випадку оприлюднення може значно вплинути на ринкову вартість цінних паперів [5, с. 4]. До інформації, що містить відомості про цінні папери емітента або правочинів щодо них можна віднести наступні дані: відомості про дострокову сплату відсотків інвесторам, продаж-купівля великого обсягу цінних паперів тощо. Слід зазначити, що це не вичерпний перелік відомостей, що можуть містити інсайдерську інформацію. І як відмічає В.В. Саєнко, тлумачення щодо того, яка ж інформація є інсайдерською недоцільно закріплювати на рівні нормативних актів. Інсайдерська інформація може міститись як у бухгалтерських, фінансових, установчих документах, договорах, звітах, так і в усній формі.

Поняття «інсайдерська інформація» доцільно розглядати як сукупність відомостей технічного, технологічного, ділового, фінансового, податкового, статистичного характеру та відомостей щодо корпоративного управління в господарському товаристві, які не розголошені та становлять комерційну цінність, доступ до якої особа отримала, використовуючи своє службове положення, в результаті виконання трудових обов'язків, цивільно-правового договору або інших дій. Вважаємо, що інсайдерська інформація – це будь-яка конкретна (точна) інформація, яка не була оприлюднена та яка безпосередньо чи опосередковано стосується одного або кількох суб'єктів господарювання, інформація про емітента, його фінансові інструменти (цінні папери та похідні фінансові інструменти). Інсайдерська інформація може міститись як у бухгалтерських, податкових, фінансових, установчих документах, договорах, звітах, так і в усній формі. Інсайдерська інформація, якщо вона нерозкрита, може суттєво

вплинути на ціни фінансових інструментів чи пов'язаних похідних фінансових інструментів означає інформацію, яку розсудливий інвестор, ймовірно, використає як частину підґрунтя для свого рішення з інвестування (іноді з метою отримання незаконного надприбутку, кримінального рейдерства господарського товариства чи з метою маніпулювання цінами на фондовому ринку) що є порушенням чинного адміністративного та кримінального законодавства України. Інформація не вважається інсайдерською з моменту її оприлюднення відповідно до закону.

1. *Словник фінансово-правових термінів / [за заг. ред. д.ю.н., проф. Л. К. Воронової]. 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Алерта, 2011. 558 с.* 2. *Щодо узгодження регулювання внутрішніх (інсайдерських) операцій: Директива Ради Європейських Співтовариств від 13 листопада 1989 року № 89/592/ЄЕС // URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_184.* 3. *Об использовании инсайдерской информации в процессе торгов и манипулировании рынком (рыночных махинациях): Директива Европейского Парламента и Совета ЕС от 28 января 2003 года № 2003/6/ЕС // URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a68.* 4. *Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV // Відомості Верховної Ради. 2006. № 31. Ст. 268.* 5. *Саєнко В. В. Правове регулювання використання інсайдерської інформації на ринку цінних паперів: Автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. КНУ імені Тараса Шевченка. К., 2002. 20 с.*

ТРЕВОГО О.І., КУЗОВКІН А.І.

Національний університет Львівська політехніка

МЕЖІ СЕРЕДНЬОГО ДОХОДУ У ФОРМУВАННІ ДІЄВОГО СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ

Український середній клас уже тривалий час виносяться на щит політичної боротьби в країні. Саме захист його інтересів декларує з кожним десятиліттям дедалі більше політичних сил. З ними пов'язуються перспективи економічного та політичного розвитку України. Тим часом цей термін недостатньо окреслений, критерії належності до соціальних груп невизначеними, як і чисельність та вага в суспільстві чи економіці, а інтереси не сформульовані.

Поняття середнього класу, бідних і класу багатих пов'язані з їх доходами, купівельною спроможністю і вагою кожного у побудову цивілізованого суспільства. До середнього класу, найактивнішої частини суспільства, відносять частину населення, доходи сімей якої достатні, аби задовольнити повністю потребу у товарах першої необхідності і мати можливість купувати товари тривалого користування. З економічної точки зору, це самоузгоджена суспільна формація, яка створює, заробляє, споживає, відраховує внески до Пенсійного фонду, накопичує капітал у банках і в результаті модернізує виробництво і маркетинг, забезпечуючи конкурентоспроможність товарів і послуг, підтримує динамічну рівновагу між пропозицією і попитом, утримує вразливі соціальні верстви суспільства та докладається до інноваційного розвитку держави.

За майновим розподілом населення вчені вирізняють два стаціонарні стани суспільства. Перший - бідна переважна частина суспільства, мало людей середнього класу і згуртовані навколо олігархів групи дуже багатих сімей. Другий - країни високого економічного розвитку і достатку, де мало бідних, мало дуже багатих, а основну частку населення становить середній клас. Саме середній клас є носієм культури, науки та інновацій, є основною виробничою силою суспільства. Найважливіше завдання українського політикуму та уряду полягає в розробці стратегії розвитку середнього класу та переходу з першого стану, в якому ми зараз перебуваємо, до другого.

Реалії нашої сьогодишньої епохи загострюють увагу на тому, що є нормою у фінансовому плані станом на січень 2019 року у східно-європейській країні Україна, а саме: середня заробітна плата становить 9 223 гривні, що у середньому відповідає 340 доларів США. Це, у свою чергу, еквівалентно 2,5% від вартості Peugeot 108 2016 року випуску, 22% вартості авіа квитка Київ-Вашингтон та 81% вартості 1 квадратного метра на околиці української столиці. Джон Рокфеллер вважав необхідною сумою для достойного життя 50 тисяч доларів США на місяць, все, що нижче – це бідність. Вдаватися в такі крайнощі теж не варто, проте різниця разюча.

Щодо запитання, «Що робити, аби жити достойно та припинити, в решті-решт, виживати?» відповідь можна окреслити в площині художньої – економічної літератури, до прикладу, абсолютно революційної та доленосної праці відомого американського підприємця, письменника, інвестора та філантропа Роберта Кійосакі «Бідний тато, багатий тато» та «Квадрант грошового потоку». Містер Кійосакі межу між бідністю та достойним життям бачить трохи інакше, ніж вельмишановний містер Рокфеллер. Згідно бачення Роберта достойне життя починається тоді, коли Ваш пасивний дохід починає перевищувати Ваші щомісячні витрати на комфортне для Вас життя. Як ми бачимо, ця теорія позбавлена абсолютів, для когось це ті самі 340 доларів США, а для когось 50 тисяч швейцарських франків.

Прерогатива зростанню середнього доходу є побудова пасивного доходу, який формують інвестиції в широкому розумінні. Це та звичка, яку комуністичний режим вбивав у свідомості українців десятиліттями переконуючи, що нашими фінансами потурбується уряд, забезпечивши нам пенсійні виплати та достойну старість, проте, інвестиційний капітал формують заощадження. За даними світового банку, українці заощаджують у середньому лише 16% свого доходу, решта витрачається на повсякденне життя, в основному на продукти харчування. Для прикладу китайці у середньому заощаджують 48% свого доходу.

Проведене у 2017 році дослідження Держкомстату виявило, що в 45,7% домогосподарств грошей було достатньо, але заощаджень не робили, 43,2% постійно відмовлялися собі в найнеобхіднішому, окрім харчування. Приблизно порівну виявилось тих, які мали достатньо грошей і робили заощадження (6,2%), і тих, кому не вистачало навіть на харчування (4,9%). У 25,3% досліджених домогосподарств заявили, що в разі появи додаткових доходів заощадили б їх, а 5,4% спрямували б на розвиток бізнесу. Водночас 26,2% – на їжу, 37,9% – на одяг та взуття.

До небідних, але ще не представників середнього класу зарахували себе 27% опитаних, до бідних – 72,3%. Наприклад, у США, щоб піти у відпустку, 54% респондентів змушені відмовлятися від придбання товарів довгострокового використання, а 43% — від нового одягу та інших промтоварів. 27% «небідних» українських домогосподарств корелюють із тими 25–30%, які заощадили б додаткові доходи в разі їх появи та спрямували б на розвиток бізнесу, а також із часткою людей із середнім доходом відносно решти громадян. А на Заході, як відомо, середній клас виокремлюють не так за номінальним доходом, як відносно доходів решти. Наприклад, у США йдеться про домогосподарства, які мають від 2 до 7,5 прожиткового мінімуму на члена сім'ї. В Україні рівень середнього доходу на члена сім'ї понад два прожиткових мінімуми (без обмеження верхньої планки) у 2016 році мали 31,2% мешканців. Як бачимо, за цим критерієм людей середнього рівня доходів в українському суспільстві позаторік було майже вдвічі менше, ніж у США (55,6%). А порівняння абсолютних доходів засвідчує, що український середній клас має дещо нижчий рівень життя, навіть якщо врахувати різну його вартість у двох країнах.

За оцінкою МВФ, 2016 року ВВП у розрахунку на одну особу за паритетом купівельної спроможності (ПКС) в Україні був у 3,98 рази вищим (\$7,96 тис.), аніж за номіналом (\$2 тис.). У США вони ідентичні, отже, отримуємо коефіцієнт 3,98, на який потрібно помножити середні доходи середнього класу в Україні, щоб отримати їх еквівалент у США. Якщо там вони стартували від \$11,8 тис./рік на члена сім'ї, то в нас, у перерахунку за коефіцієнтом 3,98, згадані вище 31,2% людей середнього доходу мали \$5,8 тис. за ПКС на рік і більше. Отже, питома вага українського середнього класу в структурі суспільства не лише удвічі менша за частку

американського, він ще й має дещо нижчий рівень життя. Щоправда, порівняно зі США в нас більше необлікованих доходів.

Виглядає мізерно, але з цього і починається шлях до свободи. Золоте правило ще часів Вавилону, відкладати не менше десятини власного доходу має передаватися з молоком матері з покоління в покоління. Переконалим є той факт, що сучасна економічна ситуація в Україні, яка перебуває на зломі двох епох сприяє зростаючій частці заощадження: нові будівництва, активний туристичний бізнес Львова, численні IT стартапи – це все можливості, що відкривають дорогу до фінансової незалежності!

Сьогодні держава має сприяти вирішенню проблем становлення середнього класу: підвищенням інституційної довіри в суспільстві (насамперед до інститутів влади); забезпеченням економічної свободи та сприяння розвитку малого і середнього бізнесу; проведенням політики стимулювання сукупного попиту для нарощування споживачів; соціальною значущістю професій, зокрема інженерів, науковців, освітян і медиків; зниженням фіскального навантаження на населення; розвитком фермерства як основи середнього класу у сільській місцевості; створенням умов для детінізації економіки і легалізації доходів; підвищенням якості вищої освіти, її націленість на надання практичних навичок, встановлення зв'язку з роботодавцями, тощо.

ФУРДИГА А.І., МИХАЛЬЧИШИН Н.Л.

Національний університет «Львівська політехніка»

СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Влада пов'язана з процесами керування та управління відповідними об'єктами, що може проявлятися у різних сферах. Публічна влада характеризується впливом на соціальні процеси в суспільстві, управлінням суспільними відносинами тощо. Оскільки публічна влада здійснюється публічними органами, то на законодавчому рівні повинні встановлюватися способи та методи її прояву для збереження суверенності, незалежності, демократичності, соціальності та правової визначеності держави. Відповідно в Конституції України, як в основному законі держави, встановлено, що держава є формою організації суспільного життя, системою соціального управління, що забезпечує цілісність суспільства, його нормальне, стабільне функціонування.

Залежно від форм публічної влади розрізняють органи, що діють на державному, регіональному та місцевому рівнях і складають систему органів публічної влади. На місцевому рівні публічна влада може проявлятися через дії органів місцевого самоврядування, та об'єднані територіальні громади. Особливістю публічної влади є взаємодія суспільства та держави, що проявляється в залученні суспільства до обрання деяких органів публічної влади, які можуть призначати інші органи. Для забезпечення функціонування та незалежності публічної влади в системі органів через законодавчі, виконавчі та судові органи діє принцип рівноваги, до якого також долучене і суспільство. Так, громадяни держави можуть реалізувати виборче право та впливати на строковість окремих органів, брати участь в референдумах, як вищій формі демократії, що передбачає прямий вплив народу на публічну владу.

Однак, за народною ініціативою в Україні не було проведено жодного референдуму. За ініціативи влади в 1991 р. проводився всеукраїнський референдум щодо акту проголошення незалежності України, в якому взяли участь понад 90% виборців, і який єдиний мав законодавчо-закріплені зміни. У 2000 р. проводився другий всеукраїнський референдум, на який виносились питання про скасування депутатської недоторканності (підтримали 89% громадян) і про скорочення кількості народних депутатів до трьохсот (підтримали 89,91% громадян). Однак, станом на 2019 р. такі ініціативи народу так і не отримали законодавчого вираження. А з 2012 р. відповідно до положень Закону України «Про Всеукраїнський

референдум» публічна влада обмежила пряму владу народу, визначивши, що референдум за народною ініціативою передбачено лише у консультативній формі і його результати не мають імперативного значення, та можуть бути відхилені парламентом. Встановлено, що рішення про проголошення референдуму приймає президент, відмінено місцеві референдуми тощо.

Вплив суспільства на становлення публічної влади має здійснюватись з дотриманням основних ознак такої влади: спрямованість на виконання суспільних завдань і функцій; функціонування через відповідні публічні інститути, які наділені легітимністю; об'єднання об'єктів, на які здійснюється владний вплив, за територіальною ознакою; обов'язковість владних рішень для всіх суб'єктів на відповідній території; функціонування у правових формах з використанням засобів примусу для реалізації владних рішень; самостійне формування бюджету тощо.

До публічної влади суспільство висуватиме такі вимоги: забезпечення якісно нового рівня управління державою та суспільством в цілому; вдосконалення взаємодії між органами державної влади, бізнесом та громадянами; необхідність підвищення рівня довіри суспільства до влади; покращення якості державних послуг; зниження витрат на утримання державного апарату; підвищення конкурентоспроможності національної економіки та міжнародного іміджу України; гарантування рівня інформаційної відкритості та прозорості діяльності органів державної влади, підвищення рівня довіри.

ЦЕПУХ А.В., СТРЕЛЬНИК В. В.

Сумський національний аграрний університет

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР СТУПЕНЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Відмінна якість продукції, послуг є важливим критерієм побудови перспективного, престижного виробництва. Ринкова конкурентоспроможність можлива за умови мінімізування негативного впливу виробничої діяльності на навколишнє середовище, шляхом досягнення високого рівня екологічної безпеки процесів виробництва.

Досягнути зазначеного допоможе всесвітньовідома система стандартів ISO, що є найбільш значимою міжнародною природоохоронною ініціативою, метою якої є управління, використання та функціонування ефективної системи якості. Стандарт ISO 14000 забезпечує зменшення несприятливих впливів на навколишнє середовище шляхом організації екологічної «поведінки» підприємства. Стандарти застосовуються в діяльності кожного підприємства, яке ставить собі за мету самоконтроль, оцінку своєї діяльності та відповідність міжнародним стандартам у галузі екологічного менеджменту. Зокрема, така стандартизація налаштована на одержання високих результатів, цілей виробництва. Стандарти серії ISO 14000 узгоджують системи управління якістю та реальними процесами виробництва, перш за все із системою захисту навколишнього середовища, сприяють зростанню попиту на світовому ринку.

Серія стандартів ISO 14000 є добровільною ініціативою, що не заміняє законодавчих вимог, орієнтована на вимогу використання кращої з доступних технологій для сприяння пошуку суб'єктами господарювання найменш витратних методів досягнення цілей у вирішенні екологічних проблем. Конструкція самоконтролю сприяє зниженню негативного впливу промислового виробництва на навколишнє середовище.

Активне запровадження такої самоініціативи залежить від системи стимулів і заохочень (наприклад, надання пільгового кредиту для підприємств). Перехід від забруднення до запобігання таким факторам, формування принципів ефективності за допомогою зміцнення існуючого іміджу підприємства та співвідношення екологічних стандартів світового рівня.

Фактор ступеня екологічної безпеки підприємства пов'язаний із реальними масштабами сукупного шкідливого впливу виробництва на довкілля. Для оцінки такого впливу необхідно проводити комплексний екологічний аудит виробничих процесів, відходів, систем екологічного

менеджменту. Відповідно запровадження екологічного аудиту, проведення сертифікації на відповідність ISO 14000 дасть змогу підприємствам не лише зменшити свої витрати в процесі виробництва, збільшити прибутки, а й забезпечить довіру населення до їхньої продукції, а, отже, і постійний попит. До того ж, сертифікація встановить взаємовідносини підприємства з органами державного контролю у сфері охорони навколишнього середовища.

Для забезпечення ефективності екологічного розвитку в Україні, слід удосконалити законодавство в цій сфері. На жаль, українські підприємства нехтують управлінням показниками безпечності, беручи до уваги лише результат. Товаровиробник повинен здійснювати аналіз, мати стимул до постійного удосконалення з метою поліпшення екологічних характеристик своєї продукції чи послуг, чому сприяє дотримання вимог стандарту ISO14000.

Відповідно до вимог стандартів серії ISO 14000 політика підприємства повинна бути відкритою, зрозумілою, як для персоналу (працівників), так і для населення. Одним із дієвих способів є включення відповідних принципів екологічного управління в планування діяльності на загальному рівні. Функціонування такого підходу безумовно постійним моніторингом доцільності, відповідності екологічними цілями підприємства. Система управління якістю охоплює всі аспекти управління: маркетинговий, фінансовий, екологічний, виробничий.

Стандарти серії ISO 14000 сприяють впровадження активного вивчення оптимальних методів екологічного управління. Зокрема, зменшення кількості штрафів через забруднення навколишнього середовища, збільшення оціночної вартості основних фондів підприємства, економія енергії, сировини, ресурсів за рахунок їх ефективного використання. Стратегічним положенням зазначених стандартів є зобов'язання із забезпеченням постійного поліпшення екологічного управління.

Практичне впровадження вимог стандартів ISO 14000 потребує дієвої законодавчої основи, а також зацікавленості керівництва, персоналу, свідомого ставлення громади до навколишнього середовища.

Таким чином, запровадження та дотримання стандартів міжнародного рівня створює для України нові можливості успішної діяльності підприємств на єдиному товарному ринку, економічній та науково-технічній співпраці, виготовлення якісної, екологічно чистої продукції.

Першочерговими заходами державного рівня мають стати: створення уніфікованої системи законодавства про екологічно небезпечну діяльність, управління в галузі охорони довкілля, заохочень і стимулювання товаровиробника наданням пільговим кредитів для запровадження екологічної стандартизації міжнародного рівня, екологічне формування свідомості населення, тощо. Саме за цих зазначених умов конкурентоздатність підприємств може досягнути значного підвищення на світовому ринку, а Україна зарекомендувати себе як країна з екологічнобезпечною економікою та високим рівнем соціальної направленості.

ШВЕЦОВА М.Б.

Національний університет «Львівська політехніка»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Поняття «публічне адміністрування», яке увійшло до обігу ще в II половині XIX ст., пройшло певні етапи свого еволюційного розвитку, що пов'язано з бажанням та необхідністю пошуку більш ефективних моделей державного управління. Реформи державного управління відбувалися поступово, в міру зміни відносин «держава – населення», з врахуванням історичного розвитку системи соціального забезпечення та гарантій, пошуків шляхів взаємодії між державою та громадянським суспільством, зміцнення довіри населення до державних інституцій тощо.

Характерною тенденцією таких змін є зростання ролі регіонів, адміністративно-територіальних одиниць, які, з одного боку, значно знижують рівень навантаження на органи державного управління за рахунок делегування значної частини повноважень, а з іншого боку –

підвищують рівень ефективності прийнятих рішень за рахунок максимального врахування інтересів на місцевому рівні.

Фахівці визначають два основні підходи (що часто є взаємодоповнюваними) до становлення публічного управління:

- тактичний, що передбачає поступове усунення наявних недоліків, розв'язання конкретних тактичних завдань (є характерним на даному етапі для України);
- стратегічний, суть якого полягає у розробленні відповідної стратегії розвитку системи публічного управління відповідно до поставлених стратегічних цілей держави.

Серед основних критеріїв забезпечення належного рівня публічного управління в демократичному громадянському суспільстві виділяють насамперед децентралізацію, справедливість та відкритість, поділ влади та гнучкість у перебудові органів публічної адміністрації з метою якіснішого задоволення потреб населення, поінформованість отримувачів послуг щодо їх прав та можливостей, прозорість діяльності органів публічної адміністрації та їх підзвітність, належний рівень законодавчого забезпечення сфери публічних послуг на національному та наднаціональному рівні. В європейських країнах значна частина публічних послуг передана у приватну сферу, а самі взаємовідносини у сфері їх надання базуються на принципах рівноправного партнерства та активної співпраці між державою, громадськими організаціями, населенням та бізнесом. Зниження бюрократичного навантаження на громадян і підприємства відбувається за рахунок застосування електронного врядування, що робить взаємовідносини учасників публічних послуг максимально простими і доступними.

Орієнтація урядів низки європейських країн на концепцію управління за результатами, залучення на конкурентних засадах приватного сектора до роботи державних органів у сфері надання публічних послуг, де держава відіграє роль партнера, дало змогу значно підвищити рівень ефективності системи публічного управління і одночасно вирішити два ключових завдання: зменшення витрат на утримання апарату державного управління та підвищення якості бюджетних послуг. Виключна роль держави полягає у регулюванні відносин між отримувачами послуг і їх надавачами, та уніфікації діяльності служб у системі публічних послуг.

Серед країн з успішним досвідом реформування системи публічного адміністрування називають Австралію, Бельгію, Канаду, Фінляндію, Францію, Німеччину, Італію, Нідерланди, Нову Зеландію, Швецію, Великобританію, США та ряд інших держав. Протягом останніх років достатньо успішно наукові надбання у цій сфері застосовують і країни Центрально-Східної Європи: Естонія, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина. Концептуальною моделлю державного управління в сучасній Європі та США є концепція "Good Governance" («відповідне врядування», «належне врядування»), яка передбачає застосування відповідних стандартів управління, що відповідають потребам суспільства на сучасному етапі на засадах дотримання і забезпечення прав людини, враховуючи інтереси населення, бізнесу, державних інституцій на всіх рівнях управління.

ЯВОРСЬКА О.М., ГОРОВА С.В., КАЛИТА Т.А.
Університет державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ

На сьогоднішній день, діяльність органів державної влади супроводжується впровадженням електронних технологій, за допомогою яких здійснюється надання адміністративних послуг. Он-лайн обслуговування є спрощеним способом «спілкування» громадськості з державою, особливо для осіб, які є обізнаними в сфері інформаційних технологій.

Впровадження електронного документообігу є однозначним позитивним кроком обміну інформацією між контролюючими органами та суб'єктами господарювання, які в свою чергу, є

платниками податків. Державна фіскальна служба України найбільш поширено використовує електронну звітність для сервісного обслуговування платників податків, проте вона також подається у такі державні органи як: Пенсійний фонд України, Державна служба статистики України, Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України, Державна службу зайнятості України, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України та інші.

Проблеми формування та подання звітності в системі електронного документообігу вивчали такі науковці, а саме: Бачинський В. І., Голова С.Ф., Жук В.М., Івахненко С.В., Корягін М. В., Куцик П. О., Лаговська О. А., Легенчук С. Ф., Новицький А. М., Олійник О. В.

Однозначно, позитивним сторонами електронної звітності є:

- скорочення грошових витрат, пов'язаних із звітуванням;
- мінімальні часові затрати, як для контролюючих органів, так і для платників податків;
- можливість самостійно, однак без фактичної присутності, відзвітувати про здійснення господарської діяльності;
- цілодобовий доступ до Інтернет мережі, незалежно від географічного місцезнаходження особи;
- відсутність великої кількості документів у паперовому вигляді, що в свою чергу сприяє збереженню екології;
- зручний та систематизований доступ працівників відповідних органів до електронної документації;
- необмежений термін збереження інформації в електронному вигляді, на відміну від такого збереження в паперовому вигляді в архівних установах.

Незважаючи на таку велику кількість позитивних рис, електронна звітність також має свої недоліки. Зокрема, процес надходження і зберігання інформації, що здійснюється у форматі електронної звітності не завжди є захищеним і конфіденційним. Такий режим захисту є необхідним для інформації, що містить ознаки інформації з обмеженим доступом. Контролюючі органи зобов'язані забезпечити належні умови такого. Дана проблема є досить актуальною, адже багато злочинів сьогодні вчиняється у мережі Інтернет. «Хакери» здійснюють незаконне втручання у бази даних та інші ресурси, в яких ведеться обробка та зберігання, отриманої від платників податків інформації, що подається в електронному вигляді. Спеціалізується на попередженні, виявленні, припиненні та розкритті кримінальних правопорушень, механізмів підготовки, вчинення або приховування яких передбачає використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), телекомунікаційних та комп'ютерних Інтернет мереж і систем структурний підрозділ Національної поліції України – Кіберполіція. Участь Кіберполіції необхідна для безпечної діяльності та належного функціонування працівників контролюючих органів з однієї сторони, та для захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання – з іншої.

Наступною негативною рисою є застаріле технічне обладнання, яке знаходиться у користуванні працівників контролюючих органів, що відбивається на ефективності здійснення ними своїх функцій. Несправність комп'ютера значно затягує прийняття та перевірку електронної звітності, а неякісне обслуговування мережі, що здійснюється Інтернет - провайдером часто є причиною збоїв. На нашу думку, вирішенню цієї проблеми сприятиме належне фінансування з боку держави, що дасть змогу оновити застаріле технічне обладнання.

Враховуючи всі позитивні та негативні риси використання мережі Інтернет при поданні електронної звітності, частина платників податків все рівно ставляться дещо з недовірою до такого нововведення і користуються звичним способом – нарочним поданням. На противагу Україні, у Данії платники податків можуть скористатися не лише таким загальноприйнятим у світі способам як Інтернет, а й системою телефонного зв'язку та електронною поштою. За даними Організації учасників економічного розвитку підприємства й організації, Люксембург посідає перше місце серед організацій європейських країн, що подають податкову звітність через Інтернет, а громадяни, які подають звіт через Інтернет, – друге місце. А проблему захищеності інформації, яка подається через електронну звітність в Ірландії Служба доходів он-

лайн пропонує надійний захищений цілодобовий доступ з використанням Інфраструктури громадських ключів для аутентифікації, конфіденційності, безвідмовності та прозорості. Послуга електронного декларування та електронної сплати дозволяє уникнути канцелярських помилок, пропонуючи прості для користувачів форми з вбудованими інструментами оцінки та калькуляторами. Вона забезпечує миттєве повідомлення про операції, швидку обробку декларацій та видачу нарахувань, рахунків тощо до захищеної вхідної скриньки користувача.

Отже, електронна звітність в Україні – це один з найефективніших способів подачі та обробки податкової та фінансової звітності. Тому, ми вважаємо, що необхідним є вирішення вищезазначених проблем при здійсненні публічного адміністрування, як контролюючими органами, так і держави в цілому.

MAKSUROV A.

Law School of the University of Paris Sorbonne

COORDINATION AS A BASIC METHOD OF STATE CONTROL IN “ROUGH” STATES OF EUROPE (ON THE EXAMPLE OF GERNSEY)

In Guernsey no "hand-written" constitution. The legislation coordinating standards are available, although they are a little bit. Thus, coordination mechanisms in some form of education provided in part, on recruitment , in the organization of the state media .

Effective coordination mechanisms in the field of law enforcement, protection of public order, human rights and freedoms specified in Policy, legislation and administration team criminal justice strategy coordinator giv job description job overview .

Thus defined entity that coordinates the activities of the authorities; defined entities whose activities are coordinated; indicated the direction of coordination. The main responsibility for coordinating: «1. To maintain existing, and identify and establish new, stakeholder relationships and strategic links to support the Strategy’s ongoing development and delivery of outcomes, promoting clear understanding of the social policy context within which the Strategy sits and facilitating collegiate and collaborative forums that promote ongoing knowledge-sharing and joint-ownership of the Strategy and its outcomes. 2. To work with all relevant stakeholders to ensure the capture of appropriate data to support the Strategy’s key performance indicators so as to monitor progress against the Strategy’s planned outcomes, ensuring that data reports are available to all relevant stakeholders to support gaps analyses and that benchmarking opportunities are explored in conjunction with the other Crown Dependencies, so that all resulting business proposals are evidence-based. 3. To manage, and maintain stakeholder engagement in, all Strategy Review periods in line with established timeframes, and to explore different ways of working in pursuit of defined outcomes, with particular attention to developing relationships and partnership-working with the third-sector in line with the States Strategic objectives. 4. To develop and maintain an effective Communication Plan in relation to the Strategy that is customised to suit different audiences and to be prepared to represent the Strategy on a variety of different forums and corporate workstreams.5. To manage and deliver Criminal Justice Strategy projects in line with approved project management methodologies, including the maintenance of project plans, budgets, risk registers and highlight reports, and coordinate delivery of all projects in support of the Strategy’s planned outcomes, ensuring the use of evidence to support exploration of all viable delivery options and working confidently with relevant data to make recommendations that support value for money and efficiency» .

For the first time in European law at the level of regulation brought the basic requirements (criteria) to the officer in charge of the coordination activities. Among them are highlighted: «1. Excellent interpersonal skills and the ability to confidently deal with a wide range of people and

manage any conflict of opinion constructively so as to build solid working relationships and shared commitment to support delivery of business outcomes. 2. Excellent communication skills, both oral and written, with the ability to customize communications to suit different audiences in order to maximise understanding. 3. A keen analytical mind with an aptitude to identify, collate and evaluate relevant data, conduct cost/benefits analysis and consider interfacing issues in order to make informed decisions. 4. Self-motivated and highly-organised with the ability to prioritise workload and to be flexible in the handling of changing or conflicting priorities in order to meet deadlines whilst maintaining a high level of accuracy and attention to detail. 5. Experience of managing projects to successful delivery using approved project management skills and techniques. 6. Ability to work effectively both autonomously with the minimum of supervision and also as part of a team. 7. Ability to work confidently with performance-related data to support service-delivery in line with agreed plans and ability to interrogate data in support of performance improvement. 8. Experience of working with sensitive and confidential information with respect, integrity and maturity. 9. Good numerical skills with an ability to maintain a high level of accuracy and attention to detail. 10. Excellent keyboarding skills and a sound knowledge of Word and Excel. 11. PRINCE 2 or equivalent qualification in project management. 12. Knowledge of the criminal justice system. 13. A willingness to attend conferences and training, on or off Island, if required» .

For these individuals provided and competences:«Leading & Communicating (Communicate using appropriate styles, methods and timing, including digital channels, to maximise understanding and impact, Convey enthusiasm and energy about their work and encourage others to do the same), Collaborating & Partnering (Establish relationships with a range of stakeholders to support delivery of business outcomes, Accountability), Achieving Commercial Outcomes (Gather and use evidence to assess the costs, benefits and risks of a wide range of delivery options when making commercial decisions), Delivering Value for Money (Work confidently with performance management and financial data to prepare forecasts and manage and monitor budget against agreed plans), Managing a Quality Service (Make effective use of programme/project management skills and techniques to deliver outcomes, including identifying risks and mitigating actions), Delivering at Pace (Show a positive approach in keeping their own and the team's efforts focused on the goals that really matter)».

Guernsey - a state that is largely dependent on external relations. Therefore, the coordination of external relations given special attention. For example, states: «Guernsey's External Relations team manages Guernsey's relationships with other jurisdictions. This means that we: Work with the Policy Council's External Relations Group and other States Departments on our external policy; Co-ordinate with other States Departments on policy matters which have an international dimension; Co-ordinate with other States Departments to meet our obligations as set out in international agreements and conventions; Maintain links with the UK Government; Co-ordinate Guernsey's role on the British-Irish Council» .

«The work of the government is carried out by a coordinating body known as the Policy Council and 10 States Departments. Below is a brief overview of the responsibilities of each Department» . For example, Commerce and Employment Department: «The Department has a wide portfolio and covers a diverse range of services and activities, these are serviced by the five business units and affiliated outside agencies. The Home Department's statement of purpose is to "use all available resources to build and protect a safe and just society for all the people of the Bailiwick» .

As the findings are the following. Thus, the coordinating rules in the legal system of Guernsey are not common. They cover not all the scope of the law.

However, we can speak of a sufficiently high data quality standards.

In addition, a rarity for a European law is the formulation of criteria and competences for public servants responsible for the coordination.

Also welcome is the practice of granting temporary civil servants coordinating authority by granting a mandate for coordinating action that is directly reflected in the normative act.

THE PROBLEMS OF LABOUR EMIGRATION IN UKRAINE: CAUSES AND SOLUTIONS

Labor migration refers to migration for the main purpose of employment. According to the United Nations Organization, migration is inevitable and potentially a beneficial component of modern life in each country or region of the world. Some experts and researchers call Ukraine one of the largest donors of labor in Europe. Labor migration is a complex socio-economic process defined by various objective and subjective factors, like: climatic, demographic, ethnic, social and economic ones; it is influenced the most by the two latter ones. With this in mind, researchers have identified two main functions of migration: a social and an economic function. The social function of migration consists in the efforts of migrants to meet income needs by changing place of residence, through professional growth as well as improved working conditions and living standards, while the economic one – in providing a certain level of labor mobility, territorial redistribution and a quantity/quality match between demand and supply of labor and skills of different profiles in different areas.

Nearest future of Ukrainian labor market is largely determined by structural changes in the system of employment that occurred in previous years. Ukrainian labor migration, which largely resulted from lowered state attention to these changes, now turned into the driving force of the national economy, affecting the financial foundations of reforms in the country, transforming the idea of spirituality, energy, labor resource potential of the Ukrainian people. Trade Unions of the Western Ukraine should more actively demonstrate their achievements in the field of rights and freedoms protection of labor migrants. Most of them are looking for protection and support, including the system of trade unions. So, they rely on their strength. However, the circumstances are different. Trade Unions should not only be open to dialog with migrant workers of all ages, religions and cultures. They must be ahead of their risks and dangers.

Within that, the reasons may also be ‘push’ or ‘pull’ factors. Labor market in countries of origin is depended on dozen causes: unemployment and underemployment, poverty, labor demand in countries of destination (demographic factors, need to sustain economic activities and development), income inequality between countries within countries, technological development in communication and transportation, geographical proximity, historical and cultural links, capacious labor market in the Western countries, attractive work compensation, steady increase in demand for foreigners’ labor in the developed countries, lack of jobs in the home country, significant pay gap between the home country and the foreign country, social and economic crisis, recession, growing economic contradictions, discomfort at the general instability in the home country, widespread corruption, lack of opportunities for development and self-realization, vulnerability to abuse by the authorities.

Labor migration should be considered as a natural aspect of the development of social relationships, that leads to both positive and negative consequences; in the case of Ukraine, the former include: more foreign currency flowing into Ukraine in the form of remittances from the labor immigrants and foreign investments through joint ventures, promotion of Ukraine’s integration with the global labor market, opportunity for the working population to realize their talents abroad, to improve their skills and their financial situation, reduction of the unemployment rate and of the social tension, opportunity to promote Ukrainian culture in the world and to create new centers of Ukrainian diaspora, reduction of the population, loss of part of the finest workforce (especially academics and professionals), which leads to a slowdown in technological progress, loss of skills, as people with a high level of training perform mainly unskilled work abroad, investment of the state funds in the education at all levels, which then creates value added outside the country, lack of contributions to the pension fund and other social funds due to lack of deductions from the workers’ salaries, discrimination and exploitation of Ukrainian citizens by employers abroad, emergence of political and economic claims to Ukraine by the recipient countries due to the increase of illegal Ukrainian labor

migration, deterioration of family relationships through long-term absence of family members, lack of parental attention and distorted family values, resulting in adapting a frivolous attitude to life, re-integration issues faced by the workers who return home and find themselves unaccustomed to the Ukrainian conditions of work and life.

According to the latest information from International Organization for Migration, the number of migrant workers reached 5,8 million in 2018. The share of labor migrants in the total population amount is above 6%. Compared to the years 2010-2012, this indicator has increased by almost 10%.

The main countries that "import" our labor force are Poland (38.9%), the Russian Federation (26.3%), Italy (11.3%), the Czech Republic (9.4%). In general, personnel with vocational education (33.9%) and complete secondary education (30.1%) are leaving Ukraine. Only 16.4% of migrants have complete higher education. 26.8% of the total amount of migrants worked according to the qualification; 29.5% worked in other field than the obtained qualification; 36.1% worked at a job that did not require qualification. It is seen that the percentage of low-skilled labor is rather high: the countries "filled" the niche of low-skilled labor with Ukrainian personnel: 41.6% of migrants are employed in the simplest professions. The percentage of employment in other professions is rather low (exception: skilled workers with tools - 25,9%).

The number of working emigrants only to Poland has increased in 2018 in 6,5 times since 2013. According to Financial Times in only 2017 Polish employers supported 1,3 invitation letters for Ukrainians and in 2018 they have permitted employment with just biometrical passport that will definitely influence new wave of emigration. Each specialist who leaves Ukraine is equal to the country loses about \$ 1 million capitalization. Therefore, the consequences for the economy from this state of affairs may be more then disappointing.

How to prevent the departure of frames and brains abroad? The increase of salaries, which is talked about a lot, is only part of the necessary measures. First of all, it will be important for the first category of workers. But one must understand that raising salaries is clearly tied to the growth of labor productivity. In Poland, our fellow countrymen understand this, and at home - not always. This is due to the fact that hourly wages are legalized in Poland, and in most enterprises in Ukraine this is not the case. In addition, there are such Ukrainian employers who offer the minimum wage officially, and the rest - in the envelope, because they know that people want to receive subsidies as well. If people were clearly aware that they had to get twice or even three times more for overtime or work at home, and they would pay for that, then she would be left with extra work. But this is a question of educating employees and the integrity of employers who prefer to keep silent about such things.

Despite the fact that the scale of migration is quite large (even according to the official data), it should be noted that it has a seasonal nature. The share of labor emigrants in the total population is less than 5%. According to the Ukrainian State Statistics Service, the share of migrant workers returning to Ukraine is 43.2%, the share of short-term migrant workers is 48.5% and emigrant workers is 8.3%. At the same time, although money transfers of migrants only partially cover the losses of our economy due to the outflow of labor force, in the current situation, the transfers of migrants even exceed foreign direct investments in dollar equivalent. According to the NBU, the volume of money transfers to Ukraine decreased by 4.4% in 2017, however it still amounted up to almost \$2.378 billion.

The impact of labor migration on Ukraine's economic development is ambiguous. On the one hand, the additional money flowing into the country contributes to poverty reduction, stimulates the domestic production and supports the balance of payments; on the other hand, the outflow of workers abroad reduces the supply of the domestic labor market and creates risks for the stability of the social security system. In addition, migration leads to the loss of skills, as highly trained people perform mainly unskilled work abroad. The main ways of solving these problems include the creation of new jobs, enhanced labor remuneration, limitation of the shadow economy and shadow employment, civilized forms of leaving abroad for work, prevention of human trafficking, continuous analysis of the scale of illegal labor migration from Ukraine and carrying out measures to prevent this phenomenon. Of particular importance is the signing of the relevant international agreements and improving existing legislation regarding licensing of firms for employment abroad.

**AN ESSENTIAL IMPACT OF PUBLIC ADMINISTRATION AND GOVERNANCE
ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ECONOMY**

Some of leading economists convinced, that market and its regulation are incompatible concepts. However, experience of highly developed countries reflects, that requirement in such regulation arose in second part of XIX century and related with appearance of monopolies and strengthening socialization process of production.

Domination of monopolies caused limitation of competition, which was in ruthless forms and had damaging consequences, such as bankrupting of enterprises, banks and intermediary firms. By means of monopolies productive forces were growing, but scientific and technical progresses were restrained. Subsequently, there was a requirement of involvement state in economy by admitting antimonopoly acts. Government regulation enabled the Western countries to effectively reduce dominating tendency of overstating prices and maximizing profit.

As part of the public sector, central government is able to secure sustainable development of the national economy and the wellbeing of its citizens. With strategic skills and proactive management, country will be successful in international competition. Public administration is built on a strong common set of values, emphasizing both traditional and good governance principles and the requirements of professional management. The specific characteristics of public administration are closely linked to political guidelines and the regulation of public finances, legislation and demand for publicity. Combination of economy functioning on market principles with its government control and growth of value of social policy was instrumental in forming of the so-called socially oriented market economy.

Economic growth has been connected to government practices and the way governments govern both directly and indirectly. For decades, international organizations (IOs) such as the International Monetary Fund (IMF), the United Nations, and the World Bank have argued that good governance is a means to an ends like economic growth and human development. Scholars and researchers agree that a strong relationship exists between economic growth and governance, yet it is debatable whether good governance practices lead to economic growth or whether economic growth leads to good governance.

Although no universally agreed-upon definition of economic development exists, a commonality among researchers is emerging that economic development results in better lives for people and is necessary for a strong long term national economy. Economic development implies both the improvement of people's health, education, and general well-being and the presence of positive economic indicators, such as economic growth and low unemployment rates.

Sustainable development is another issue related to economic development because, without strong long term economic growth, an economy will be in danger of collapsing during any economic or political crisis. Sustainable development cannot be achieved without taking into account the specific characteristic of public administration and learning from the management practices of other sectors. Countries with higher levels of public governance will likely stimulate domestic private investments and foreign direct investments by reducing uncertainty, creating an investment environment for both domestic and foreign firms and positively contributing to economic growth.

Governments have a key role to play in the reorientation of societies towards this sustainability path. They have the mandate and resources to bring all stakeholders together and get them to jointly define common objectives, elaborate policy options, reassess progress and make sure that the direction towards achieving long term goals is maintained. In pursuit of sustainability, governments will have to align their traditional objectives of improving livelihoods and security of people, competitiveness of businesses, delivery of public services and enforcing regulatory frameworks with a broader imperative of ensuring sustainable development.

IMPLEMENTATION OF UKRAINIAN NATIONAL WASTE MANAGEMENT STRATEGY WITHIN LVIV REGION

The high level of waste generation and low rates of its use as secondary raw materials have led to the situation where significant volumes of solid waste from the industrial and municipal sectors accumulate in Ukraine yearly, and only a small part of waste is used as secondary raw materials, the rest ends up in landfills. Compared to other developed countries, the waste situation difference in Ukraine consists in the large volumes of waste generation and lack of infrastructure for waste handling.

The waste generation average rate in Ukraine is 250-300 kilograms per person annually and has a tendency to increase. Despite the fact that the population of Ukraine has been steadily declining over the last 20 years, the volume of domestic waste generation is increasing.

The prevailing method of household waste treatment is its removal and disposal in landfills and dumping grounds. In 2017, only 5.8 percent of the generated household waste was recycled: 2.71 % was incinerated, 3.09 % was sent to other waste recycling stations and about 0.003 % was composted. The rest (about 94 %) is located in landfills and dumps. As of 2017, there were 5,470 landfills and dumps in Ukraine, of which 305 (5.6 %) are overloaded and 1,646 (30 %) do not meet environmental safety standards. According to expert estimates, over 99 percent of the operating landfills do not comply with the European standards.

Thus, modern methods of domestic waste management in Ukraine: are aimed at landfilling, waste placement in landfills and/or natural landfills, most of which do not meet the environmental safety requirements; have a low technological level; are limited by approaches to integrated management decisions and by financial resources; have a low level of innovative technologies implementation.

Lviv has been suffering for months from improper disposal of several hundred tons of the waste that is produced every single day. Moreover, municipal officials could not collect and recycle trash because of the restricted access to nearby landfills. This is sad evidence of the importance of the implementation of the country's solid waste management strategy at national level, which would prevent our country from ecological disaster.

Waste management is truly one of the most acute challenges facing Ukraine today. It has, however, been the subject of many years of cooperation with the EU within the EU-Ukraine Association Agreement (AA). The AA has become an instrument and an incentive to avoid in the future tragedies like Hrybovyske landfill near Lviv in 2016. The same thing could happen at any of the nearly 30,000 unauthorised dumps throughout Ukraine. After all, the Agreement speaks to Ukraine's cooperation with the EU in the field of waste management, which creates opportunities for sources of funding, expertise, and technical assistance. The Agreement also foresees the approximation of Ukrainian legislation with EU standards. Ukraine's current legislation specifies that landfills must be equipped with mechanisms for detecting and mitigating dangerous gas, but these rules are not always followed for various reasons: negligence, financial challenges, lack of resources, and legal loopholes.

The problem of utilization of waste faced Ukraine as the whole world. Each state solves this issue in different ways: burning, burial, processing, construction of factories, the introduction of new laws and regulations. However, the first point, from which everywhere the fight against waste began - sorting garbage, which depends on the citizens.

Separate garbage collection for Europeans and residents of other developed countries is an everyday affair, as a trip to a grocery store. When traveling in Europe, there are a large number of colored containers for garbage. And the more developed the country, the more these containers are. In

Ukraine, a very small percentage of people really sort the waste, although they have the opportunity to do this. Some do not know where to start, and some simply do not understand the importance of sorting garbage.

People need to realize how dangerous waste can be for the environment. They need to recognise that not everything can be burned safely in a garden, and that it is not safe to throw batteries and mercury thermometers in the garbage. To get people informed, it will be necessary to conduct a major educational campaign. It is partly due to lack of awareness that we have such problems in the waste management sphere. And awareness is needed at all levels: from kindergarten to higher education institutions. And with the hope that in near future we will launch this program of sorting garbage with a little revenue for whom it was done.

On 8 November 2017, the Cabinet of Ministers of Ukraine approved the Ukrainian National Waste Management Strategy until 2030, pursuant to which it is intended to establish regional waste disposal centers. With regard to implementation of the above-mentioned strategy, the Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine has announced the establishment of a coordination council responsible for the National Waste Management Strategy up till 2030. This agency will act as a temporary consultative authority of the Cabinet of Ministers of Ukraine on matters regarding drafting and adopting new legislation within the new model of waste management in Ukraine.

The National Waste Management Strategy defines the main directions of state regulation in the field of waste management until 2030, taking into consideration effective EU regulations, namely Directives defining the main principle of waste management, inter alia Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste, repealing certain Directives; Directive 1999/31/EC of 26 April 1999 on waste landfills; Directive 2006/21/EC of the European Parliament and of the Council of 15 March 2006 on the management of waste from extraction industries, amending Directive 2004/35/EC; Directive 94/62/EC of the European Parliament and of the Council of 20 December 1994 on packaging and packaging waste.

In general, the waste management system in Ukraine is defined by the following trends: accumulation of waste both in the industrial and domestic sectors, having an adverse effect on the environment and human health; improper treatment and disposal of hazardous waste; storing household waste without taking into account possible hazardous consequences; improper use of waste as secondary raw materials. Solving this problem is crucial for energy and resource independence of the country, saving natural material and energy resources.

Upon successful implementation of the strategy, it is planned to establish about 800 processing enterprises, 250 centers for collection of solid waste in 5,000 settlements by 2030. Local governments (authorities) will be responsible for deciding how to dispose of waste in each respective region. Furthermore, in order to achieve this goal, regional waste management plans should be established locally. Theoretically, regional administrations will divide the region into clusters, create routes for the removal of waste and options for the recycling of solid waste.

Taking into consideration the problem with storage and disposal of solid waste, lack of available landfills, the export of solid waste to developed countries could be a possible solution.

In order to comply with European standards, Ukraine needs to amend current legislation within the priorities of simplification procedures for potential investors, implement more severe consequences for the violation of legislation governing waste management, promote construction of waste processing plants, and adjust waste sorting requirements into line with international practice. This significant work on implementation of all waste management plans proposed by the government and local authorities can be considered as a further step to our clean and waste free environment.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Андрусишин Наталія Іванівна – канд. екон. наук, ст. н. сп., ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», старший науковий співробітник відділу соціально-гуманітарного розвитку регіону, м. Львів

Басва Олена Вікторівна – доктор біол. наук, професор, Приватний Вищий навчальний заклад «Київський медичний університет», завідувач кафедри профілактичної і соціальної медицини, мікробіології та епідеміології, м. Київ

Балашов Дмитро Валерійович – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», викладач кафедри теорії та практики управління факультету соціології і права, м. Київ

Барабаш Христина Ігорівна – Одеський державний університет внутрішніх справ, магістр, м. Одеса

Бачинська Марія Володимирівна – канд. екон. наук, м. н. с., ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», науковий співробітник відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів, м. Львів

Беззубко Лариса Володимирівна – доктор наук з держ. упр., професор, Донбаська національна академія будівництва і архітектури, професор кафедри економіки, м. Краматорськ

Білан Анна Олександрівна – Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, студент, м. Суми

Василів Лілія Романівна – Львівський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи», магістр, м. Львів

Ведмідь Поліна Володимирівна – Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, аспірант кафедри публічного управління, м. Київ

Ганжуров Юрій Семенович – доктор політ. наук, професор, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», завідувач кафедри менеджменту видавничо-поліграфічної галузі, м. Київ

Горова Софія Віталіївна – Університет державної фіскальної служби України, студентка, м. Ірпінь

Гуменюк Віталій Віталійович – канд. екон. наук, Національний університет «Львівська політехніка», старший викладач кафедри теоретичної та прикладної економіки, м. Львів

Данилович Тарас Богданович – канд. екон. наук, доцент, Національний університет «Львівська політехніка», доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій, м. Львів

Данилович-Кропивницька Марта Львівна – канд. екон. наук, доцент, Національний університет «Львівська політехніка», доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, м. Львів

Дзюрах Юрій Михайлович – Національний університет "Львівська політехніка", асистент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту, м. Львів

Добрянська Олена Миколаївна – Дніпровський державний аграрно-економічний університет, студентка, м. Дніпро

Ємець Наталія Олексіївна – Сумський національний аграрний університет, студент, м. Суми

Зозуля Ігор Вікторович – доктор юрид. наук, проф., Харківський національний університет внутрішніх справ, професор кафедри загальноправових дисциплін, м. Харків

Гличок Богдан Іванович – канд. екон. наук, доцент, Національний університет «Львівська політехніка», доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, м.Львів

Калита Тетяна Анатоліївна – Університет державної фіскальної служби України, ст.викладач, м.Ірпінь

Канцір Ірина Анатоліївна – канд. екон. наук, Львівський техніко-економічний коледж Національного університету «Львівська політехніка», викладач кафедри обліку, аудиту та фінансів, м.Львів

Касперевич Марія Володимирівна – Національний університет «Львівська політехніка», магістр м.Львів

Кліпкова Оксана Ігорівна – канд. екон. наук, Львівський торговельно-економічний університет, доцент кафедри економіки, м.Львів

Ковалик Володимир Петрович – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Когус Родіон Володимирович – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Колесник Анастасія Вячеславівна – Харківський національний університет будівництва та архітектури, студент, м.Харків

Комаринець Софія Орестівна – канд. екон. наук, Національний університет «Львівська політехніка», ст.викладач кафедри теоретичної та прикладної економіки, м.Львів

Консва Ірина Василівна – Навчально-наукового інституту “Юридичний інститут ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”, здобувач кафедри адміністративного права та процесу, м. Київ

Крайник Ярослав Володимирович – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Круглов Віталій Вікторович – канд. держ. упр., доцент, Харківський національний університет будівництва та архітектури, доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування, м.Харків

Кузовкін Антон Іванович – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Лаврук Олександр Валерійович – канд. екон. наук, докторант, Міжрегіональна Академія управління персоналом, кафедра публічного адміністрування, м.Кам’янець-Подільський

Левочко Мар’яна Вікторівна – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Лисюк Володимир Сергійович – канд. екон. наук, Рівненський інститут слов’янознавства, доцент кафедри економіки та маркетингу, м.Рівне

Литвин Іван Іванович – доктор юрид. наук, доцент, Кропивницький інститут державного та муніципального управління, директор, м. Кропивницький

Майданенко Світлана Вікторівна – канд. пед. наук., доцент, КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти», доцент кафедри публічного управління та права, м.Дніпро

Македон Вячеслав Владиславович – доктор екон. наук, доцент, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, професор кафедри міжнародної економіки і світових фінансів, м.Дніпро

Максуров Олексій Анатолієвич – канд. юрид. наук, професор, "Ярославський державний університет П.Г. Демідова», Росія, асоційований професор, школа права в Сорбонському університеті (Париж, Франція)

Марцева Катерина Сергіївна – Сумський національний аграрний університет, студент, м.Суми

Машталір Софія Генадіївна – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Медведєва Анна Євгенівна – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Микієвич Остап Орестович – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Мисливець Катерина Василівна – Харківський національний університет будівництва та архітектури, студент, м.Харків

Михаленич Христина Русланівна – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Михальчишин Наталія Лук'янівна – канд. екон. наук, доцент, Національний університет «Львівська політехніка», доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, м.Львів

Мурза Вікторія Михайлівна – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Мусійовський Ростислав Юрійович – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Нанівський Степан Любомирович – Національний університет «Львівська політехніка», аспірант кафедри теоретичної та прикладної економіки, м.Львів

Новіцька Юлія Ігорівна – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Олесько Надія Андріївна – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Островий Олексій Володимирович – Донецький державний університет управління, здобувач, м.Маріуполь

Островська Катерина Олегівна – Кам'янець-Подільське відділення Ірпінського державного коледжу економіки та права, студент, м.Кам'янець-Подільський

Пасемко Галина Павлівна – проф., доктор наук з держ. упр., Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, факультет обліку та фінансів, завідувач кафедри економічної теорії, м.Харків

Пелех Мар'яна Богданівна – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Пелех Оксана Богданівна – канд. екон. наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет, доцент кафедри менеджменту, м.Рівне

Петровський Петро Михайлович – доктор наук з держ. упр., проф., Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президенті України, завідувач кафедри державного управління, м.Львів

Піддубна Аліна Володимирівна – Інститут Законодавства Верховної Ради України, аспірант, м.Київ

Погиба Вікторія Юріївна – Українсько-Американський Університет Конкордія, студент, м.Київ

Поплавська Жанна Василівна – доктор екон. наук, проф., Національний університет «Львівська політехніка», завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки, м.Львів

Прідьма Тетяна Василівна – Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, магістр, м.Київ

Пушак Галина Іванівна – канд. екон. наук, доцент, Національний університет «Львівська політехніка», доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, м.Львів

Рисін Марія Віталіївна – канд. екон. наук, доцент, Львівський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи», доцент кафедри фінансів, банківської справи і страхування, м.Львів

Садова Уляна Ярославівна – доктор екон. наук, проф., Національний університет «Львівська політехніка», професор кафедри теоретичної та прикладної економіки, м.Львів

Селюченко Надія Євстахіївна – канд. екон. наук, доцент, Національний університет «Львівська політехніка», доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій, м.Львів

Сенів Лідія Анатоліївна – канд. екон. наук, Національний університет «Львівська політехніка», старший викладач кафедри теоретичної та прикладної економіки, м.Львів

Сенів Ростислав Павлович – Головне управління Національної поліції, слідчий, м. Львів

Сердюкова Олена Євгеніївна – канд. держ. упр., Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, ст. викладач кафедри публічного управління, менеджменту та маркетингу, м.Сєверодонецьк

Скорик Галина Іванівна – канд. екон. наук, доцент, Національний університет «Львівська політехніка», доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, м.Львів

Степура Тетяна Михайлівна – канд. екон. наук, доцент, Національний університет «Львівська політехніка», доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, м.Львів

Стрельник Вікторія Валеріївна – канд. юрид. наук, Сумський національний аграрний університет, доцент кафедри приватного та соціального права, м.Суми

Танкевич Анастасія-Анна Василівна – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Тимофєєва Олена Андріївна – Харківський національний університет будівництва та архітектури, студент, м. Харків

Томіна Вікторія Юріївна – канд. юрид. наук, Одеський державний університет внутрішніх справ, доцент кафедри адміністративного права та адміністративного процесу, м.Одеса

Тревого Олена Ігорівна – канд. екон. наук, Національний університет «Львівська політехніка», доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, м.Львів

Фурдига Альбіна Ігорівна – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Харій Мар'яна Юріївна – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Цепух Аліна Володимирівна – Сумський національний аграрний університет, студент, м. Суми

Швецова Мирослава Богданівна – канд. екон. наук, Національний університет «Львівська політехніка», доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, м.Львів

Шпирко Ніколь Василівна – Національний університет «Львівська політехніка», студент, м.Львів

Яворська Оксана Мар'янівна – Університет державної фіскальної служби України, студентка, м.Ірпінь

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**Матеріали II всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
„ Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності”**

Укладач: Н.Л. Михальчишин

Комп'ютерна верстка О.Я. Завельська

Один електронний оптичний диск CD-ROM
Об'єм даних у мегабайтах 1,43 Мб
Наклад 100 прим.

ТзОВ «Галицька видавнича спілка»
вул.Туган-Барановського, 24, м.Львів, 79005
Тел. (032) 276-37-99
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №198

Видавець і виготівник: СПДФО «Марусич М.М.»
пл. Я.Осмоисла, 5/11
Тел./факс +38 (032) 261 51 31
e-mail: interprint-m@ukr.net